

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน
โรงเรียนบ้านดงตาท้อง อำเภอโพธิ์ไทย จังหวัดอุบลราชธานี

เกริกตระกูล ปะวะเส้ง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2569

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน
โรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2569

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

THE APPLICATION OF THE SEVEN KALYĀṆAMITTA PRINCIPLES IN
PROMOTING STUDENTS' LEARNING SKILLS AT BAN DONG TA
WANG SCHOOL, PHO SAI DISTRICT, UBONRATCHATHANI PROVINCE

KERKTRAKAN PAWASANANG

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
PROGRAM IN BUDDHIST STUDIES FOR DEVELOPMENT
FACULTY OF RELIGION AND PHILOSOPHY
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2026

COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การประยุกต์หลักกลายณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี
ชื่อนักศึกษา	เกริกตระกูล ปะวะเสนัง
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ปีพุทธศักราช	2569
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

(พระอุดมวิจิตรเมธี, ดร.)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์:

ประธานกรรมการ

(พระราชสุทธีวิจิตรเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์)

กรรมการ

(พระครูวุฒิชัยธรรมสาร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

กรรมการ

(พระครูสุธีปทุมามกร, ดร.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร ชูสุขเสริม)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านดงตาหัง อำเภопоธิไทร จังหวัดอุบลราชธานี
ชื่อนักศึกษา	เกริกตระกูล ปะวะเสนัง
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ปีพุทธศักราช	2569
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการเพื่อ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหัง อำเภопоธิไทร จังหวัดอุบลราชธานี 2. เพื่อศึกษาหลักกัลยาณมิตรในพุทธศาสนาเถรวาท และ 3. เพื่อประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหัง อำเภопоธิไทร จังหวัดอุบลราชธานี การศึกษาการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลคือข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) คือจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ของมหาจุฬาราชวิทยาลัย พ.ศ. 2505 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) และการวิจัยภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 คน ซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหัง มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยพบข้อค้นพบสำคัญว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้คือ ปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและความไว้วางใจระหว่างครูและศิษย์ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร 2) หลักกัลยาณมิตร 7 ในพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วย 1.ปิโย 2.ครุ 3.ภาวนีโย 4.วตฺตา 5.วณฺทขโม 6.คฺมภีรณฺจ กถํ กตฺตา และ 7.โน จญฺฐาเน นโยชเย มีสถานะเป็น ปรัตยัมสะ หรือปัจจัยภายนอกที่ดี ซึ่งทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด โยนิโสมนสิการ คือการคิดอย่างถูกวิธี อันเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาปัญญาตามหลักไตรสิกขา 3) การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ พบว่านักเรียนได้บูรณาการหลักธรรมมาใช้ในกระบวนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้เมตตาธรรม (ปิโย) และความเป็นต้นแบบ (ครุ และภาวนีโย) เพื่อสร้างศรัทธาและการเปิดใจเรียนรู้ ใช้การสื่อสารที่มีศิลปะและการรับฟังอย่างอดทน

(วัดตา และวณกขโม) เพื่อฝึกทักษะการคิดวิพากษ์และการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้เชิงลึก (คมกริณจ กถ์ กตดา) และการแนะแนวป้องกันนักเรียนจากอบายมุข (โน จฐฐาเน นิโยชเย) ส่งผลให้นักเรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: ทักษะการเรียนรู้; หลักกัลยาณมิตร 7;การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7

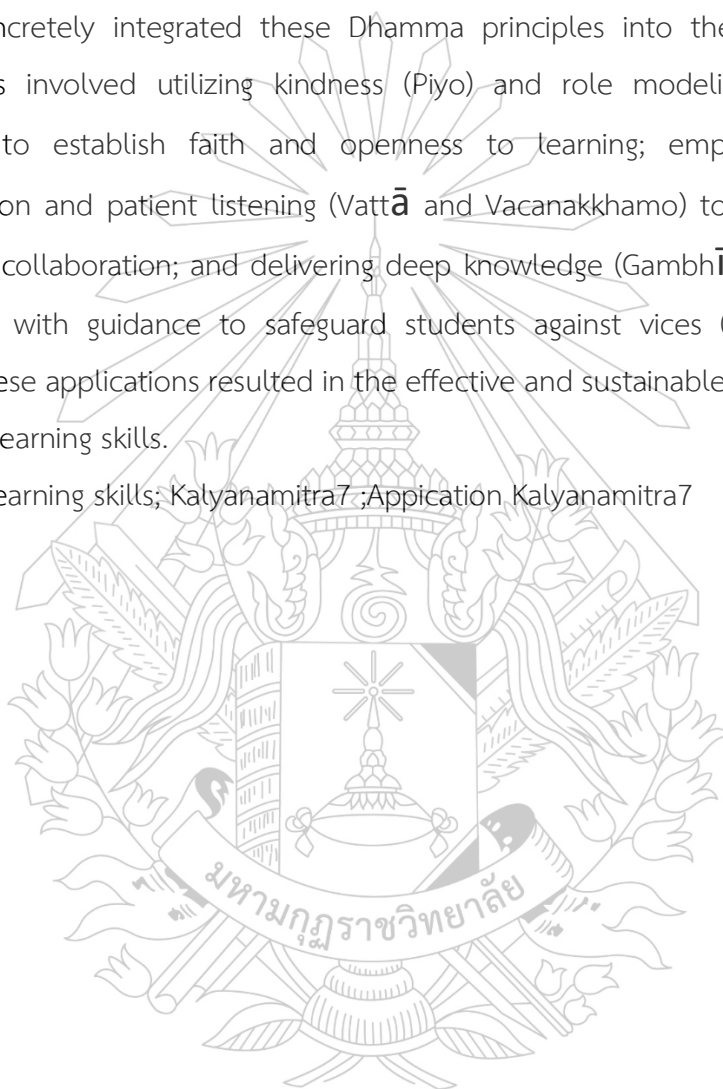
ABSTRACT

Thesis Topic	The Application of the Seven Kalyāṇamitta Principles in Promoting Students' Learning Skills at Ban Dong Ta Wang School, Pho Sai District, UbonRatchathani Province
Student's Name	Kerktrakan Pawasanang
Degree Sought	Master of Arts
Program	Program in Buddhist Studies for Development
Anno Domini	2026
Advisor	Phattharachai Uthaphan

The objectives of this research were: 1) to study the concepts and theories of promoting learning skills of students at Ban Dong Tawang School, Pho Sai District, Ubon Ratchathani Province; 2) to study the Seven Qualities of a Good Friend (Kalyāṇamitta) in Theravada Buddhism; and 3) to apply the Seven Qualities of a Good Friend in promoting the learning skills of students at Ban Dong Tawang School. This research employed a qualitative research methodology, focusing on documentary research by exploring primary sources, specifically the Thai Tipitaka (Mahamakut Buddhist University Edition, B.E. 2505), and secondary sources. Field research was conducted through in-depth interviews with 12 key informants, comprising educational academics, school administrators, teachers, parents, and students. Data were collected via interview guides, analyzed through content analysis, and presented by means of descriptive analysis. documents in Buddhism and the related works. 1) The concept of promoting learning skills at Ban Dong Tawang School emphasizes the development of 21st-century skills through Active Learning. A significant finding indicated that positive interaction and trust between teachers and students are the primary factors influencing learning efficiency, serving as a foundation for motivating students to develop critical thinking and communication skills. 2) The Seven Qualities of a Good Friend (Kalyāṇamitta 7) in Theravada Buddhism consist of: (1) Piyo (Being lovable and endearing), (2) Garu (Being estimable/respectable), (3) Bhāvanīyo (Being adorable and venerable), (4) Vattā

(Being a counselor and good communicator), (5) Vacanakkhamo (Being a patient listener), (6) Gambhīrañca kathaṃ kattā (Being able to deliver deep discourse), and (7) No caṭṭhāne niyojaye (Not leading to a bad path/vice). These qualities function as Paratoghosa (a good external voice) that stimulates Yonisomanasikara (analytical reflection), which is the starting point for developing wisdom (Paññā) according to the Threefold Training (Sikkhā). 3) Regarding the application, it was found that students concretely integrated these Dhamma principles into the instructional process. This involved utilizing kindness (Piyo) and role modeling (Garu and Bhāvanīyo) to establish faith and openness to learning; employing skillful communication and patient listening (Vattā and Vacanakkhamo) to foster critical thinking and collaboration; and delivering deep knowledge (Gambhīrañca kathaṃ kattā) along with guidance to safeguard students against vices (No caṭṭhāne niyojaye). These applications resulted in the effective and sustainable development of students' learning skills.

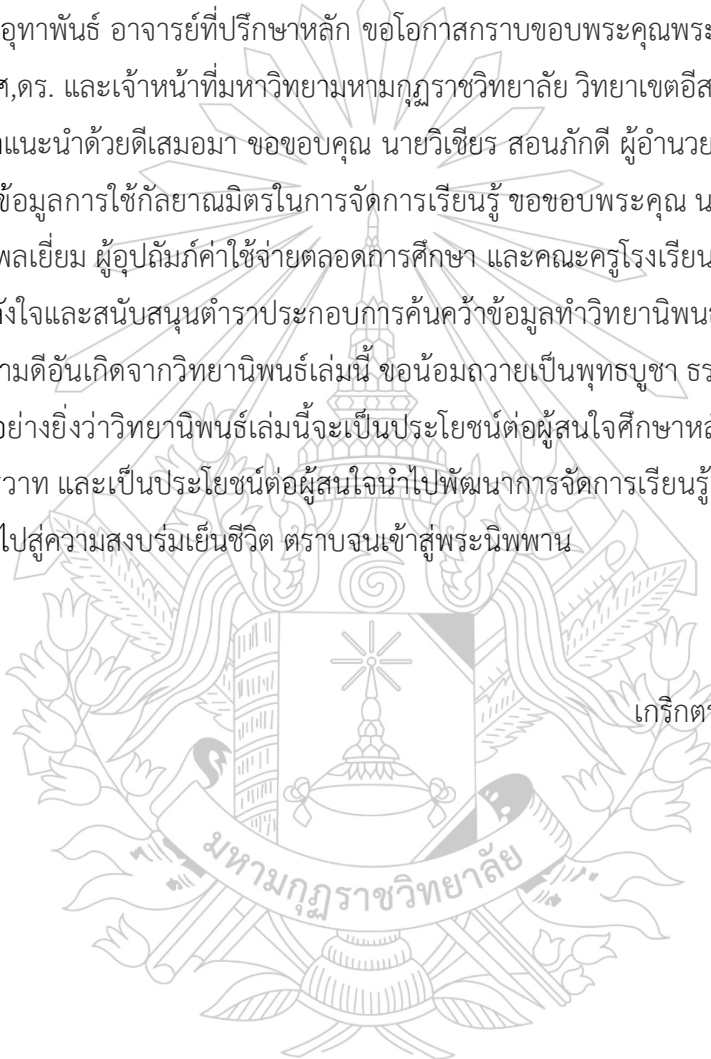
Keywords: Learning skills; Kalyanamitra7 ;Appication Kalyanamitra7

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงขอโอกาสกราบขอบพระคุณพระอาจารย์ทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระอุดมวชิรมณี, ดร. คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กราบขอบพระคุณ พระสุธีวชิรธรรม ผศ. ดร. รองอธิการบดี, ขอบพระคุณ ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขอโอกาสกราบขอบพระคุณพระอาจารย์ พระครูวุฒิชัยธรรมสาร ผศ,ดร. และเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสานทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำด้วยดีเสมอมา ขอขอบคุณ นายวิเชียร สอนภักดี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดงตาหวัง ผู้ให้ข้อมูลการใช้กัลยาณมิตรในการจัดการเรียนรู้ ขอบพระคุณ นายมนัส พลเยี่ยม นางพิไลวรรณ พลเยี่ยม ผู้อุปถัมภ์ค่าใช้จ่ายตลอดการศึกษา และคณะครูโรงเรียนบ้านดงตาหวังทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนตำราประกอบการค้นคว้าข้อมูลทำวิทยานิพนธ์ ทำยที่สุดนี้ บุญกุศลคุณงามความดีอันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ผู้วิชัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาหลักกัลยาณมิตรในพุทธศาสนาเถรวาท และเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจนำไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ผู้เรียนอันจะนำไปสู่ความสงบร่มเย็นชีวิต ตราบจนเข้าสู่พระนิพพาน

เกริกตระกูล ปะวะเสนัง

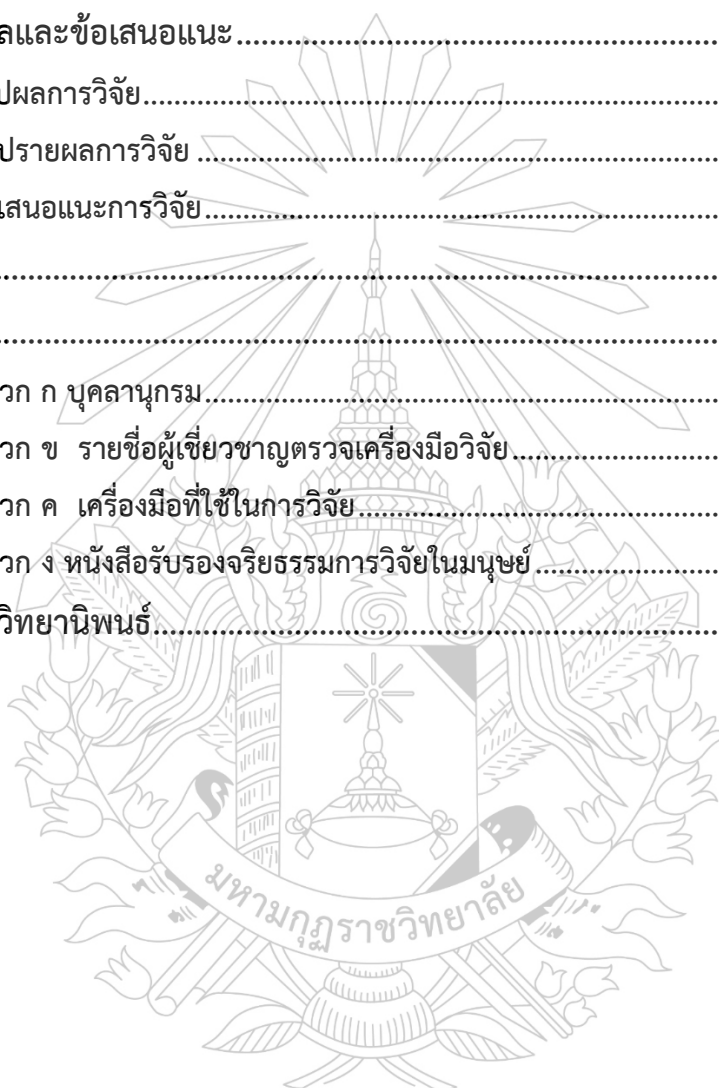

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	จ
ABSTRACT	ช
กิตติกรรมประกาศ	ณ
สารบัญ.....	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฉ
สารบัญคำย่อ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	14
1.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย	14
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีส่งเสริมทักษะการเรียนรู้.....	16
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้.....	16
2.2 บริบทการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านดงตาหวัง	33
2.3 สรุป.....	34
บทที่ 3 หลักกัลยาณมิตรในพุทธศาสนาเถรวาท	36
3.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักกัลยาณมิตร 7.....	36
3.2 แนวทางการปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตร 7	52
3.3 หลักธรรมส่งเสริมการคบมิตรแท้ และหลีกเลี่ยงการคบมิตรเทียม.....	55
3.4 หลักธรรมส่งเสริมการคบมิตรแท้	56
3.5 สรุป.....	59

บทที่ 4 วิเคราะห์ผลการประยุกต์หลักกลายามิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการ	
เรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี	61
4.1 การประยุกต์หลักกลายามิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านการอ่าน.....	62
4.2 การประยุกต์หลักกลายามิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านการเขียน	64
4.3 การประยุกต์หลักกลายามิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านการคำนวณ ..	65
4.4 สรุป.....	67
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ.....	69
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	69
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	72
5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	74
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก.....	78
ภาคผนวก ก บุคลากร.....	79
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย.....	91
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	96
ภาคผนวก ง หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	104
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	105

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	15
ภาพที่ 2.1 คิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.....	32

สารบัญคำย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากคัมภีร์ คือ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับ สยามมกุฎราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2525 และพระไตรปิฎกภาษาไทย พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ฉบับมหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2564 ในการอ้างอิงใช้ระบบชื่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.ปา. 16/140/13. หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค เล่ม 16 ข้อ 140 หน้า 13 ซึ่งมีคำย่อและคำเต็มของคำศัพท์เรียงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

คำย่อ	คำเต็ม		
พระสุตตันตปิฎก			
ขุ.ธ.	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ธรรมบท
ขุ.อิติ.	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	อิติวุตตกปาติ
ที.ปา.	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรคปาติ
ม.ม.	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสกปาติ
ม.อุ.	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย	อุปปริปณณาสกปาติ
ส.ม.	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค
อง.จตุกก.	=	สุตตันตปิฎก องคุตตรนิกาย	จตุกกนิปาตปาติ
อง.ทุก.	=	สุตตันตปิฎก องคุตตรนิกาย	ทุกกนิปาตปาติ
อง.ปญจก.	=	สุตตันตปิฎก องคุตตรนิกาย	ปญจกนิปาตปาติ
อง.สตุตก.	=	สุตตันตปิฎก องคุตตรนิกาย	สตุตกนิปาตปาติ
อง.อญจก.	=	สุตตันตปิฎก องคุตตรนิกาย	อญจกนิปาตปาติ
พระอภิธรรมปิฎก			
อภิ.ก.	=	อภิธรรมปิฎก กถาวัตถุ	

สำหรับการอ้างอิงตัวหมายเลขหลังคำย่อ 2 แบบ ดังนี้

1) การอ้างอิงแบบ 3 ตอน ใช้กับการอ้างอิงพระไตรปิฎก โดยระบุหมายเลข เล่ม/ข้อ/หน้า. หลังคำย่อ เช่น ขุ.อิติ. (ไทย) 25/98/473. หมายถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกปาติ เล่ม 25 ข้อ 98 หน้า 473 เป็นต้น

2) แบบ 2 ตอน ใช้กับการอ้างอิงอรรถกถาโดยระบุหมายเลข เล่ม/หน้า. หลังคำย่อ เช่น อง. จตุกก. 2/117. หมายถึง สุตตันตปิฎก องคุตตรนิกาย จตุกกนิปาตปาติ เล่ม 2 หน้า 117 เป็นต้น

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Disruption) ระบบการศึกษาไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายครั้งสำคัญ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ที่มีใช้เพียงการท่องจำเนื้อหาความรู้ แต่เป็นการสร้างทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และความใฝ่เรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2556) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพครูและนักเรียนไปพร้อมกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์จริงยังพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ และมีปัญหาด้านพฤติกรรม ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากช่องว่างระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และบรรยากาศการเรียนรู้ที่ยังไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2564)

ท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางการศึกษาที่มุ่งเน้นวัดผลมากกว่าจิตใจ หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน ในทางพุทธปรัชญาการศึกษานั้น ครู มิใช่เพียงผู้รับจ้างสอนหนังสือหรือผู้ถ่ายทอดข้อมูล แต่มีสถานะเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายนอก (ปรโตโมหะ) ที่สำคัญที่สุดในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดสัมมาทิฐิและปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2552) พระพุทธเจ้าได้ทรงวางหลักคุณสมบัติของครูที่ดีไว้ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต ว่าด้วยองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่ 1) ปิโย (น่ารัก) คือการสร้างความสัมพันธ์เป็นกันเองเพื่อให้ศิษย์กล้าเข้าหา 2) ครุ (น่าเคารพ) คือการประพฤติตนให้เป็นที่พึ่งทางใจและอบอุ่น 3) ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) คือทรงคุณวุฒิและภูมิปัญญาแท้จริง 4) วตฺตา (รู้จักพูด) คือความสามารถในการสื่อสารชี้แจงให้เข้าใจ 5) วจนฺทโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คือพร้อมรับฟังคำปรึกษาและวิพากษ์วิจารณ์ 6) คมภีรญฺจ กถํ กตฺตา (แถลงเรื่องกล้าได้) คือความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย และ 7) โน จญฺฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในอวิชชา) คือการไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางเสื่อมเสีย (อง.สศทก. (ไทย) 23/32/33) หลักธรรมทั้ง 7 ประการนี้มีใช้เพียงจริยธรรมส่วนบุคคล แต่เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาการเรียนรู้ขั้นสูง ที่จะช่วยเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยละลายพฤติกรรมต่อต้าน และสร้างฐานรองรับจิตใจของผู้เรียนให้เปิด

กว้าง พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ให้สมบูรณ์พร้อมเป็นมนุษย์ที่เต็มคน

บริบทโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอฟุ่ไทร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นสถานศึกษาที่มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ในรอบปีการศึกษาที่ผ่านมา พบประเด็นปัญหาคือนักเรียนยังขาดทักษะที่สำคัญในการเรียนรู้ โดยเฉพาะความกล้าแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ และการสืบค้นความรู้ด้วยตนเอง (โรงเรียนบ้านดงตาหวัง, 2566) ปัญหาดังกล่าวมิได้เกิดจากปัจจัยด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่ยังสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและครอบครัวในพื้นที่ ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือทำงานต่างถิ่น ส่งผลให้นักเรียนขาดที่พึ่งทางใจและขาดต้นแบบในการดำเนินชีวิต เมื่อมาโรงเรียนจึงมีพฤติกรรมแยกตัว ขาดความมั่นใจ และมองครูเป็นเพียงผู้ออกคำสั่งมากกว่าผู้ให้คำปรึกษา (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านดงตาหวัง, 2567) จากสภาพการณ์เช่นนี้ครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทโดยนำหลัก กัลยาณมิตร 7 มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางใจ ให้ผู้เรียนรู้สึกไว้วางใจ ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญนำไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอฟุ่ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ตระหนักดีว่าการแก้ไขปัญหาวิกฤตทางการศึกษาในบริบทของโรงเรียนบ้านดงตาหวัง ไม่สามารถพึ่งพาเพียงทฤษฎีทางตะวันตกหรือการอัดฉีดทรัพยากรทางวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องนำทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีอยู่เดิม คือ หลักพุทธธรรม มาบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของผู้เรียน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ผู้วิจัยจึงมีจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอฟุ่ไทร จังหวัดอุบลราชธานี โดยมุ่งหวังที่จะสังเคราะห์องค์ความรู้จากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มาเป็นกระบวนการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่จำเป็นต้องได้และปฏิบัติได้จริง เพื่อปิดช่องว่างระหว่างครูกับศิษย์ ลดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และกระตุ้นให้เกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยปัญญาอันชอบธรรม (สุเมธ แสงนิมนวล, 2560) และผลจากการศึกษาในงานวิจัยนี้จะป็นข้อมูลพื้นฐานและนำไปสู่การสร้างรูปแบบ หรือแนวทางการพัฒนาครูต้นแบบตามวิถีพุทธ ที่สามารถนำไปขยายผลใช้กับสถานศึกษาอื่นในบริบทใกล้เคียงกัน อันจะเป็นการยืนยันถึงคุณค่าของพุทธศาสตร์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความยั่งยืนต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เป็นอย่างไร

1.2.2 หลักกัลยาณมิตร 7 ในพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร

1.2.3 การวิเคราะห์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี
- 2) เพื่อศึกษาหลักกัลยาณมิตร 7 ในพุทธศาสนาเถรวาท
- 3) เพื่อประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี” ได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documents) และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field study) โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ผู้วิจัยจะเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและแหล่งข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย

1) แหล่งข้อมูลด้านเอกสาร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ได้แก่ และพระไตรปิฎกภาษาไทยพระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ฉบับมหายานกุฎราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2564 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) ได้แก่ ตำรา หนังสือ บทความ วารสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้อง

2) แหล่งข้อมูลจากภาคสนาม เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 12 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (ดูภาคผนวก ก)

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่อง “การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี” จากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา รวมทั้งค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการสัมภาษณ์ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่ระบุไว้ในกลุ่มตัวอย่าง ขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ ไร่ จังหวัดอุบลราชธานี
- 2) เพื่อศึกษาหลักกัลยาณมิตร 7 ในพุทธศาสนาเถรวาท
- 3) เพื่อประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ ไร่ จังหวัดอุบลราชธานี

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ ไร่ จังหวัดอุบลราชธานี” ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เลือกโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ ไร่ จังหวัดอุบลราชธานี

1.4.4 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีจุดมุ่งหมายหลักไม่ใช่เพื่อได้กลุ่มที่เป็นตัวแทน แต่เพื่อที่จะได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมีลักษณะเป็น “Information-Rich Case” คือ มีข้อมูลให้ศึกษาในระดับลึกมากที่สุด และสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้ดีที่สุด ซึ่งจะมีความหมายต่อวัตถุประสงค์หลักของการศึกษา โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 คน แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

- 1) นักวิชาการศึกษา จำนวน 3 คน
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู จำนวน 3 คน
- 3) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คน
- 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 3 คน

1.4.5 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารตั้งแต่ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ คือ กรกฎาคม 2568 เป็นต้นไป

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอฟุ่โพร จังหวัดอุบลราชธานี” ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documents) และข้อมูลภาคสนาม (Field study) จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.5.1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอน ดังนี้

1.5.1.1 การสร้างเครื่องมือ

การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยกำหนดแนวคำถามจากขอบเขตการวิจัย ปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอบเขตการวิจัย นำมาสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการศึกษา ลักษณะคำถามในแบบสัมภาษณ์จะเป็นคำถามแบบปลายเปิด ให้อิสระในการตอบคำถาม ไม่มีการเสนอแนะหรือชี้แนะ แบบสัมภาษณ์แบ่งรายละเอียดเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นการประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอฟุ่โพร จังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ

(รายละเอียดตามภาคผนวก ค)

1.5.1.2 การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างคำถามในแบบสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการตรวจสอบเครื่องมือครั้งนี้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน

1.5.1.3 การขออนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

เนื่องจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุคคล ดังนั้น ก่อนที่จะนำเครื่องมือวิจัยไปใช้เก็บข้อมูล จึงต้องขออนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของเครื่องมือและประเด็นจริยธรรม การรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ผลกระทบและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้ให้ข้อมูลและประโยชน์ที่สังคมจะได้รับ โดยเตรียมหลักฐานประกอบการขออนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ดังนี้

- 1) แบบเสนอโครงการวิจัย
- 2) เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมวิจัย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3) หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย/ให้ข้อมูล

4) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้ว

ผลของการยื่นขออนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ พบว่า ดำเนินการวิจัยได้

(รายละเอียดตามภาคผนวก ค)

1.5.2 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

การวิจัยเอกสาร รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2505 และข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ตำรา หนังสือ บทความ วารสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับ “การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี” เพื่อให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นและได้กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยเอกสารเน้นการวิเคราะห์เอกสารทั้งระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิประกอบด้วยข้อมูล ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี
- 2) เพื่อศึกษาหลักกัลยาณมิตรในพุทธปรัชญาเถรวาท
- 3) เพื่อประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical study)

ขั้นตอนนี้ดำเนินการหลังจากได้รับการอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แล้ว โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือแล้ว แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามแบบปลายเปิดไม่ชี้นำ ให้อิสระแก่ผู้ให้ข้อมูลในการตอบคำถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยทั้งในด้านเอกสารและการขอสัมภาษณ์
- 2) ผู้วิจัยส่งสำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดไว้ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์
- 3) ในการกำหนดวันเวลาสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะกำหนดวันและเวลาสัมภาษณ์ตามที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะดวก และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันเวลาดังกล่าวที่นัดหมายไว้
- 4) ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้รับเอกสารชี้แจงเกี่ยวกับการทำวิจัยและลงลายมือชื่อยินยอมให้ข้อมูลลงในใบยินยอม (Informed consent form)

5) ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เมื่อจะเริ่มสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อใช้เครื่องบันทึกเสียงทำการบันทึกข้อมูลขณะทำการสัมภาษณ์ และผู้ช่วยนักวิจัยบันทึกภาพขณะเก็บข้อมูล ใช้เวลาสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนละไม่เกิน 40 นาที ปิดการสัมภาษณ์เมื่อได้รับคำตอบครบถ้วนแล้ว โดยขออนุญาตสัมภาษณ์อีกครั้งในโอกาสต่อไปหากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยในส่วนของ การวิจัยเอกสารจะดำเนินการตาม กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) เพื่อทำความเข้าใจเอกสารต่าง ๆ ได้อย่างเป็นขั้นตอนและมีการตีความและค้นหาความหมายที่เชื่อมโยงกับจุดประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ในบทที่ 2 และบทที่ 3 โดยการจำแนกประเด็นแล้ววิเคราะห์แต่ละประเด็นนำผลการวิเคราะห์ทั้ง 2 บทมาวิเคราะห์และรวบรวมผลการวิเคราะห์
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาจำแนกประเด็นแล้วนำมาวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยาย (Descriptive Analysis) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์
- 3) นำข้อมูลผลการสังเคราะห์บทที่ 2 และบทที่ 3 และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บูรณาการเข้าด้วยกันแล้วแสดงผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยต่อผู้เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) จัดเตรียมผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
- 2) ปรับปรุงผลการวิจัยตามคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
- 3) เสนอผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อดำเนินการต่อไปด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยผู้วิจัยเริ่มจากการเตรียมเนื้อหาให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย วางเค้าโครงของการเขียนรายงานการวิจัยโดยเน้นความถูกต้องรัดกุม ชัดเจน มีความต่อเนื่อง เชื่อมโยง โดยหลักเหตุผล และเน้นประเด็นที่สำคัญ เมื่อเสร็จสิ้นทุกขั้นตอนจะได้ผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์พร้อมรายงานต่อผู้เกี่ยวข้องต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบแนวคิดทฤษฎีการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี

1.6.2 ทำให้ทราบหลักกัลยาณมิตร 7 ในพุทธปรัชญาเถรวาท

1.6.3 ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวโพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.7.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

กัลยาณมิตร 7 เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา มิตรดี เป็นการแสดงให้เห็นว่าการเป็นปัจเจกชนทางให้บุคคลเข้าถึงความเจริญทางธรรม และดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพุทธธรรม ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค . เล่ม 5,74) มิตรดีเป็นนิมิตแห่งอริยมรรคดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อพระอาทิตย์จะขึ้นสิ่งที่ขึ้นก่อน สิ่งที่เป็นนิมิตมาก่อน คือ แสงเงินแสงทอง สิ่งที่เป็นเบื้องต้นเป็นนิมิตมาก่อน เพื่อความบังเกิดแห่งอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8 ของภิกษุ คือ ความเป็นผู้มีมิตรดี ฉะนั้นเหมือนกัน ดูก่อนภิกษุทั้งหลายอันภิกษุผู้มีมิตรดี พึงหวังข้อนี้ได้ว่า จักเจริญอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8 จักทำให้มากซึ่งอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8.

พุทธทาสภิกขุ (2528) ได้กล่าวถึงมิตรหรือเพื่อนที่ควรคบต้องเป็นมิตรแท้ไม่ใช่มิตรเทียมและกล่าวถึงความหมายของเพื่อนแยกออกเป็น 2 ส่วนคือ 1 ในส่วนของภาษาคนและในส่วนของภาษาธรรมได้กล่าวถึงปัญหาของคนในปัจจุบันว่ามีการคบแต่เพื่อนที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง และท่านได้เสนอแนะว่าเพื่อนที่แท้จริงคือเพื่อนในทางธรรมคือตัวธรรมะนั่นเองที่ทุกคนควรรู้และควรคบ เราต้องมีเพื่อนชนิดที่ทำให้สูงขึ้น ให้จริง ให้ถูกต้องยิ่งขึ้นไป คือมีธรรมะเป็นเพื่อน เพื่อนคือธรรมะจะต้องทำด้วยตนเอง มีตนเป็นธรรมะ มีธรรมะเป็นตน นี่คือนักปฏิบัติที่แท้จริงส่วนเพื่อนนอกนั้นเป็นเพื่อนรองไปเท่านั้น

พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต) (2534) ได้กล่าวถึงเรื่องการคบมิตรไว้ในหนังสือ “ชวนคิดพินิจธรรม” ในตอนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวไว้ว่า ได้มีคฤศคฤต คือโชคพิเศษในการเดินทาง คนทั่วไปจะต้องอาศัยกัลยาณมิตรเป็นจุดเริ่มต้น ที่จะชักนำเข้าสู่ทางชีวิต ก่อนที่เราจะเข้าเดินในมรรคคือเข้าสู่ข้อปฏิบัติที่ถูกต้องที่จะนำไปสู่จุดหมายของพระพุทธศาสนาได้นั้น ตามปกติก็จะต้องมีสื่อที่ชักนำเข้ามา ความมีกัลยาณมิตรนี้แหละเป็นตัวนำที่สำคัญ เพราะว่า เมื่อมีกัลยาณมิตร มีผู้ที่ชี้แนะทางที่ถูกต้องแล้วก็จะทำให้บุคคลเริ่มรู้จักมีความเข้าใจหรือเห็นทางที่ถูกต้อง คือ สัมมาทิฐิ ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายได้สะดวก ถ้าไม่มีกัลยาณมิตรก็มองไม่เห็นไม่รู้แม้กระทั่งว่าทางเดินอยู่ที่ไหน ก็เลย

ดำเนินชีวิตผิดพลาด เหมือนวนเวียนอยู่ในป่า หลงไปหลงมา บางทีตลอดชีวิตก็ไม่ได้เข้าสู่ทางที่ถูกต้อง กลียาณมิตรนั้นเหมือนกับเป็นผู้ที่รู้ทาง เพราะเคยเดินทางนั้นมาแล้ว หรืออย่างน้อยก็เคยผ่านรู้ว่าทางอยู่ตรงไหนและจะไปอย่างไร ทำให้สามารถชี้แนะและชักนำเข้าสู่ทางได้

มุกดา บุญทศ (2542) ได้เรียบเรียง “พุทธธรรมนำสุข” มีตอนหนึ่งที่ผู้เรียบเรียงได้กล่าวถึง กลียาณมิตรว่ากลียาณมิตร คือ เพื่อนที่ดี มีความปรารถนาดีต่อกัน มีเมตตาริจิตต่อกัน เป็นบุคคลที่ช่วยชี้แนะแนวทาง ตลอดจนแนะนำสั่งสอน ชักนำให้เราดำเนินชีวิตที่เที่ยงาม ให้ประสบผลดีมีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า แม้จะต่างวัย ต่างฐานะ ต่างอาชีพก็ตาม ใครมีกลียาณมิตร มีมิตรแท้ประดุจมีเพชรเม็ดงาม มีเพชรน้ำหนึ่งอยู่ในมือ ต้องรักษากลียาณมิตรคนนั้นไว้ให้ดี อย่าให้หลุดมือเราไปได้หากท่านไม่รักษาไว้ มิตรเทียมจะเข้ามาแทนที่

เสถียรโกเศศ-นาคะประทีป (2515) กล่าวไว้ในหนังสือ หิโตปเทศว่า “ในเมื่อวิบัติ จะเห็นใจมิตร ในสมัยศึกประชิด จะเห็นใจทัพ ในเวลาให้กู้ทรัพย์ จะเห็นใจผู้ซื้อสะอาด ในยามสมบัติวินาศจะเห็นใจภรรยา ในคราวอนาถา จะเห็นใจญาติ” “ผู้ใดไม่ละทิ้งเพื่อนในความสุขและความทุกข์ในคราวกันดารอาหาร ในคราววุ่นวายจลาจลติดตามไปถึงพระราชวังหรือป่าช้า ผู้นั้นชื่อว่าเป็นพวกแท้”

ศาสตราจารย์พิเศษเสถียร พันธรัณสี (2542) ได้กล่าวไว้ในหนังสือศาสนาเปรียบเทียบส่วนของคุณสมบัติของพราหมณ์ ข้อ 7) สรลตา มีความซื่อตรง พูดตรง ทำตรง ไม่คล้อยตามเมื่อทำความชั่ว มีอกุศลกรรมเป็นต้น ข้อ 11) สัตยะ มีความเห็นอันสุจริตไม่คิดทรยศใคร ได้แก่มีความซื่อตรงต่อบุคคลที่ตนเข้าไปเสพ และได้กล่าวถึงหน้าที่ของพราหมณ์ข้อ 2) ปาฐนัง ได้แก่ให้การศึกษาแก่คนอื่น เช่นครูสั่งสอน อบรมความรู้ให้แก่ลูกศิษย์โดยไม่มีสิ่งใดปิดไว้

สมภาร พรหมทา (2554) กล่าวถึงเรื่องมิตรในคัมภีร์ภควัทคีตาตอนที่พระกฤษณะตรัสกับอรชุน สรุปได้ว่า พระผู้เป็นเจ้านั้นเปรียบเสมือนกับเพื่อนแท้ของมนุษย์ที่คอยช่วยเหลือมนุษย์แม้ว่าเทพเจ้าเองจะไม่แปดเปื้อนด้วยกิเลสเครื่องเศร้าหมอง แต่พระองค์ก็เมตตาต่อมนุษย์ทุก ๆ คนด้วยการช่วยเหลือจากเอกสารที่เกี่ยวข้องนั้นมีความเห็นแตกต่างกัน แต่มีประเด็นที่เหมือนกันก็คือ การรู้จักที่จะเลือกคบมิตรที่ดี มิตรที่แนะนำประโยชน์ หรือเรียกว่า กลียาณมิตร เพราะเมื่อบุคคลคบกับกลียาณมิตรอยู่เป็นประจำแล้วนั้น มิตรปฏิรูป หรือมิตรเทียมก็ไม่มีโอกาสที่จะเข้ามาในชีวิตของเราได้

สรุปว่า หลักกลียาณมิตร 7 เป็นคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา ว่าด้วยมิตรดีเป็นนิमितแห่งอริยมรรค พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า ความเป็นผู้มีมิตรดีนั้นเปรียบเสมือนแสงเงินแสงทองก่อนอาทิตย์ขึ้น เป็นเครื่องหมายแห่งการเกิดขึ้นของมรรคมงคล 8 หลักกลียาณมิตรจึงถือเป็นปัจจัยภายนอกที่เกื้อหนุนให้บุคคลสามารถพัฒนาตนทางธรรม ในบริบทการศึกษาหลักกลียาณมิตร เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมและดำเนินชีวิตถูกต้อง เป็นปัจจัยเริ่มต้นของการเข้าถึงทางสายกลาง อีกทั้งเป็นสิ่งชี้้นำให้เกิดสัมมาทิฐิ และเป็นแรงบันดาลใจให้บุคคลพัฒนาในทางที่ถูกต้องทั้งทางจิตใจ

และพฤติกรรม เพราะธรรมะช่วยให้คนสูงขึ้นและถูกต้อง กัลยาณมิตรเปรียบเหมือนมัคคุเทศก์ผู้ชี้ทางชีวิต ถ้าไม่มีกัลยาณมิตร ย่อมไม่เห็นหนทางแห่งสัมมาทิฐิ และเป็นผู้ไม่ทอดทิ้งกันทั้งในยามสุขและทุกข์ มิตรแท้ต้องมีความซื่อตรง ไม่ทรยศ และทำหน้าที่เสมือนครูที่ถ่ายทอดความรู้โดยไม่ปิดบัง ซึ่งผู้เรียนที่มีครู เพื่อน หรือผู้ปกครอง เป็นกัลยาณมิตร ย่อมได้รับแบบอย่างที่ดี มีจิตใจงดงาม และประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม ผู้เรียนจะมีกำลังใจ มีเป้าหมาย และเห็นคุณค่าของการเรียนรู้จากแบบอย่างที่ดี

1.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การคบมิตร เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาชีวิต และจิตใจตามหลักพระพุทธศาสนา ส่งเสริมคุณธรรมให้กับสังคม และนำชีวิตให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ภณทิรา ธิตะปัน และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักกัลยาณมิตร ธรรม 7 ของผู้บริหาร โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น และ 2) เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารตามหลัก กัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงาน วิชาการโดยใช้หลักปิโย (น่ารัก) และ หลักครู (น่าเคารพ) มีการปฏิบัติมาก รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานงบประมาณโดยใช้หลักภานีโย (เป็นผู้มีความรู้) และหลักวตตา จ (ชี้แจงเหตุผล โนมน้าวใจ) มีการปฏิบัติมาก รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานทั่วไปโดยใช้หลัก โน จูฏฐาเน นิ โยชเย (มีความเป็นผู้นำ) มีการปฏิบัติอยู่มาก และ ส่วนด้านการบริหารงานบุคคล โดยใช้หลักจวนกขโม (ไม่โกรธง่าย อดทน) และ หลัก คัมภีรณจ กถ กตตา (ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย) มีการปฏิบัติน้อย 2) แนวทางการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดใน พระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น การบริหารโรงเรียน ผู้บริหารควรเป็นผู้เสนอแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อ สนองตอบนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารควรมีวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และควรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมถึงแสวงหาความรู้ใหม่มีการถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้ปฏิบัติตามเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพและ ขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ

พระปิฎกโกศล และคณะ (2562) ได้ให้หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระไตรปิฎกสำหรับครู ไว้ว่าครูเป็นกัลยาณมิตร คือ มิตรแท้ที่ดี ที่คอยช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อย่างจริงใจโดยไม่หวัง สิ่งใดตอบแทน เป็นมิตรที่หวังดี มีสิ่งดี ๆ ให้กันด้วยความจริงใจคุณสมบัติของกัลยาณมิตร ซึ่ง เรียกว่า

กัลยาณมิตรธรรม มี 7 ประการ คือ 1) ปิโย ครูจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเป็น แม่พิมพ์ต้นแบบแก่ศิษย์ 2) ครุ คือ ความน่าเคารพ ต้องประพฤติสมควรแก่ฐานะ มีแนวทางการ ปฏิบัติตนและหลักการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องชอบธรรม 3) ภาวนีโย ครูคือบัณฑิต เป็นที่ ยกย่อง ในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่ เสมอ 4) วตฺตา จ คือ ครูต้อง รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้ คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน และเป็นที่ปรึกษาที่ดีของศิษย์ 5) วจนฺทโม ครูจะต้องมีความ อดทนต่ออุปสรรคในทุกด้าน มีจิตใจที่หนักแน่น สามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ด้วยจิตใจที่ มั่นคง 6) คมฺภีรญจ กถํ กตฺตา สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้ เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป เป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตรอย่างดีเลิศ คือ ความเป็นผู้กระทำได้ จริงในสิ่งที่สอนแก่ผู้อื่น หรือได้บรรลุสำเร็จนั้น ๆ ด้วยตนเองแล้วจึงสอนเรื่องนั้นแก่ผู้อื่น และ 7) โน จฏฺฐาเน นิโยชเย คือ ไม่แนะนำหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย ครูเป็นผู้นำและแบบอย่าง ของสังคม เป็นบุคคลที่สังคมยกย่องเลื่อมใส ครูจึงต้องเป็นคนที่บริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ เป็นครูอยู่ทุกขณะ ทุกหนทุกแห่ง จงช่วยกันกระทำความดีให้เด็กเห็นเป็นเยี่ยงอย่าง เป็น ตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์อย่างเคร่งครัดเพื่อศิษย์จะได้มีความเชื่อถือศรัทธาและถือปฏิบัติตามด้วย ความรัก ครูที่ดีปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ย่อมจะมีคุณอนันต์แก่นักเรียน แต่หากว่าครู ชั่วก็ย่อมมีโทษมหันต์ต่อศิษย์เช่นกัน นอกเหนือจากการให้ความรู้ทางวิชาการแล้ว การชี้นำ ฝึกอบรมให้มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครู ให้ศิษย์มีแนวทาง การปฏิบัติตนและหลักการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องชอบธรรม ทั้งนี้ครูเองก็ต้องปรับปรุง ตนเอง ในทุก ๆ ด้าน ความเป็นเลิศทั้งวิชาการและตั้งมั่นคุณธรรมและจริยธรรม ครูนั่นต้อง ดำรงตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์อย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์และสังคม

จักรี บางประเสริฐ และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาการปฏิบัติตนตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษา วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตนตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ของนักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า มีการปฏิบัติตนตามหลักกัลยาณมิตรธรรม โดยภาพรวม ทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.08 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำสุด พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านปิโย (น่ารัก) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 รองลงมาคือด้านครุ (น่าเคารพ) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านคัมภีรญจะ กะถัง กตฺตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้) อยู่ในระดับมาก มี ค่าเฉลี่ย 3.90

พระมหาทองพูน สติสมปนโน (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการคบมิตรในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า มิตรสำคัญต่อทุกคนในทางพุทธศาสนาจึงตระหนักถึงเรื่องนี้เป็นอย่างมากเพราะมนุษย์ไม่สามารถจะอยู่ได้โดยลำพัง จำเป็นต้องมีการคบหาสมาคมกันกับมิตร เพื่อช่วยเหลือการงาน หรือปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ถ้าเลือกคบคนดีก็จะทำให้เรามีชีวิตที่พัฒนาไปในทางที่ดี มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ถ้าคบกับคนไม่ดีก็จะทำให้ชีวิตมีแต่ความตกต่ำเสียหาย ในด้านประเภทของมิตร เมื่อกล่าวโดยสรุปแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ (1) มิตรแท้ เป็นมิตรที่มีความจริงใจ เป็นมิตรที่ควรคบหาสมาคม พระพุทธศาสนาสรรเสริญให้คบมิตรประเภทนี้ เพื่อความสุขความเจริญในชีวิตตน และ (2) มิตรเทียม เป็นมิตรที่ไม่ควรคบหาสมาคม ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ คบกับเพื่อนแต่หวังประโยชน์ส่วนตัว ใครคบจะทำให้ตนเองไม่มีความสุข ทั้งยังทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

พระมหาธัมม ชุตโก (ดั่งได้) (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบมิตรภาพในพุทธปรัชญาเถรวาทกับอริสโตเติล” ผลการวิจัยพบว่า มิตรภาพในพุทธปรัชญาหมายถึง ความเป็นเพื่อนที่รักใคร่คุ้นกัน มิไม่ตรีจิตต่อกัน อาจจะร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วยหรือไม่ก็ได้มี 2 ประเภท คือ (1) มิตรเทียม (2) มิตรแท้ คำว่า “กัลยาณมิตร” หมายถึง มิตรแท้ที่มีความหมายในหลักคุณธรรม ความดีต่าง ๆ ที่บุคคลมีและแสดงออกต่อผู้อื่น

พระจะจุ ญาณวิโช (รักษาป่า) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ความเป็นกัลยาณมิตรของพระสารีบุตรเถระ” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดและหลักการของกัลยาณมิตร คือเป็นผู้ชักนำ เป็นผู้ตั้งศักยภาพที่มีอยู่ในตัวบุคคลออกมาแสดง ซึ่ให้เห็นถึงคุณและโทษ บอกทางที่ถูกยกระดับความคิดและความเข้าใจต่อชีวิตที่ดำเนินสู่ที่ ๆ ควรจะเป็นแล้วพัฒนาส่งเสริมให้ดีกว่าเดิม กัลยาณมิตร นอกจากหมายถึงบุคคลผู้มีน้ำใจดีงาม เอื้อเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ตนและผู้อื่นแล้ว ยังรวมถึงสิ่งแวดล้อมทุกอย่างที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พัฒนา ยกระดับความคิดความอ่านความเข้าใจที่ถูกต้องส่วนลักษณะของกัลยาณมิตรให้พิจารณาจากคำแนะนำสั่งสอนว่า เป็นไปเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ตนและผู้อื่น มีความเสมอต้นเสมอปลาย สอนเช่นไรประพฤติตนเช่นนั้น กัลยาณมิตรมี 2 ประเภท คือ กัลยาณมิตรทางโลก และกัลยาณมิตรทางธรรม

อนึ่ง กัลยาณมิตรมีความสำคัญต่อผลสำเร็จทั้งในระดับเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุดวิธีสังเกตว่าผู้ที่คบหา หรือสิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่เป็นกัลยาณมิตรหรือไม่ให้สังเกตความเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ หากคบบุคคลใดหรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมใดแล้วคุณธรรมของตนเจริญยิ่งขึ้น คุณธรรมเสื่อมไป บุคคลหรือสิ่งแวดล้อมเช่นนี้ไม่ควรคบไม่ควรอยู่ใกล้

อินทรา หุนตระกูล (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณค่าทางสติปัญญาในทศปเทศ” กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นและสังคมจำเป็นต้องรู้จักช่วยเหลือกันและกัน ถ้าต่างคนต่างอยู่โดยไม่สนใจว่าคนรอบข้างจะเป็นอย่างไร ไม่คิดที่จะช่วยเหลือใคร เมื่อเกิดเหตุร้ายแก่ตนเองก็จะมีใครคิดช่วยเหลือ

เช่นกัน เช่น หนูหริณุกะยอมช่วยเหลือนภีราบทั้งฝูงให้รอดชีวิตจากการติดข่ายของนายพราน โดยไม่คำนึงถึงสังขารของตนเองว่าเป็นอย่างไร ดังข้อความที่กล่าวว่า “เมื่อความพินาศเป็นเรื่องเที่ยงคือ ทรัพย์ก็ต้องย่อยยับและชีวิตจะต้องแตกดับหนีความจริงไม่พ้นฉะนั้นการบริจาคคือ ยอมให้ทรัพย์ย่อยยับและยอมให้ชีวิตแตกดับเพื่ออุปัการแก่ผู้อื่น เป็นสิ่งประเสริฐของปราชญ์” จากเอกสารงานวิจัยที่ได้ศึกษาและเกี่ยวข้องกับการคบมิตรนั้น พบว่าเป็นการศึกษาเฉพาะการคบมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท และการศึกษาการคบมิตรในศาสนาพราหมณ์ ฮินดู ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการศึกษาหลักการคบมิตรที่เป็นการศึกษาเป็นเอกเทศ เฉพาะการคบมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท หรือ การคบมิตรในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เท่านั้นยังไม่ปรากฏเอกสารงานวิจัยในเชิงเปรียบเทียบการคบมิตรระหว่างศาสนากับศาสนา เหตุนี้จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบการคบมิตรในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท กับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เพื่อต้องการเห็น นัยที่เหมือนกันหรือต่างกัน รวมถึงประโยชน์ที่จะได้รับการนำหลักการคบมิตรไปประยุกต์สังคม เพื่อให้เกิดสันติสุขในสังคม

กฤษฎา ศรีจันสด (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาครูและหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระไตรปิฎก” จากการศึกษาพบว่า ครูเป็นกัลยาณมิตร คือ มิตรแท้ที่ดี ที่คอยช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เป็นมิตรที่หวังดี มีสิ่งดี ๆ ให้กันด้วยความจริงใจ คุณสมบัติของกัลยาณมิตร ซึ่งเรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 คือ 1) ปิโย ครูจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเป็นแม่พิมพ์ต้นแบบแก่ศิษย์ 2) ครุ คือ ความน่าเคารพ ต้องประพฤติสมควรแก่ฐานะ มีแนวทางการปฏิบัติตนและหลักการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องชอบธรรม 3) ภาวนีโย ครูคือบัณฑิต เป็นที่ยกย่องในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ 4) วตฺตา จ คือ ครูต้อง รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือนและเป็นที่ปรึกษาที่ดีของศิษย์ 5) วจนกฺขโม ครูจะต้องมีความอดทนต่ออุปสรรคในทุกด้าน มีจิตใจที่หนักแน่นสามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ด้วยจิตใจที่มั่นคง 6) คมภิรมฺจ ถ้า กตฺตา สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป เป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตรอย่างดีเลิศ คือ ความเป็นผู้กระทำได้จริงในสิ่งที่สอนแก่ผู้อื่น หรือได้บรรลุสำเร็จนั้น ๆ ด้วยตนเองแล้วจึงสอนเรื่องนั้นแก่ผู้อื่น และ 7) โน จฏฺฐาเน นิโยเย คือ ไม่แนะนำหรือชักชวนไปในทางเสื่อมเสีย ครูเป็นผู้นำและแบบอย่างของสังคม เป็นบุคคลที่สังคมยกย่องเลื่อมใส ครูจึงต้องเป็นคนที่บริสุทธิ์ด้วยกาย วาจาใจ เป็นครูอยู่ทุกขณะ ทุกหนทุกแห่ง จงช่วยกันกระทำความดีให้เด็กเห็นเป็นเยี่ยงอย่าง เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์อย่างเคร่งครัดเพื่อศิษย์จะได้มีความเชื่อถือศรัทธาและถือปฏิบัติตามด้วยความรัก

สรุปว่า กัลยาณมิตร 7 เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชีวิตและจิตใจของมนุษย์ มิตรมีผลต่อความเจริญหรือความตกต่ำของชีวิต โดยมิตรแท้ช่วยให้ชีวิตพัฒนาไปในทางที่ดี ส่วนมิตรเทียมทำให้เกิดความเสื่อมเสีย กัลยาณมิตร คือ มิตรแท้ที่มีคุณธรรม ความดี และความจริงใจในการช่วยเหลือ

ผู้อื่น กัลยาณมิตร คือผู้ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง และยกระดับความคิดให้สูงขึ้น ทั้งยังรวมถึงสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาตน ครูคือกัลยาณมิตรผู้มีคุณสมบัติ 7 ประการ คอยชี้แนะแนวทางและเป็นแบบอย่างให้ศิษย์ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง การคบมิตรดีช่วยสร้างสังคมที่สงบสุข และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม และประสบความสำเร็จในชีวิต หลักกัลยาณมิตร เป็นหลักธรรมที่สำคัญ ครูทุกคนควรนำไปประพฤติปฏิบัติ เพราะการที่ครูมีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของสถานศึกษาเพราะเป็นผู้จัดการเรียนการสอนแก่นักเรียน ทั้งสอนความรู้ทางวิชาการ และรวมถึงการอบรมพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม จริยธรรม

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

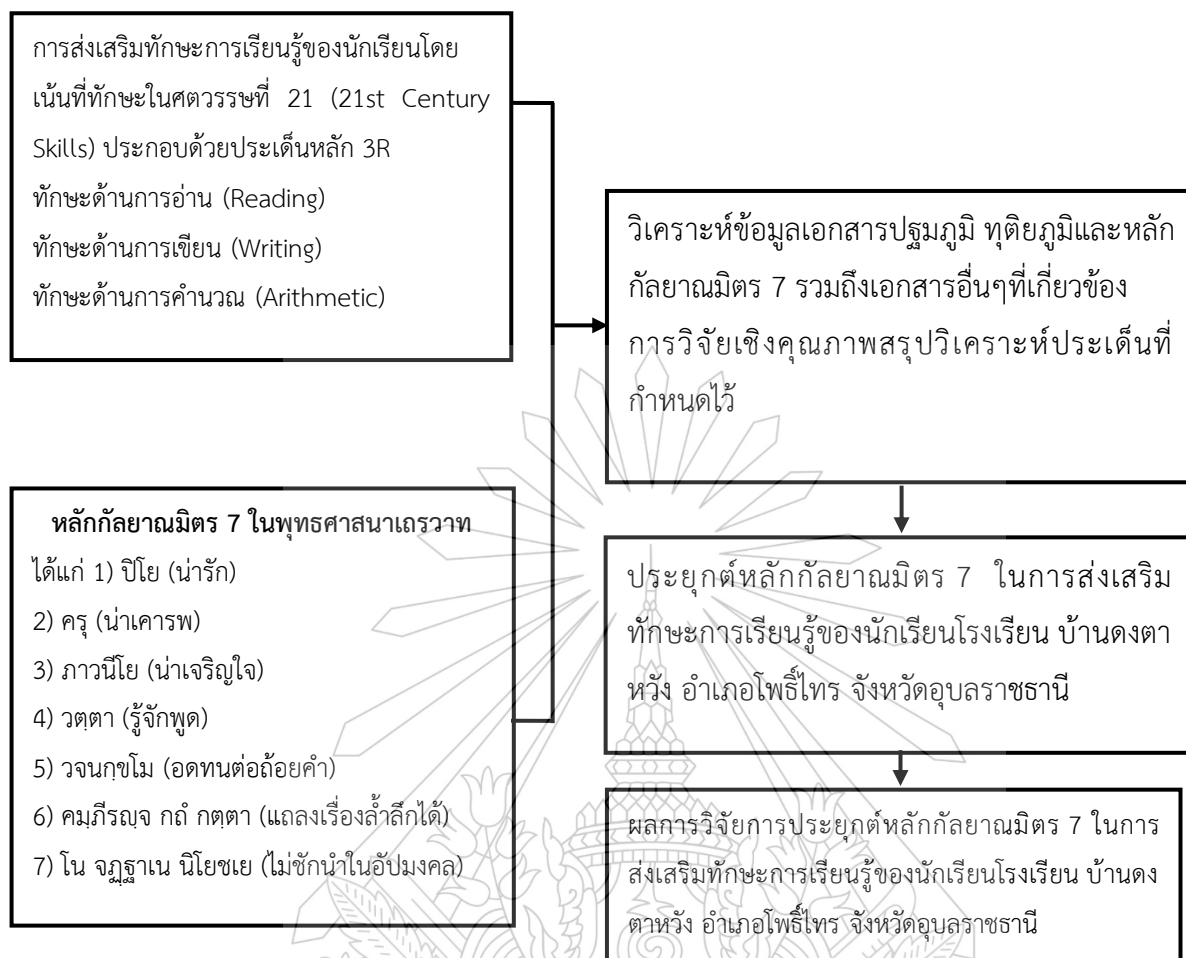
ทักษะการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการแสวงหาความรู้และเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งครอบคลุมทักษะในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) โดยเน้นที่ทักษะด้านการอ่าน (Reading) ทักษะด้านการเขียน (Writing) ทักษะด้านการคำนวณ (Arithmetic)

หลักกัลยาณมิตร 7 หมายถึง องค์ประกอบของคุณสมบัติมิตรที่ดี หรือลักษณะของครูผู้สอนที่พึงประสงค์ 7 ประการ ตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ 1) ปิโย (น่ารัก) 2) ครู (น่าเคารพ) 3) ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) 4) จตตา (รู้จักพูด) 5) วจนกขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) 6) คมกิริยจกถิ กตตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้) และ 7) โน จญฺฐานะ นิโยชเย (ไม่ชักนำไปในอับมงคล)

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 หมายถึง กระบวนการนำหลักธรรมทั้ง 7 ประการข้างต้นมาบูรณาการและปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้สอน ทั้งในด้านบุคลิกภาพ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน กระบวนการถ่ายทอดความรู้ และการให้คำปรึกษาแนะแนว เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดทักษะด้านการอ่าน (Reading) ทักษะด้านการเขียน (Writing) ทักษะด้านการคำนวณ (Arithmetic)

1.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยไว้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีส่งเสริมทักษะการเรียนรู้

ในการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้

2.1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้

2.1.2 ความหมายของทักษะการเรียนรู้

2.1.3 ทฤษฎีของทักษะการเรียนรู้

2.1.4 องค์ประกอบของทักษะการเรียนรู้

2.1.5 แนวคิดทฤษฎีที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.2 บริบทการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านดงตาหวัง

2.3 สรุป

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้

2.1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้

บุญชม ศรีสะอาด (2541) แนวคิดพื้นฐานในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดี ได้แก่

1. บรรยากาศสิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ครูควรพัฒนาและจัดอย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีอย่างหนึ่งของการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

2. การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดขึ้นได้ทุกแห่ง ทุกเวลาต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิตการสอนในยุคปัจจุบันจะต้องเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองไม่ใช่การเรียนแบบมีครูสอน ครูจะช่วยให้เพียงช่วงหนึ่งของชีวิตจะต้องเรียนด้วยตนเอง

3. ผลของการเรียนรู้นั้นผู้เรียนสามารถนำไปสู่กระบวนการปฏิบัติจริงในชีวิตได้ดังนั้นสิ่งที่จัดให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ควรเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง สร้างความรู้เองและค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเน้นว่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้อย่างแท้จริง

4. การเรียนรู้ที่ดีจะเกิดการปฏิบัติจริงด้วยการสัมผัสและสัมผัสโดยผู้เรียนเอง คือผู้เรียนควรจะได้มีโอกาสสัมผัสของจริง สถานการณ์จำลองการได้ทดลองทำการได้ร่วมในกระบวนการกลุ่ม จะทำให้ผู้เรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกันในสังคม และการแก้ปัญหาของชีวิตได้อย่างมีสติและใช้ปัญญา กล่าวคือการจัดการเรียนการสอนควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner Centered) ของการพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการและให้โอกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมการพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพโดยครูเป็นผู้จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านในชนบทที่มีอยู่อย่างมากมายหลายสาขา มีค่าบ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน การจัดกิจกรรมการเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น จะนำเอาทรัพยากรอันมีค่าของท้องถิ่นและภูมิปัญญาของท้องถิ่นชาวบ้านมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น ด้านอาชีพ เกษตรกรรม ดนตรีวรรณกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันจะส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตน เกิดความรักผูกพันกับท้องถิ่น รวมทั้งใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพด้วย

6. การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ใช่อยู่ที่การสอนและระยะเวลาที่ยาวนานแต่แก่นแท้ของการเรียนอยู่ที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนควรเป็นการบวนการที่จัดให้ผู้เรียนได้รู้จักการเรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้รูปแบบและเทคนิควิธีที่หลากหลาย

สรุปว่า การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้สอน กับผู้เรียน ด้วยรูปแบบ เทคนิค และวิธีการที่เหมาะสมอย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดการปฏิบัติจริงด้วยการสัมผัสโดยผู้เรียนเอง โดยใช้รูปแบบและเทคนิควิธีที่หลากหลาย และนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เจริญงอกงาม การอยู่ร่วมกันในสังคม และการแก้ปัญหาของชีวิตได้อย่างมีสติและใช้ปัญญา

2.1.2 ความหมายของการเรียนรู้

ครอนบาค (Cronbach) (1954) อธิบายว่า การเรียนรู้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับมา

แพสเซอร์มิชเชล และสมิท โรนัลด์ (Passer Michael & Smith, Ronald) (2011) ได้อธิบายว่าการเรียนรู้ เป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือเพิ่มความสามารถของบุคคลโดยใช้ทฤษฎีต่าง ๆ

คาร์สัน นิล (Carlson Nesl) (2010) กล่าวถึง การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อม

สเปนเซอร์ราทัส (Spencer Rathus) (2013) อธิบายว่า การเรียนรู้มีความสัมพันธ์ กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถาวรอันเนื่องมาจากการฝึกฝนหรือประสบการณ์

แกริง ชีชาร์ด และซิมบาร์โด ฟิลลิป (Garring Richardr, Zimbardo, Phillip) (2009) กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นกระบวนการประสบการณ์ซึ่งมีผลให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างถาวร

คุน เดนนิส และแมทเทอร์เรอร์จอห์น (Coon Dennis & Mitterer John) การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ ซึ่งนิยามนี้รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวและถาวรโดยมีแรงจูงใจ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายหลัง

กูด (Good) (1973) อธิบายว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการตอบสนองหรือการแสดงออกของพฤติกรรมแต่เพียงบางส่วนหรือทั้งหมด อันเป็นผลมาจากประสบการณ์

ฮิลการ์ดและเบาวเวอร์ (Hilgard and Bower) (1981) อธิบายว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลมาจากการฝึกฝนและประสบการณ์แต่มีใช้ผลจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเช่น สัญชาตญาณ วุฒิภาวะ หรือจากการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกาย เช่น ความเมื่อยล้า และพิษของยา เป็นต้น

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2544) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมไปเป็นพฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเป็นผลจากการได้รับประสบการณ์ หรือได้รับการฝึกฝน มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณ วุฒิภาวะพิษยาต่าง ๆ รวมทั้งอุบัติเหตุหรือความบังเอิญ

สุชา จันทน์เอม (2542) อธิบายว่า การเรียนรู้คือ กระบวนการเจริญงอกงามของอินทรีย์หรือพัฒนาการของอินทรีย์ ทำให้อินทรีย์สามารถแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ได้ดีขึ้น หรือปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้เป็นอย่างดี

อิลด์แมน โรเบิร์ต (Eldiman Robert) (1997) กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึง พัฒนาการ รอบด้านของชีวิตมีองค์ประกอบปัจจัย และกระบวนการที่หลากหลาย มีพลังขับเคลื่อนเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างผสมกลมกลืนได้สัดส่วน สมดุลกัน เกิดความสมบูรณ์ของชีวิตและสังคมการเรียนรู้มีความหมายครอบคลุมถึงขั้นตอนต่อไปนี้เป็นคือ

1) การรับรู้ (Reception) หมายถึง การที่ผู้คน “รับ” เอาข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ต่าง ๆ จาก แหล่งความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งรวมทั้งแหล่งความรู้จากครูผู้สอนด้วย

2) การเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นถึงความหมายและความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองรับรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายในระดับที่สามารถอธิบายเชิงเหตุผลได้

3) การปรับเปลี่ยนรูป (Transformation) เป็นระดับของการเรียนรู้ที่แท้จริง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง ด้านแนวความคิด (Conceptualization) การเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่า (Values) และการปรับเปลี่ยน พฤติกรรม (Behavior) ในสิ่งที่รับรู้และมีความเข้าใจแล้วเป็นอย่างดี

คิมเบล (Gregory A Kimble) กล่าวว่า “การเรียนรู้คือ การเปลี่ยนแปลงศักยภาพแห่งพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกหรือการปฏิบัติที่ได้รับการเสริมแรง (Learning as a relatively permanent change in behavioral potentiality that occurs as a result of reinforced practice) จากความหมายของการเรียนรู้ข้างต้นแยกกล่าวเป็นประเด็นสำคัญได้ 5 ประการ คือ

1) การที่กำหนดว่า การเรียนรู้คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ก็แสดงว่าผลที่เกิดจากการเรียนรู้ จะต้องอยู่ในรูปของพฤติกรรมที่สังเกตได้ หลังจากเกิดการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนสามารถทำสิ่งหรือเรื่องที่ไม่เคยทำมาก่อนการเรียนรู้

2) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างถาวรนั่นก็คือพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนั้นจะไม่ใช่พฤติกรรมในช่วงสั้นหรือเพียงชั่วคราวและในขณะเดียวกันก็ไม่ใช่พฤติกรรมที่คงที่ที่ไม่เปลี่ยนแปลงอีกต่อไป

3) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนไปอย่างทันทีทันใด แต่มันอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงศักยภาพ (Potential) ที่จะกระทำ สิ่งต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต การเปลี่ยนแปลงศักยภาพนี้อาจแฝงอยู่ในตัวผู้เรียน ซึ่งอาจจะยังไม่ได้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมอย่างทันทีทันใดก็ได้

4) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการเปลี่ยนแปลงศักยภาพในตัวผู้เรียนนั้นจะเป็นผลมาจาก ประสบการณ์หรือการฝึกเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือศักยภาพอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่นไม่ถือเป็นการเรียนรู้

5) ประสบการณ์หรือการฝึกต้องเป็นการฝึกหรือปฏิบัติที่ได้รับการเสริมแรง (Reinforced practice) หมายความว่า เพียงแต่ผู้เรียนได้รับรางวัลหลังจากที่ตอบสนอง ก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในแง่ที่ว่า “รางวัล” กับ “ตัวเสริมแรง” (Reinforcer) ให้ความหมายเดียวกัน อะไรบางอย่างที่อินทรีย์ (บุคคล) ต้องการ

สรุปว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมไปเป็นพฤติกรรมใหม่อย่างถาวรผ่านการฝึกประสบการณ์ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านความรู้สึก และด้านทักษะ ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนและการได้รับประสบการณ์แต่ไม่ใช่เกิดจากสัญชาตญาณ วุฒิภาวะ หรือจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ซึ่งทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ เป็นอย่างดี

2.1.3 ทฤษฎีของทักษะการเรียนรู้

ทฤษฎีของทักษะการศึกษามีหลายทฤษฎี จะขอนำมากล่าวเพียง 4 ทฤษฎี คือ

2.1.3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม (Constructivism)

ทฤษฎี Constructivism มีหลักการที่สำคัญว่า ในการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำ (active) และสร้างความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานของ Constructivism มีรากฐานมาจาก 2 แหล่ง คือจาก ทฤษฎีพัฒนาการของพือาเจต์ และวิกิอทสกี ทฤษฎี Constructivism จึงแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ

1. Cognitive Constructivism หมายถึงทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม ที่มีรากฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการของพือาเจต์ ทฤษฎีนี้ถือว่าผู้เรียนเป็นผู้กระทำ (active) และเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในใจเอง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีบทบาทในการก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางพุทธิปัญญารึ้น เป็นเหตุให้ผู้เรียน ปรับความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ให้เข้ากับข้อมูลข่าวสารใหม่ จนกระทั่ง เกิดความสมดุลทางพุทธิปัญญา หรือเกิดความรู้ใหม่ขึ้น

2. Social Constructivism เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการของวิกิอทสกี ซึ่งถือว่าผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น (ผู้ใหญ่หรือเพื่อน) ในขณะที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองาน ในสภาวะสังคม (Social Context) ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญและขาดไม่ได้ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจเดิมให้ถูกต้องหรือซับซ้อนกว้างขวางขึ้น

ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม

1. ผู้เรียนสร้างความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
2. การเรียนรู้สิ่งใหม่ขึ้นกับความรู้เดิมและความเข้าใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน
3. การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้
4. การจัดสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

ความหมาย

ตัวอย่างทฤษฎีในกลุ่มพุทธิปัญญานิยม

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ บรูเนอร์ (Bruner) (1953) เป็นนักจิตวิทยาที่สนใจเรื่องของพัฒนาการทางสติปัญญาต่อเนื่องจากเพียเจต์ บรูเนอร์เชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตัวเอง (discovery learning) แนวคิดที่สำคัญของ บรูเนอร์มีดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้

1. การจัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก
2. การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ
3. การคิดแบบหยั่งรู้ (intuition) เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้

4. แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้
5. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์
6. การเรียนรู้เกิดได้จากการที่คนเราสามารถสร้างความคิดรวบยอด หรือสามารถสร้างหรือสามารถจัดประเภทของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
7. การเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุดคือการให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (discovery learning)
8. การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

สรุปว่า ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม (Constructivism) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยถือว่าความรู้ไม่ได้เกิดจากการถ่ายทอดโดยตรงจากครู แต่เกิดจากการที่ผู้เรียนใช้ประสบการณ์เดิมเชื่อมโยงกับสิ่งใหม่ แล้วสร้างความเข้าใจขึ้นในใจของตน การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการเชิงรุกที่ผู้เรียนต้องคิด วิเคราะห์ และตีความด้วยตนเอง แนวคิดนี้มีพื้นฐานจากทฤษฎีของเพียเจต์และไวทือทสกี โดยเพียเจต์เน้นกระบวนการทางปัญญาของแต่ละบุคคลที่ต้องปรับโครงสร้างความคิดเพื่อให้เกิดความเข้าใจใหม่ ส่วนไวทือทสกีมองว่าความรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้คือ ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างความหมายจากประสบการณ์จริง การเรียนรู้สิ่งใหม่ต้องสัมพันธ์กับความรู้เดิม การปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือครูมีบทบาทสำคัญ และการจัดกิจกรรมที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงช่วยให้การเรียนรู้มีความหมาย ครูจึงควรจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมากกว่าการรับฟังเพียงฝ่ายเดียว บรุนเนอร์ได้ขยายแนวคิดนี้โดยเสนอว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง (discovery learning) ผ่านกระบวนการคิดและลงมือทำอย่างมีเหตุผล การเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจภายในและสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้ง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ในชีวิตจริง

2.1.3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) เป็นทฤษฎีของศาสตราจารย์บันดูรา แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford) ประเทศสหรัฐอเมริกา บันดูรามีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบและเนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ (interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวอยู่เสมอ บันดูราอธิบายว่าการเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน

ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา

1. บัณฑิตได้ให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม และถือว่าการเรียนรู้ก็เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน บัณฑิตได้ถือว่าทั้งบุคคลที่ต้องการจะเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุของพฤติกรรม

2. บัณฑิตได้ให้ความแตกต่างของการเรียนรู้ (Learning) และการกระทำ (Performance) ว่าความแตกต่างนี้สำคัญมาก เพราะคนอาจจะเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่กระทำบัณฑิตได้สรุปว่าพฤติกรรมของมนุษย์อาจจะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท

2.1 พฤติกรรมสนองตอบที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้ซึ่งแสดงออก หรือกระทำสม่ำเสมอ

2.2 พฤติกรรมที่เรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออกหรือกระทำ

2.3 พฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกทางการกระทำ เพราะไม่เคยเรียนรู้จริง ๆ

3. บัณฑิต ไม่เชื่อว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะคงตัวอยู่เสมอ

การประยุกต์ในด้านการเรียนการสอน

1. ตั้งวัตถุประสงค์ที่จะทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรม หรือเขียนวัตถุประสงค์เป็นเชิงพฤติกรรม

2. ผู้สอนแสดงตัวอย่างของการกระทำหลาย ๆ ตัวอย่าง ซึ่งอาจจะเป็นคน การ์ตูนภาพยนตร์ วิดีโอ โทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

3. ผู้สอนให้คำอธิบายควบคู่ไปกับการให้ตัวอย่างแต่ละครั้ง

4. ชี้แนะขั้นตอนการเรียนรู้โดยการสังเกตแก่นักเรียน เช่น แนะนำให้นักเรียนสนใจสิ่งเร้าที่ควรสนใจหรือเลือกใส่ใจ

5. จัดให้นักเรียนมีโอกาสที่จะแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ เพื่อจะได้ดูว่านักเรียนสามารถที่จะกระทำโดยการเลียนแบบหรือไม่ ถ้านักเรียนทำไม่ได้ไม่ถูกต้องอาจจะต้องแก้ไขวิธีการสอนหรืออาจจะแก้ไขที่ตัวผู้เรียนเอง

6. ให้แรงเสริมแก่นักเรียนที่สามารถเลียนแบบได้ถูกต้อง เพื่อจะให้นักเรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้และเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน

สรุปว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ว่าด้วยการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการสังเกต การเลียนแบบ และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยบุคคลไม่ได้เป็นเพียงผู้รับข้อมูลอย่างเดียว แต่ยังมีบทบาทในการตีความ คัดวิเคราะห์ และเลือกแสดงพฤติกรรมตามแบบที่เห็นเหมาะสม ทฤษฎีนี้มองว่าการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการที่ผู้เรียน สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ทำให้การเรียนรู้เป็นกระบวนการแบบพลวัตและต่อเนื่อง บัณฑิตแยกความแตกต่างระหว่าง “การเรียนรู้” กับ “การกระทำ” โดยเห็นว่าผู้เรียนอาจเรียนรู้บางสิ่งได้โดยไม่ต้องแสดงออกทันที พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจึงขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและเงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ผ่านการสังเกตจึงมีความสำคัญ เพราะมนุษย์สามารถเรียนรู้จากการเห็นผู้อื่นทำ โดยไม่ต้องลง

เมื่อกระทำเองก่อนเสมอไป ในด้านการสอน ครูควรจัดการเรียนรู้ที่มีแบบอย่างพฤติกรรมที่ดี เช่น ผ่าน การแสดงของครู สื่อวิดีโอ หรือกิจกรรมจำลองสถานการณ์ พร้อมคำอธิบายประกอบเพื่อให้ผู้เรียน เข้าใจแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกแสดงพฤติกรรมตามตัว แบบจริง เพื่อประเมินความเข้าใจและความสามารถของตนเอง เมื่อผู้เรียนทำได้ถูกต้อง ควรให้แรง เสริมในเชิงบวกเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หลักการนี้ช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่รู้ แต่สามารถ “ทำได้จริง” และนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

2.1.3.3 ทฤษฎีการสร้างความรู้ (constructivism)

ทฤษฎีการสร้างความรู้ (constructivism) มีพื้นฐานมาจากปรัชญาเหตุผลนิยม(rationalism) ซึ่งเชื่อว่าเหตุผลเป็นแหล่งกำเนิดของความรู้ความจริงในโลกนี้เกิดจากการสร้างมากกว่าการค้นพบนัก ปรัชญาในกลุ่มเหตุผลนิยม กล่าวว่า ความจริงในโลกไม่ได้มีความจริงเดียว แต่ละบุคคลเป็นผู้สร้าง ความจริงของตัวเองขึ้นจากการรับรู้และการให้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ตามประสบการณ์และ สภาพแวดล้อมของประสบการณ์นั้น นอกจากนี้ นักทฤษฎีในกลุ่มนี้ยังเชื่อว่าธรรมชาติของผู้เรียนนั้นมิ ความกระหาย ใคร่เรียนรู้ ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นการสร้างความรู้โดยผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำด้วย ตนเองมากกว่า การรับการถ่ายทอดความรู้จากผู้อื่น สิ่งที่เรียนรู้ขึ้นอยู่กับวิธีการที่บุคคลแต่ละคนสร้าง ความหมายจากการรับรู้ในสิ่งนั้น แนวคิดการสร้างความรู้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การสร้างความรู้ เป็นกระบวนการทางปัญญาของแต่ละบุคคล (cognitive constructiveism หรือ individual constructivism) มีที่มาจากแนวคิดของเพียเจต์ นักทฤษฎีคน สำคัญในฝ่ายพัฒนาการทางสติปัญญา (cognitive development) ซึ่งอธิบายการสร้างความรู้ว่า เกิดขึ้นเมื่อบุคคลเผชิญกับประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่ทำให้เกิดภาวะสับสน สงสัยไม่ เข้าใจหรือที่ เรียกว่าภาวะไม่สมดุล (disequilibrium) เพื่อให้เข้าสู่ภาวะหายสงสัยหรือภาวะสมดุล (equilibrium) บุคคลจำเป็นต้องปรับโครงสร้างทางปัญญา (schema) ด้วยกระบวนการทางปัญญา (cognitive process) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการรับเข้าสู่โครงสร้างทางปัญญาเดิม (assimilation) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับสอดคล้องกับประสบการณ์เดิม

2. การสร้างความรู้เป็นกระบวนการทางสังคม (social constructivism) มีที่มาจากแนวคิด ของไวทือทสกี ซึ่งเป็นนักทฤษฎีทางสังคมวัฒนธรรมที่อธิบายว่าความรู้เป็นผลผลิตจากการสะสม ประสบการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมตั้งแต่บรรพบุรุษ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทาง สังคมกับผู้อื่นโดยใช้ภาษาและสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่ใช้อยู่ในสังคมเป็นสื่อกลางในการจัดการกับความ คิด ไวทือทสกีเชื่อว่าเราสามารถเรียนรู้จากบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ ในสังคมโดยผ่านวิธีการช่วยเหลือชี้แนะการ คิด เมื่ออยู่ในช่วงระดับพัฒนาการการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีศักยภาพจะไปให้ถึง หรือที่เรียกว่า “zone of proximal development (ZPD)” ซึ่งหมายถึง ช่องว่างระหว่างระดับพัฒนาการทางสติปัญญาที่ บุคคลเป็นอยู่หรือ สิ่งที่บุคคลสามารถทำงานโดยลำพังด้วยตนเองกับพัฒนาการทางสติปัญญาที่บุคคล

มีศักยภาพจะไปให้ถึง หรือสิ่งที่บุคคลสามารถทำได้เมื่อได้รับความช่วยเหลือชี้แนะจากผู้ที่มีความรู้ และทักษะมากกว่า ดังนั้นการมอบหมายงานที่ผู้เรียนสามารถทำได้เองอยู่แล้วหรืองานที่ผู้เรียนทำโดยใช้ระดับสติปัญญาที่เป็นอยู่จึงไม่ได้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ แต่การมอบหมายงานที่ทำทลายความสามารถของผู้เรียนหรืองานที่ต้องใช้ความสามารถทางสติปัญญาที่สูงกว่าที่ผู้เรียนเป็นจึงจะถือว่าส่งเสริมการเรียนรู้

การเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ทั้งสองทฤษฎีนำมาสรุปเป็นหลักการสำคัญในการเรียนรู้ ได้ดังนี้

- 1) การเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ขึ้นกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
- 2) การเรียนรู้คือการสร้างความหมาย ความเข้าใจของผู้เรียนจากประสบการณ์ที่ได้รับ
- 3) การสร้างความเข้าใจของผู้เรียนมีพื้นฐานมาจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่ก่อน
- 4) การสร้างความเข้าใจของบุคคลเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น
- 5) ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีในสิ่งที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติการเรียนรู้เป็นกระบวนการเชิงรุกไม่ใช่

กระบวนการเชิงรับ

- 6) ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและมีความเชื่อมโยงกับสภาพจริงทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากกว่าสิ่งที่เป็นนามธรรมและไม่มีความเชื่อมโยงกับสภาพจริง

การประยุกต์สู่การสอน

- 1) การเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ขึ้นกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ดังนั้นก่อนเรียนเรื่องใหม่ ผู้สอนควรสำรวจความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เรื่องใหม่เพื่อให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมสู่การเรียนรู้เรื่องใหม่ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจการเรียนรู้เรื่องใหม่ได้ดีขึ้น เช่น การชี้จักรยานเป็นพื้นฐานของการชี้จักรยานยนต์ ผู้เรียนที่สามารถชี้จักรยานได้ จะมีพื้นฐานคือการทรงตัวและประสบการณ์ในการใช้ถนน

- 2) การเรียนรู้ คือการสร้างความหมาย ความเข้าใจของผู้เรียน จากประสบการณ์ที่ได้รับ เช่น การที่ผู้เรียนเข้าใจว่าฤดูร้อน ร้อนกว่าฤดูหนาวเพราะโลกอยู่ใกล้ดวงอาทิตย์มากกว่าเสื้อโคททำให้ผู้สวมใส่อบอุ่นเพราะเสื้อโคทเป็นแหล่งกำเนิดของความร้อน เช่นเดียวกับไฟ การเข้าใจดังกล่าวนี้มาจากการแปลความหมายจากประสบการณ์ของผู้เรียนเอง

- 3) ก่อนการจัดการเรียนรู้เรื่องใหม่ ควรตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียนว่าเป็นความรู้ที่ถูกต้องหรือไม่ หากเป็นความรู้ที่ไม่ถูกต้องหรือเป็นความเข้าใจผิดต้องแก้ไขให้ถูกต้อง เพราะในการสร้างความเข้าใจใหม่นั้น ผู้เรียนจะแปลความหมายของสิ่งที่เรียนรู้ใหม่จากความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ เช่น เวลาเอามือวางเหนือเตาไฟจะรู้สึกว่ามีร้อน ดังนั้นนักเรียนจึงสรุปว่าในฤดูร้อนที่เราสัมผัสก็เพราะโลกอยู่ใกล้ดวงอาทิตย์มากกว่าในฤดูหนาวนั่นเอง

4) การเรียนรู้เป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ดังนั้นควรจัดให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มเล็กเพื่อให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และผู้เรียนกับผู้สอนหรือการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับผู้ทรงภูมิความรู้ที่อยู่ในท้องถิ่น

5) ลดการบรรยาย จัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ท้าทายสติปัญญาและศักยภาพของผู้เรียน ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ฝึกปฏิบัติและประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงและสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง

6) จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นตามสภาพจริงในสังคมเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการเรียนรู้

8) ให้ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้และทิศทางการเรียนรู้ของตนเอง ได้แก่ การวางแผนบริหารจัดการการเรียนรู้ของตนเอง ควบคุมติดตามผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเมินผลและปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

8) บทบาทของครู คือ ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือชี้แนะการเรียนรู้ให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน

สรุปว่า ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) อธิบายว่าความรู้ไม่ได้เกิดจากการถ่ายทอด แต่เกิดจากการที่ผู้เรียนสร้างขึ้นด้วยตนเองผ่านการคิด การลงมือปฏิบัติ และการตีความประสบการณ์ที่ได้รับ ผู้เรียนจึงเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยใช้ประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจใหม่ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าความจริงไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียว แต่แต่ละคนสร้างความหมายจากมุมมอง และบริบทของตนเอง แนวคิดสำคัญของทฤษฎีนี้แบ่งเป็นสองแนว ได้แก่ การสร้างความรู้ด้วยตนเองตามแนวเพียเจต์ ซึ่งมองว่าการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการทางปัญญา เช่น การปรับโครงสร้างทางความคิดเมื่อเผชิญสิ่งใหม่ และการสร้างความรู้ทางสังคมตามแนวไวทกอสกี ที่เห็นว่าการเรียนรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ผ่านภาษา วัฒนธรรม และบริบททางสังคม โดยมี “เขตพัฒนาการใกล้ขีด” (ZPD) เป็นพื้นที่ที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้สูงขึ้นเมื่อได้รับการชี้แนะจากผู้มีความรู้มากกว่า หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้คือ การเรียนรู้เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม การสร้างความหมายด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้จากการลงมือทำจริง ครูจึงควรจัดกิจกรรมที่กระตุ้นการคิด ให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาในสถานการณ์จริง และส่งเสริมให้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ทฤษฎีนี้เน้นให้ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) มากกว่าผู้บรรยาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและคงทน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้อย่างแท้จริงเกิดจาก “การสร้าง” มากกว่าการ “รับ” ความรู้เพียงอย่างเดียว

2.1.3.4 ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข

กิตติวดี บุญชื้อ และคณะ (2548) ได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีและกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุขให้โรงเรียนเป็นแหล่งค้นพบสิ่งมีชีวิตจริงด้วยตัวของเด็กเองลักษณะการจัดการเรียนรู้มีสภาพ

ผ่อนคลาย มีอิสระและยอมรับความแตกต่างของบุคคลมีหลากหลายในวิธีการเรียนรู้ซึ่งองค์ประกอบของการเรียนรู้ที่มีความสุขนั้นมี 6 ด้าน ด้วยกัน คือ

1. เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์ที่มีหัวใจและสมอง
2. ครูมีความเมตตาจริงใจและอ่อนโยนต่อเด็กทุกคนโดยทั่วถึง
3. เด็กเกิดความรักและภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกเวลา
4. เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ
5. บทเรียนสนุกแปลกใหม่จูงใจให้ติดตามและเร้าใจให้อยากค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยตนเองในสิ่งที่สนใจ

6. สิ่ง que เรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข

1. บทเรียนควรเริ่มจากง่ายไปหายาก คำนึงถึงวุฒิภาวะและความสามารถในการยอมรับของเด็กแต่ละวัย มีความต่อเนื่องในเนื้อหาวิชาและขยายวงไปสู่ความรู้แขนงอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจต่อชีวิตและโลกรอบตัว

2. วิธีการเรียนสนุกไม่น่าเบื่อและตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของนักเรียนการนำเสนอเป็นไปตามธรรมชาติไม่ยึดติดหรือกดดันเนื้อหาที่เรียนไม่มากเกินไปจนเด็กเกิดความล้าจนเด็กหมดความสนใจ

3. ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดในแนวต่าง ๆ ของเด็ก รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์คิดวิเคราะห์จากการประมวลข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ คิดแก้ปัญหาอย่างมีระเบียบ

4. แนวการเรียนรู้ต้องสัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสความงามและความเป็นไปของสรรพสิ่งรอบตัว บทเรียนไม่จำกัดสถานที่หรือเวลาและ ทุกคนมีสิทธิ์ เรียนรู้เท่าเทียม

5. มีกิจกรรมหลากหลาย สนุก ชวนให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียนนั้น ๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ภาษาที่ใช้ในการจูงใจเด็กนุ่มนวลให้กำลังใจและเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์

6. สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนเร้าใจให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนคือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ชัด (learn to know) เรียนจนได้ (learn to do) และ เรียนเพื่อจะเป็น (learn to be)

8. การประเมินผลมุ่งเน้นพัฒนาการของเด็กโดยรวมมากกว่าจะพิจารณาจากผลการทดสอบทางวิชาการและเปิดโอกาสให้เด็กได้ประเมินตนเองด้วย กิตติยวดี บุญเชื้อ และคณะ (2548)

สรุปว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข มุ่งจากสิ่งง่ายไปหายากตามความสามารถของผู้เรียน ใช้วิธีการเรียนที่สนุกและไม่กดดัน ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ เชื่อมโยงการเรียนรู้กับธรรมชาติและชีวิตจริง จัดกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ใช้สื่อที่เร้าใจและมีเป้าหมายชัดเจน พร้อมประเมินผลจากพัฒนาการโดยรวม เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีอิสระและความสุข

2.1.4 องค์ประกอบของการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้

ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาจากข้อมูลหลายประการเพื่อนำมาช่วยเสริมสร้างการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะระดับใดก็ตามขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการคือ ผู้เรียน บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน ถ้าองค์ประกอบของการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทั้ง 3 ประการนี้ ดำเนินไปด้วยดีจะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้อย่างมากองค์ประกอบดังกล่าวมี รายละเอียด ดังนี้

1) ผู้เรียน ธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกเกี่ยวกับความสามารถทางสมอง ความถนัด ความสนใจ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจความต้องการ พื้นฐานเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึง และจะละเลยไม่ได้

2) บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นส่วนสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่จะกำหนดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นไปในรูปแบบที่ต้องการ ความเป็นประชาธิปไตย ความเคร่งเครียด ความขี้ขลาดของผู้เรียน สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนด แต่ถึงกระนั้นก็ตามบรรยากาศในชั้นเรียนยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกนอกเหนือไปจากตัวผู้สอน คือ ผู้เรียนเข้าชั้นเรียน โดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้า หรืออาหารกลางวัน ผู้เรียนเริ่มเรียนชั่วโมงแรกด้วยความรู้สึกหิวหรือ บางครั้งผู้เรียนได้รับสิ่งกระทบกระเทือนใจติดตามมาจากความไม่ปรองดองในครอบครัว เป็นต้น ส่วนทางด้านตัวผู้สอนนั้นอาจจะมี ความกดดันจากฝ่ายบริหารหรือจากครอบครัว เศรษฐกิจ อาหารเช้า ก่อนมาสถานศึกษาของผู้สอนมีเพียงน้ำแ้วเดียวเท่านั้น สิ่งที่น่ามาก่อนเหล่านี้เกิดขึ้นก่อนที่ผู้สอน และผู้เรียนจะมาพบกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งได้ว่าบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการ เรียนรู้จะปรากฏออกมาในรูปแบบใด

3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน จะเป็นเครื่องชี้บ่งถึงเงื่อนไขหรือสถานการณ์ว่าผู้เรียนจะประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวต่อการเรียนรู้ ผู้สอนควรจะต้องคิดถึงผู้เรียนในฐานะเป็นบุคคลหนึ่งผู้เรียนมีสิทธิที่จะได้รับความต้องการพื้นฐาน และผู้สอนควรจะต้องฝึกให้มีความรู้สึกไวต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน เพื่อความสำเร็จแห่งการเรียนรู้และการเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ต่อไป

สรุปว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้มี 3 ประการสำคัญ ได้แก่ ผู้เรียน ซึ่งครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างด้านสติปัญญา อารมณ์ และพัฒนาการของแต่ละคน, บรรยากาศทางจิตวิทยาที่

เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นประชาธิปไตย, และ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศในชั้นเรียน ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและพัฒนาการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งสามองค์ประกอบสัมพันธ์กันและมีผลต่อความสำเร็จของการเรียนรู้โดยตรง

2.1.5 แนวคิดทฤษฎีที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นแนวทางสำคัญในการออกแบบการศึกษา และการสร้างรูปแบบการศึกษาขึ้นใหม่ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดพัฒนาการต่อผู้เรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และทักษะทางสังคมที่พร้อมใช้ในโลกปัจจุบัน ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งด้านการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรม ที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม และถึงพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อดำเนินชีวิตในสังคมที่ จำเป็นต้องปรับตัวตลอดเวลา การสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นี้ อาศัยการบูรณาการของ หลายทฤษฎีที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อสร้างประสบการณ์จริงทั้ง ภาควิชาและภาคปฏิบัติ โดยที่ผู้เรียนสามารถกำหนดองค์ความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์เหล่านั้น ได้ด้วยตนเอง และยังสามารถต่อยอดองค์ความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการพัฒนาตน และการดำเนินชีวิตได้ อย่างมีประสิทธิภาพให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้จริง ซึ่งประกอบด้วยหลายแนวคิดดังนี้คือ

Bernie Trilling and Charles fade (2009) ได้กล่าวทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 คือ 3Rs + 7Cs

3Rs ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย การอ่าน Reading การเขียน (W) Writing และคิดเลขเป็น (A) Arithmetic

7Cs ประกอบด้วย

- 1) Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิด อย่างมี วิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)
- 2) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)
- 3) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความ ต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)
- 4) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การ ทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)
- 5) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการ สื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)

6) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)

7) Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์และคณะ (2557) กล่าวว่า แนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีอยู่ในทักษะกลุ่มหลัก 7 กลุ่มสำคัญ ดังนี้

- 1) ทักษะด้านเทคโนโลยี (Computing and ICT Literacy)
- 2) ความสนใจใคร่รู้และมีจินตนาการ (Curiosity and Imagination)
- 3) การคิดวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)
- 4) ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรม (Creativity and Innovation)
- 5) ทักษะในการสื่อสารและการร่วมมือกัน (Communications and Collaboration)
- 6) การคิดเชิงธุรกิจและทักษะประกอบการ (Corporate and entrepreneurial Spirit)
- 7) ทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและการสนใจต่อโลก (Cross- cultural and Global

Awareness)

วิจารณ์ พานิช (2556) ได้กล่าวว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สามารถแจกแจงออกได้ เป็น 3Rs+ 8Cs และ 2Ls ดังนี้

3Rs คือ

- 1) การอ่าน (Reading)
- 2) การเขียน (W) Writing
- 3) คณิตศาสตร์ (A) Arithmetic

8Cs คือ

1) Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)

2) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)

3) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)

4) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)

5) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)

6) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)

7) Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

8) Change (การเปลี่ยนแปลง)

2Ls คือ

1) Learning Skills (ทักษะการเรียนรู้)

2) Leadership (ภาวะผู้นำ)

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และคณะ (2557) กล่าวถึง ทักษะศตวรรษที่ 21 ของเด็กไทย ควรมีทักษะดังนี้ E (4R+ 7C) โดยมีรายละเอียดดังนี้

E คือ Ethical Person ผู้มีคุณธรรม จริยธรรม

4R คือ Reading Writing Arithmetic และ Reasoning

7C คือ

- 1) Creative Problem Skills ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- 2) Critical Thinking Skills ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- 3) Collaborative Skills ทักษะการทำงานร่วมกันอย่างมีพลัง
- 4) Communicative skills ทักษะการสื่อสาร
- 5) Computing Skills ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์
- 6) Career and Life Skills ทักษะอาชีพและทักษะการใช้ชีวิต
- 7) Cross-cultural Skills ทักษะการใช้ชีวิตข้ามวัฒนธรรม

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (2560) ระบุว่า ทักษะสำคัญในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 3

Rs คือ

- 1) การอ่าน (Reading)
- 2) การเขียน (W) Writing
- 3) คณิตศาสตร์ (A) Arithmetic

8Cs คือ

- 1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)
- 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)
- 3) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership)
- 4) ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding)

5) ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information, and Media Literacy)

6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy)

7) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills)

8) ทักษะการเห็นอกเห็นใจ (Compassion) คือ มีความเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง Active Learning กับทักษะของผู้เรียน ใน ศตวรรษที่ 21 นั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนะและวิเคราะห์ไว้หลายท่าน เช่น

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2560) ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง Active Learning กับ ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1.1) ผู้สอนออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกิจกรรมการเรียนการสอน ตอบคำถาม ตั้งคำถาม อภิปราย นำเสนอ สอดคล้องกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้น คือทักษะ C5

1.2) ผู้เรียนนำเสนอกิจกรรมการเรียนรู้ การนำเสนอชิ้นงาน การทำงานกลุ่ม การอ่าน การเขียน การสรุปเนื้อหา สอดคล้องกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้นคือ ทักษะ C2 C3 C4 C8 และ R1 R2

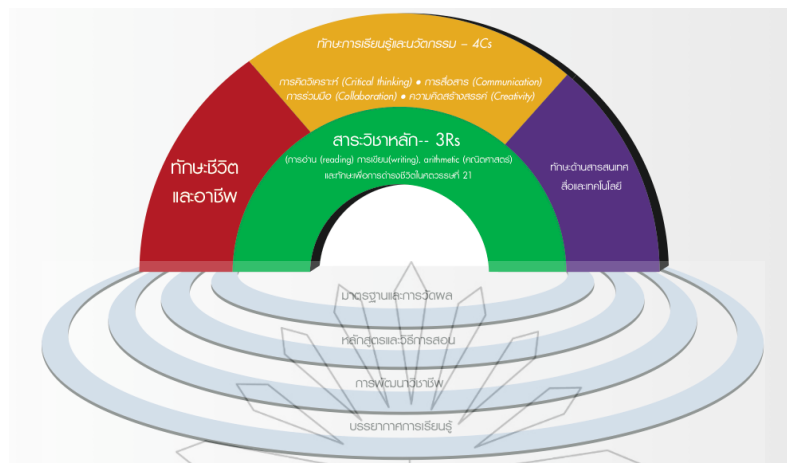
1.3) การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ นั้น คือ ทักษะ C1

2) การพัฒนาการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดเป็นผู้สอนออกแบบจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียน ได้คิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ประเมินค่า คิดแก้ปัญหา ให้สอดคล้องกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้นคือ ทักษะ C1 C2 และ C8

3) ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ **ศึกษาค้นคว้าความรู้จากแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง** หาวิธีการและออกแบบการดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง ใช้กระบวนการกลุ่มที่สามารถกำกับความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองได้ มีการประเมิน การเรียนรู้ของตนเอง สร้างสรรค์ชิ้นงาน ผลงาน ตลอดจนการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้นคือ ทักษะ R R2 R3 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8

4) การนำไปประยุกต์ใช้ผู้สอนออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ โดยนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ในสภาพแวดล้อมที่ใกล้ตัว นำไปแก้ปัญหาในชุมชน สังคม ประเทศชาติ

และสังคมโลก สอดคล้องกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั่นคือ ทักษะ R1 R2 R3 C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8

ภาพที่ 2.1 คิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

(วิจารณ์ พานิช. 2554)

จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นแนวคิดทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันซึ่งเต็มไปด้วยเทคโนโลยี ความซับซ้อนของข้อมูล และพลวัตทางสังคม โดยมีเป้าหมายหลักคือการพัฒนาผู้เรียนให้มี ทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกยุคใหม่ โดยกรอบแนวคิดสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นี้ จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาที่สามารถสร้างทักษะของชีวิต เช่น ความยืดหยุ่น ความรับผิดชอบ การบริหารจัดการตนเอง ความสามารถในการแยกแยะ ถูก-ผิด ดี-ชั่ว คุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม ซึ่งเป็นทักษะชีวิตที่ประกอบด้วยคุณธรรมและจริยธรรมในตน และทักษะทางสังคม เช่น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การคิดเชิงวิพากษ์อย่างสร้างสรรค์ การพัฒนานวัตกรรม การทำงานเป็นทีม การเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่างรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีทางวัตถุ ในขณะที่เดียวกันก็ได้เรียนรู้บริบทของความเป็นพลเมืองโลกที่จะอยู่ร่วมกันในวัฒนธรรมที่หลากหลาย และยอมรับความแตกต่างสามารถใช้ชีวิตได้อย่างสันติสุข ทฤษฎีแห่งศตวรรษที่ 21 นี้ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับการที่ตนจะสามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ และจะได้องค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง และบริบทที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในตนอย่างเข้าใจ และสามารถสรุปบทเรียนได้ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ มิใช่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เช่นในยุคที่ผ่านมา แต่เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกตลอดเวลาได้อย่างมีความสุขต่อไป

2.2 บริบทการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านดงตาหวัง

โรงเรียนบ้านดงตาหวัง หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ระดับอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โรงเรียนบ้าน ดงตาหวัง มีนักเรียนจำนวน 257 คน ครูผู้ปฏิบัติการสอนจำนวน 21 คน ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 1 คน

วิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาพัฒนา โรงเรียนบ้านดงตาหวัง

วิสัยทัศน์ (Vision)

"ภายในปี 2567 โรงเรียนบ้านดงตาหวัง มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมอนาคตที่ยั่งยืน บนพื้นฐานความเป็นไทยก้าวไกลสู่สากล"

พันธกิจ (Mission)

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ส่งเสริมและสร้างโอกาสความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษา อย่างทั่วถึง เท่าเทียม มีคุณภาพ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข
3. ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ มีทักษะวิชาการ มีทักษะชีวิต มีทักษะวิชาชีพ มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 มีสมรรถนะ และมีความสามารถในการแข่งขัน
4. ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ และเป็นผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลง
5. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
6. พัฒนาระบบบริหารจัดการสถานศึกษาเชิงบูรณาการ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วน

ยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 1 ขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่บริการอย่างกว้างขวางและทั่วถึง

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตร ส่งเสริมความสามารถและสมรรถนะของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพโดยใช้ภาษาและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 3 คุณธรรมนำความรู้ น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะและสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ 6 ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

นโยบายและเป้าหมาย

1. ผู้เรียนมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม มีงานทำ มีอาชีพ และเป็นพลเมืองดี
2. ผู้เรียนทุกระดับได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เท่าเทียม มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และมีความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ผู้เรียนมีศักยภาพและคุณภาพ มีทักษะวิชาการ มีทักษะชีวิต มีทักษะวิชาชีพ มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 มีสมรรถนะ และมีความสามารถในการแข่งขัน
4. ครู และบุคลากรทางการศึกษามีจรรยาบรรณวิชาชีพ มีทักษะและสมรรถนะในการจัดประสบการณ์และกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีทักษะและสมรรถนะในกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
6. สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีระบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการโดยใช้นวัตกรรมยุคใหม่และยึดพื้นที่เป็นฐาน (Area - Based Educational Management) โดยอาศัยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

2.3 สรุป

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ด้วยรูปแบบเทคนิค และวิธีการที่เหมาะสมอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะทำให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน และเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เดิมไปเป็นพฤติกรรมใหม่อย่างถาวรด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความรู้สึกและด้านทักษะซึ่งเกิดจากการฝึกฝนและการได้รับประสบการณ์แต่ไม่ใช่เกิดจากสัญชาตญาณ วุฒิภาวะ หรือจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ซึ่งทำให้เกิดการแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ เป็นอย่างดี

การพัฒนาสติและปัญญานั้น ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยมนุษย์เรานั้นจะรับรู้สิ่งที่ตนเองถนัดและสนใจ อันจะเกิดกระบวนการค้นพบตนเอง และการเรียนรู้ของมนุษย์นั้นเป็นการเรียนรู้โดย

การสังเกตเลียบแบบจากมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เช่น พฤติกรรมการตอบสนอง พฤติกรรมการแสดงออก พฤติกรรมการกระทำอย่างสม่ำเสมอ

กระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ควรเริ่มจากสิ่งง่ายไปหายากตามความสามารถของผู้เรียน ใช้วิธีการเรียนที่สนุกและไม่กดดัน ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ เชื่อมโยงการเรียนรู้กับธรรมชาติและชีวิตจริง จัดกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ใช้สื่อที่เข้าใจและมีเป้าหมายชัดเจน พร้อมประเมินผลจากพัฒนาการโดยรวมเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีอิสระและมีความสุข

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้มี 3 ประการสำคัญ ได้แก่ ผู้เรียน ซึ่งครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างด้านสติปัญญา อารมณ์ และพัฒนาการของแต่ละคน บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นประชาธิปไตย และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศในชั้นเรียน ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและพัฒนาการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งสามองค์ประกอบสัมพันธ์กันและมีผลต่อความสำเร็จของการเรียนรู้โดยตรง

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการคิดพิจารณา อย่างรอบคอบ ตลอดจนหาทางแก้ปัญหาด้วยการเชื่อมโยงเหตุและผล เพื่อหาข้อสรุปที่สมเหตุสมผล ทักษะการคิดสร้างสรรค์ เป็นการคิดแปลกใหม่จากเดิมที่ส่งผลให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีคุณค่า สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทักษะการสื่อสาร เป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความรู้สึก จนเกิดความเข้าใจ และทักษะการร่วมมือ เป็นการทำงานเป็นทีมที่ต้องอาศัยความร่วมมือเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามเป้าหมาย

โรงเรียนบ้านดงดาวหวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียน 257 คน ครู 21 คน และผู้บริหาร 1 คน มีวิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พันธกิจมุ่งสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง พัฒนาผู้เรียน ครู และบุคลากรให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งส่งเสริมการบริหารจัดการเชิงบูรณาการและยั่งยืน ยุทธศาสตร์ของโรงเรียนเน้นการขยายโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตร การปลูกฝังคุณธรรม และการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นโยบายมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณธรรม มีอาชีพ มีความสุขตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ครูมีจรรยาบรรณและความเชี่ยวชาญในการสอน ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการ และสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีระบบบริหารจัดการยุคใหม่โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

บทที่ 3

หลักกัลยาณมิตรในพุทธศาสนาเถรวาท

การศึกษาวิจัย เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี จะได้นำเสนอหลักกัลยาณมิตร 7 ในพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งมีหัวข้อและรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักกัลยาณมิตร 7

3.1.1 ความหมายของหลักกัลยาณมิตร 7

3.1.2 องค์ประกอบของหลักกัลยาณมิตร 7

3.1.3 ประเภทของหลักกัลยาณมิตร 7

3.1.4 ความสำคัญของหลักกัลยาณมิตร 7

3.1.5 การฝึกตนเพื่อเป็นกัลยาณมิตร 7

3.2 แนวทางการปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตร 7

3.3 หลักธรรมส่งเสริมการคบมิตรแท้ และหลีกเลี่ยงการคบมิตรเทียม

3.4 สรุป

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักกัลยาณมิตร 7

3.1.1 ความหมายของกัลยาณมิตร

แนวคิดความหมาย เรื่องกัลยาณมิตร ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถาต่าง ๆ โดยหมายถึงเพื่อนหรือบุคคลผู้มีน้ำใจดีงาม เกื้อกูล ชี้แนะแนวทางชีวิตที่ถูกต้องและพัฒนาในธรรม เป็นผู้มีความจริงใจ ปราศจากอคติ และเป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาผู้อื่นสู่ความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม ดังนี้

(อภิ.วิ. 35/643/427.) ในคัมภีร์จุททกนิกาย มหานิเทศ ได้ให้ความหมายของเมตตาไว้ว่า “เมตตา ได้แก่ ความรักที่รัก รักที่รัก ภาวะที่รัก ความเอ็นดู ปรียาที่เอ็นดู ภาวะที่เอ็นดู ความปรารถนาเกื้อกูลกัน ความอนุเคราะห์ ความไม่พยายาบท ความไม่ปองร้าย”

(ขุ.ม. 29/202/940.) ในอภิธรรมวิภังค์ ได้ให้ความหมายของเมตตาไว้ว่า “ความรักใคร่ ปรียาที่รักใคร่ ภาวะที่รักใคร่ใน สัตว์ทั้งหลาย เมตตาเจโตวิมุตติ นี้เรียกว่า เมตตา”

(พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต , 2551 : หน้า 57) ให้ความหมายเกี่ยวกับกัลยาณมิตร ความว่า “กัลยาณมิตรตตตต” ความมีกัลยาณมิตร คือ มีผู้แนะนำ สั่งสอน ที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี การรู้จักเลือกเสวนาบุคคลหรือเข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญา

ความสามารถซึ่งจะช่วยแวดล้อม สนับสนุนชักจูง เป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุน เกื้อกูล แก่กันให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการ และการ ปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม

(พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต , 2552 : หน้า 623) ให้ความหมายคำว่า “ มิตร ” ไว้ว่ามิตร หมายถึง บุคคลที่ช่วยชี้แนะแนวทาง ชักจูง ตลอดจนแนะนำสั่งสอน ชักนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม ประสพผลดีและมีความสุข เจริญก้าวหน้า พัฒนาในธรรม แม้จะเป็นบุคคลเสมอกันหรือเป็นมารดา บิดา ครูอาจารย์ตลอดทั้งพระสงฆ์จนถึงพระพุทธเจ้าก็นับว่าเป็นมิตร แต่เป็นมิตรใจดี หรือมิตรมีธรรม ที่เรียกว่ากัลยาณมิตร แปลว่า มิตรดีงาม นอกจากนี้ ยังปรากฏความหมายของกัลยาณมิตรที่ท่าน อธิบายไว้ในหนังสือพุทธธรรม ดังความว่า คนดี คนมีปัญญา คนมีคุณธรรม ทางธรรมเรียกว่าสัตบุรุษ บ้าง บัณฑิตบ้าง ถ้าคนดี คือสัตบุรุษ หรือบัณฑิตนี้ไปทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำสั่งสอน ชักนำ สัมมาทิฐิให้แก่ผู้อื่น ตลอดจนมีความสนใจกระตือรือร้นที่จะเข้าไปหา ชักถาม ขอคำชี้แนะแนวทาง จากสัตบุรุษ หรือบัณฑิตนำไปปฏิบัติ การกระทำของเขาย่างนี้เรียกว่า การเสวนาสัตบุรุษ หรือคบหา คนดีไม่ว่าสัตบุรุษจะมาทำหน้าที่ให้ หรือบุคคลนั้นจะไปคบหาสัตบุรุษเองก็ตาม ในเมื่อมีการยอมรับ หรือมีอิทธิพลต่อกันเกิดขึ้นแล้ว ก็เรียกว่าเขามีกัลยาณมิตร และเรียกภาวะนั้นว่า กัลยาณมิตรตา แปลว่า ความมีกัลยาณมิตร

(พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต , 2539 : หน้า 595) คำว่า “ กัลยาณมิตร ” แปลความหมายคำ “ กัลยาณ ” ว่า หมายถึง งาม, ดี และ “ มิตร ” หมายถึง เพื่อนรักใคร่ที่สนิทสนมคุ้นเคย ดังนั้น กัลยาณมิตร จึงมีความหมายว่า เพื่อนที่ดี, เพื่อนที่งามหรือเพื่อนที่รักใคร่คุ้นเคยที่ดี เพื่อนรักใคร่ คุ้นเคยที่งาม

(พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต , 2538 : หน้า 196) ได้ให้ความหมายของมิตรไว้ว่า มิตร คือ บุคคลที่ช่วยชี้แนะแนวทาง ชักจูงตลอดจนแนะนำคำสั่งสอน ชักนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตที่ดีงามให้ ประสพผลดีและมีความสุข ให้เจริญก้าวหน้า ให้พัฒนาคุณธรรม แม้จะเป็นบุคคลเสมอกันหรือเป็น มารดาบิดา ครูอาจารย์ ตลอดทั้งพระสงฆ์ จนถึงพระพุทธเจ้าก็นับว่าเป็นมิตร แต่เป็นมิตรใจดี หรือมิตร ที่มีธรรม เรียกว่ากัลยาณมิตร แปลว่า มิตรดีงาม

(พระธรรมโกศาจารย์ พุทธทาสภิกขุ , 2536 : หน้า 110) กล่าวไว้ว่า มิตร ตามภาษาที่คน เข้าใจทั่วไป หมายถึง เพื่อน เกลหรือคนที่ทำอะไรถูกใจตน ทางภาษาธรรม หมายถึง ธรรมโดยเฉพาะ อย่างยิ่ง คือ ธรรมที่ทำให้พ้นทุกข์ซึ่งก็คือ มรรคมิ้องค์แปด นอกจากนี้ท่านยังขยายคำว่า มิตร หมายถึง ผู้ที่มีความรักต่อเรา แต่ไม่ใช่รักทางกามคุณ แต่เป็นความรักอย่างบริสุทธิ์ เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่กัน และกัน และหมายถึงผู้ที่รักใคร่ชอบพอกัน ผู้รักใคร่คุ้นเคยกัน แล้วกระทำความดีต่อกันเพื่อให้ อยู่ร่วมกันได้ ทั้งทางลับ และเปิดเผยโดยไม่เลือกเพศ วัย ความรู้ ชาติ ศาสนา และไม่มีใครคิดร้ายต่อกัน ผู้ร่วมธุระ ผู้อยู่ในสภาพหรือลักษณะเดียวกัน เช่น เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

(ปิ่น มุทุกันต์ , 2538 : หน้า 195) ได้ให้ความหมายของมิตรไว้ว่า “เพื่อน” แต่คำว่าเพื่อน หมายถึง คนที่รวมกันคนเรานั้นรวมกันได้หลายทาง เพื่อนก็เลยมีหลายประเภท เช่น คนทำงานร่วมกันเรียกว่าเพื่อนร่วมงาน คนออกแรงร่วมกันเรียกว่าเพื่อนร่วมแรง คนเรียนหนังสือร่วมกันเรียกว่าเพื่อนร่วมเรียน คนอยู่ในสำนักเดียวกันเรียกว่าเพื่อนร่วมสำนัก คนเดินทางร่วมกันเรียกว่าเพื่อนร่วมทาง คนพักห้องเดียวกันเรียกว่าเพื่อนร่วมห้อง คนเกิดในชาติเดียวกันเรียกว่าเพื่อนร่วมชาติ คนนับถือศาสนาเดียวกันเรียกว่าเพื่อนร่วมศาสนา คนคิดงานร่วมกันเรียกว่าเพื่อนร่วมใจ ดังนั้น คำว่าเพื่อนตามลักษณะสุดท้าย หรือเพื่อนร่วมใจ ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายเป็นผู้ใหญ่กว่าฐานะต่ำกว่า หรือเสมอกัน ถ้าเป็นผู้ร่วมใจกัน ก็เรียกว่า มิตร

(วิทยา นาควัชระ , 2542 : หน้า 52) ได้ให้ความหมายของมิตรไว้ว่า เพื่อน ได้แก่ คนที่รู้จักเราหมดทุกอย่างแล้ว แต่ยังรักเราเหมือนเดิม เห็นเราเป็นเพื่อนอยู่ตลอดเวลาปาน จันทราบุตร ได้ให้ความหมายของมิตรไว้ว่า มิตร หมายถึง คนที่เราไปคบหา ไปทำความสนิทสนมหรืออยู่ใกล้ชิดอาจเป็นผู้ใหญ่เหนือเราเป็นคนเสมอหรือต่ำกว่าเราก็ได้

ในส่วนของมิตรท่านให้คำจำกัดความว่า เมตตาคือความเมตตา คือความชอบพอรักใคร่กันชื่อว่าเป็นมิตรเมื่อจะว่าโดยรากศัพท์ในภาษาบาลีหมายถึงคนที่รักใคร่ชอบพอกันคำนี้มาจากศัพท์ว่าเมตตาแปลว่าความรักเพราะเหตุว่าเมตตา กับคำว่ามิตตะเป็นศัพท์ที่มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีเช่นเดียวกันโดยการแปลงอเป็นเอแล้วแปลตามไวยากรณ์เป็นภาวนานามอก็กลายเป็นอาเท่ากับเมตตาก็คือน้ำใจของมิตรนั่นเองให้ทุกคนรักใคร่ปรารถนามีความเป็นมิตรต่อกันนั่นเอง

ในอภิธรรมวิภังค์ปรากฏความไว้ว่า “ความรักใคร่ภักดีที่รักใคร่ภักดีที่รักใคร่ในสัตว์ทั้งหลาย เมตตาเจโตวิมุตตินี้เรียกว่าเมตตา” และอีกแห่งหนึ่งคือในขุททกนิกายมหานิเทศได้ขยายความหมายของเมตตาไว้ว่า “เมตตาได้แก่ความรักภักดีที่รักภักดีที่รักความเอ็นดูภักดีที่เอ็นดูความปรารถนาเอื้อกูลกันความอนุเคราะห์ความไม่พยาบาทความไม่ปองร้าย”

ในอรรถกถาขุททกนิกายชาดก กล่าวไว้ว่า มิตรหมายถึงผู้ต้อนรับได้แก่ผู้กระทำความสเนหาต่อมิตร หมายความว่า บุคคลที่จะเป็นมิตรย่อมมีความรักใคร่และความสเนหาซึ่งจะเป็นการแสดงออกในทางความห่วงอาทรความผูกพันรวมไปถึงการแสดงความรักใคร่ความห่วงใยต่อกันในลักษณะต่างวัย เช่น ผู้ใหญ่แสดงออกถึงความรักใคร่ความเอ็นดูต่อผู้น้อยหรือความผูกพันกันทางสายโลหิตระหว่างบิดามารดาและบุตรสามีและภรรยาบ่าวกับเจ้านายเป็นต้นเพราะผู้มีใจดีและมีหทัยอ่อนโยนต่อกันและกันส่วนคำว่าสหายนั้นหมายถึงผู้ไปร่วมกันร่วมนอนร่วมการทำงานร่วมอุดมการณ์เดียวกันดังพุทธศาสนสุภาษิตว่า “สหายเป็นมิตรของผู้มีความต้องการเนื่อง ๆ” สหายนั้นอาจจะไม่มีความรักต่อกันเพราะเป็นเพียงเพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนร่วมอุดมการณ์เดียวกันเท่านั้นซึ่งยังไม่แน่ว่าเป็นมิตรต่อกันแต่มีน้ำใจให้กันมองกันและกันด้วยความเมตตาต่อกันดังนั้นสหายอาจจะกลายเป็นมิตรได้ในกาลต่อมา ดังนั้นคนเราเมื่อพบประสังสรรค์กันไม่อาจจะทำให้เป็นมิตรกันได้เพียงเพราะพบประสังสรรค์กัน

เพราะความเป็นมิตรนั้นเกิดจากการยอมรับคุณค่าของกันและกันความเป็นมิตรนั้นถือว่ามีความผูกพันกันการยอมรับกันและกันมองเห็นแก่นแท้ของมิตรนั้น ๆ เพราะถ้ามองไม่เห็นคุณค่าภายในของแต่ละฝ่ายความเป็นมิตรก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะฉะนั้นจากคำนิยามความหมายของคำว่ามิตรจากพระไตรปิฎกรวมทั้งแนวคิดของนักวิชาการทางศาสนาสามารถสรุปได้ว่ามิตรนั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีเมตตาต่อกันและรักใคร่สนิทสนมมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกันมีความจริงใจต่อกันมีสุขและทุกข์ก็ไม่ทั้งกันปรารถนาแต่ความเจริญและสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นแก่กันและกันทั้งในโลกนี้และโลกหน้าแต่สหายนั้นเป็นเพียงเพื่อนร่วมงานกันร่วมอุดมการณ์เดียวกันเดินทางร่วมกันซึ่งอาจจะไม่มีความรักและความเมตตาให้กันและไม่จำเป็นว่าเป็นมิตรแต่ถ้าเมื่อใดก็ตามสหายมีความรักใคร่ปรารถนาต่อกันไม่ว่าจะสถานะใดก็ตามสหายก็สามารถกลับกลายเป็นมิตรที่ดีได้ซึ่งอาจจะมีการพัฒนาขึ้นมาเพื่อเป็นมิตรแท้ต่อกันได้

ฉะนั้นตามความหมายนี้เป็นการชี้ให้เห็นว่านอกจากมิตรที่เราคบหาในส่วนที่เป็นบุคคลต่าง ๆ แล้วส่วนที่มีอิทธิพลและมีความสำคัญต่อชีวิตของคนในสังคมไม่น้อยคือสื่อและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งถือว่าสื่อมีอิทธิพลอย่างมากต่อบุคคลในสังคมปัจจุบันถ้าเลือกดูหรือเลือกอ่านสิ่งที่ดีคุณประโยชน์มหาศาลก็จะเกิดขึ้นมากมายแต่ถ้าเลือกเสพสิ่งที่ไม่ดีก็จะให้โทษมหาศาลเช่นเดียวกัน

สรุปว่า กัลยาณมิตร หมายถึง หลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีรากฐานมาจากคำว่าเมตตา ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ในคัมภีร์ขุททกนิกาย มหานิเทศ และอภิธรรมวิภังค์ ที่อธิบายว่าเมตตาคือความรัก ความเอ็นดู และความปรารถนาดีที่บริสุทธิ์ต่อผู้อื่น บุคคลผู้แนะนำ สั่งสอน ให้คำปรึกษา หรือคอยชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม เพื่อให้ผู้อื่นประสบความสุข ความเจริญ และพัฒนาในธรรม เป็นผู้มีเมตตาและปรารถนาดีโดยไม่หวังผลตอบแทน กัลยาณมิตรจึงมีได้หมายถึงเพื่อนธรรมดา แต่หมายถึง ผู้มีคุณธรรม เป็นมิตรแท้ที่เกื้อกูลกันในทางสร้างสรรค์ ทั้งในทางโลกและทางธรรม มิตรในทางธรรมคือธรรมะ โดยเฉพาะธรรมที่นำไปพ้นทุกข์ หมายถึงผู้ที่มีความรักอย่างบริสุทธิ์ เกื้อกูลกันด้วยเจตนาดี ช่วยเหลือกันทั้งในทางลับและเปิดเผย โดยไม่เลือกเพศ วัย ชาติ ศาสนา หรือสถานะทางสังคม คำว่า กัลยาณ หมายถึง งาม หรือ ดี และคำว่า มิตร ว่าหมายถึงเพื่อนที่รักใคร่คุ้นเคย ดังนั้น กัลยาณมิตร จึงแปลได้ว่า เพื่อนที่ดีงาม หรือ เพื่อนแท้ผู้มีธรรม ซึ่งเป็นผู้เกื้อกูลให้กันเจริญในทางธรรมและคุณธรรม ทั้งนี้ กัลยาณมิตรจึงถือเป็นแบบอย่างของผู้มีเมตตา มีปัญญา และเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสังคมที่ดีงาม และสงบสุขตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา

3.1.2 องค์ประกอบของหลักกัลยาณมิตร 7

(พระธรรมโกศาจารย์ พุทธทาสภิกขุ , 2536 : หน้า 110-121) การทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรให้ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องฝึกฝนอบรมตนเองให้มีคุณสมบัติตามคุณธรรมของกัลยาณมิตร 7 ประการ เพื่อทำหน้าที่กัลยาณมิตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดกำลังใจในการสั่งสมบุญบารมีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปตามลำดับ กัลยาณมิตรถึงจะมีกำลังน้อยแต่ดำรงอยู่ในมิตตธรรม ก็นับได้ว่าเป็น

ทั้งญาติ เป็นทั้งพวกพ้อง และเป็นทั้งเพื่อนของเราอันมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมิตรสหายมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อให้ชีวิตของเรามีความราบรื่น และสามารถสร้างความดีได้อย่างเต็มที่ ดังที่พระธรรมโกศาจารย์ ได้กล่าวว่า “ มิตร หมายถึง ผู้ที่มีความรักต่อเราไม่ใช่รักทางกามคุณ แต่เป็นความรักอย่างบริสุทธิ์ เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่กันและกัน และหมายถึงผู้ที่รักใคร่ชอบพอกัน ผู้รักใคร่คุ้นเคยกันแล้วกระทำความดีต่อกัน เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ทั้งทางลับและเปิดเผย โดยไม่เลือกเพศ วัย ความรู้ ชาติ ศาสนา และไม่มีใครคิดร้ายต่อกัน ผู้ร่วมฐานะ ผู้อยู่ในสภาพหรือลักษณะเดียวกัน เช่น เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน” ดังนั้นเราจึงควรผูกมิตรไว้กับทุก ๆ คน ให้มีความรู้สึกว่ เมื่อหันไปรอบทิศก็มีแต่กัลยาณมิตรรอบตัว มิตรที่ดีจะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่เจริญก้าวหน้า เราจะต้องรู้จักคบหาสมาคมเพื่อประคับประคองกันในการทำ ความดี เพื่อให้มีชีวิตที่รุ่งโรจน์ถึงจุดหมายปลายทางได้อย่างปลอดภัย ซึ่งองค์ประกอบของหลักกัลยาณมิตรไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. ปิโย แปลว่า “ผู้เป็นที่รัก” คือ ผู้ที่เป็นที่รักของผู้ร่วมงานหรือผู้ตาม ผู้ตามมีความรักมีความรู้สึกสนิทสนม สบายใจต่อผู้นำ อยากร่วมทำงานด้วย ทั้งใจและกาย (พระพรหมคุณาภรณ์, 2558 : หน้า 24)

ปิโย แปลว่า น่ารัก หรือเป็นที่รัก เป็นลักษณะของผู้ที่มีความเป็นมิตร มีน้ำใจปรารถนาดี ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข รู้สึกเห็นใจเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อนต้องการช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนนั้น และพลอยชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จเจริญก้าวหน้า ทั้งยังคอยส่งเสริม สนับสนุนและให้กำลังใจ ถ้าปฏิบัติอย่างนี้ จะทำให้ผู้ที่อยู่ใกล้เกิดความไว้วางใจ รักใคร่ สนิทสนม และอยากเข้าไปหา ไปปรึกษา ยังรวมหมายถึง เป็นที่สบายใจเมื่อเข้าใกล้ คือเมื่อได้พบเจอครั้งใดก็มีความสุขมีแต่ความสดชื่น แจ่มใส ร่าเริงเบิกบานใจอยู่เป็นนิตย์ ยิ่งได้เข้าใกล้ได้สนทนาพูดคุยด้วยแล้วยิ่งสบายใจ ชวนให้ปรึกษาได้ถาม การที่กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้ จะต้องฝึกกิริยามารยาทให้เรียบร้อย นุ่มนวล สง่างามในทุกอิริยาบถ มีอัธยาศัยดีงาม มีหัวใจของความเอื้อเฟื้อ ชอบให้ความช่วยเหลือ ด้วยตระหนักในคุณค่าของบุญ กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติข้อนี้ อุปมาเหมือนพระจันทร์ในคืนวันเพ็ญ มีความสว่างไสวชุ่มเย็นชวนมองเป็นที่ชื่นชอบของคนทั้งหลาย

“คนทุกคนสามารถเป็นที่รักของคนอื่น ๆ ได้หมด...อะไรบางอย่างที่เป็นความน่ารัก 1) อัธยาศัยไมตรี รู้สึกดีๆเป็นประดุจบันแรกที่จะเปิดรับความรักจากคนอื่น ย่อมเปิดกว้างและเปิดอย่างแข็งแรง อยู่เสมอ...อัธยาศัยไมตรีที่น่ารัก มาจากส่วนลึกด้านในทีเดียว... โอภาปราศรัยกับผู้อื่นด้วยความรู้สึกจริงใจ ไม่เสแสร้งแกล้งทำ... ยิ้มให้ทุกคนได้โดยไม่เสียความรู้สึก เป็นยิ้มที่มอบให้อย่างแท้จริง2) เปิดโอกาส ให้โอกาส คนน่ารักจะไม่รวบโลกทั้งใบไปเป็นของตนเองคนเดียว เขาจะรู้ว่าเขาไม่ใช่คนที่น่ารักที่สุดในโลก หรือน่ารักอยู่คนเดียวในโลก แต่โลกยังมีคนอื่น ๆ ที่ดูดี รู้สึกดี และน่ารักดี อาศัยอยู่

ด้วยกัน คนน่ารักจึงมองเห็นข้อดีของคนอื่น และเปิดโอกาสให้เขาได้โดดเด่นด้วยข้อดีเหล่านั้นโดยไม่รู้สึกริษยาหรือว่าเป็นคู่แข่ง แฉกหาวิธีส่งเสริมคนที่มิชอบเด่นข้อดีเช่นนี้เสียด้วยซ้ำไป (สมศักดิ์ ชวนเชย, 2561 : หน้า 21)

2. “ครู” ซึ่งแปลว่า “นำเคารพ” คือ เป็นคนมีหลักการหนักแน่น จึงเป็นผู้ที่น่าเคารพแต่ถ้าเอาหลักการอย่างเดียว แม้จะนำเคารพ ก็แห้งแล้ง บางทีไม่มีใครกล้าเข้าหน้าเลย อย่างนี้ก็ลำบากเสีย ผลเหมือนกัน ครูก็จะเอียงข้างไป เพราะฉะนั้นจึงต้องพอดี ก็จะได้ทั้ง ปิโยเป็นที่รัก หรือน่ารักด้วย และ ครู เป็นที่เคารพด้วยหมายความว่าได้ทั้งคน ได้ทั้งงาน ได้ทั้งคนได้ทั้งหลักการ และได้ทั้งคนได้ทั้งธรรมอันนี้เป็นหลักการสำคัญที่เป็นเรื่องของดุลยภาพ เป็นอันว่าคนที่นำเคารพ เป็น ครู นั้นจะยึดถือหลักการเป็นใหญ่ เองงานเป็นสำคัญ เอาธรรมนำหน้า เมื่อเอาใจใส่ดูแลคนให้ดี ก็เป็น ปิโย

นอกจากนั้น การทำงานและการทำทุกสิ่งทุกอย่างจะบรรลุผลสำเร็จ ก็จะต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักการ คือตามเหตุปัจจัยของมัน ซึ่งพูดสั้นๆ ว่า ตามธรรมนั่นเอง เพราะฉะนั้น ธรรมหรือหลักความจริงและหลักการจึงเป็นตัวตัดสินขั้นสุดท้ายด้วยเหตุนี้ ผู้นำจึงต้องเป็นผู้มั่นในธรรม เป็นผู้ถือหลักการเป็นใหญ่ และเข้าใจชัดเจนในหลักการ หรือ ต้องมี “ครู” (พระพรหมคุณาภรณ์ , 2558 : หน้า 30)

ครู แปลว่า นำเคารพ หมายถึง เป็นผู้ที่ดีขึ้นไปด้วยคุณธรรมความดีจนเป็นที่ทราบโดยทั่วไป เมื่อหมู่ญาติได้พบเห็น ก็อดไม่ได้ที่จะแสดงความเคารพด้วยความชื่นชมนอกจากนี้แล้วก็กลายมิตรยังเป็นผู้วางตนได้อย่างเหมาะสม ตลอดเส้นทางการทำหน้าที่ก็กลายมิตรจนทำให้หมู่ญาติทั้งหลายเกิดความมั่นใจอบอุ่นใจ เชื่อมั่นอย่างสนิทใจว่า กลายมิตรจะเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาได้อย่างแน่นอนผู้ที่จะเป็นกลายมิตรได้ดีดังกล่าว จะต้องฝึกตนเองให้มีความพร้อมในการให้คำปรึกษาตอบปัญหาได้อย่างไม่ติดขัด คำสอนไม่ผิดพลาด วางตนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการให้เกียรติแก่หมู่ญาติมีความหนักแน่นมั่นคง ไม่หวั่นไหวด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ นิินทา สุข ทุกข์ เสื่อมลาภเสื่อมยศ ไม่มีอคติลำเอียง เพราะรัก เพราะเกลียด เพราะหลง หรือเพราะกลัว ทำอะไรคงเส้นคงวาโดยเฉพาะเรื่องเวลาและคำพูด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว ครอบครัว แม้ความรับผิดชอบในหน้าที่การงานและการทำหน้าที่กลายมิตร หากกลายมิตรมีทั้งความน่ารักและนำเคารพก็จะเป็นที่น่าเข้าใกล้ และเป็นที่เกรงใจของกลายมิตรและหมู่ญาติทั้งหลาย กลายมิตรที่มีคุณสมบัติในข้อนี้ อุปมาเหมือนขุนเขาที่ตระหง่านมั่นคง ไม่มีวันจะล่มสลายเพราะแรงลม เป็นที่พึ่งที่ยึดเกาะได้ทุกเมื่อ

การมีบุคลิกดี มาดดี ทำให้เป็นที่ยอมรับของคนอื่น ๆ ได้ง่าย จึงมีสุขภาพแข็งแรง และสะอาด แต่งกายตามสมัยนิยม การแต่งกายล้ำสมัยทำให้คนอื่นหมั่นไส้ได้ง่าย และการแต่งกายฉ่ำเชยก็ทำให้คนดูถูกและไม่อยากคบได้ ... จึงมีบุคลิกของความเป็นมิตรและอบอุ่น สามารถมองความดีของตนเองและมองเห็นความดีของคนอื่นได้ด้วย ...จึงมีบุคลิกของความเป็น “ผู้ให้” ซึ่งสูงกว่าบุคลิกของความเป็น “ผู้รับ” จึงมีความมั่นใจในความเป็นตัวของตัวเองตามความเป็นจริง ไม่ซี้โอ้อวดหรือจ้องจ้อง

เพราะรู้ตัวและพอใจว่าตัวเองเป็นเช่นไร แค่นั้น ตามความเป็นจริงจึงไม่สร้างปมปมหรือปมด้อย คนที่มีบุคลิกดีนั้น แม้จะไม่สวยหรือไม่หล่อ แต่จะแลดูดีเสมอ ใคร ๆ ก็ชอบและนิยมและในฐานะ ประพฤติสมควรแก่ฐานะ เป็นลักษณะของผู้ที่มีความยึดมั่นในหลักการ ยึดถือกฎระเบียบเป็นสำคัญ และคอยตักเตือนไม่ให้ผู้อื่นประพฤตินอกกฎต้อง ฝ่าฝืนกฎระเบียบโดยปราศจากอคติ หรือความลำเอียง ให้ความเป็นธรรมกับทุกคน ทำให้ผู้อยู่ใกล้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย (สมศักดิ์ ชวนเชย, 2561 : หน้า 31)

3. ภาวนีโย แปลว่า “นำเทิดทูน” คือ เป็นแบบอย่างได้ ทำให้ผู้ร่วมอยู่ร่วมไป เช่นคนทั้งหลายที่อยู่ในองค์กรนั้น มีความภาคภูมิใจ พอนึกถึงก็มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในตัวผู้นำว่าเป็นผู้ที่มีการศึกษาจริง ได้พัฒนาตนแล้ว เป็นผู้มั่งคั่งปัญญา มีความสามารถ มีคุณธรรมความดีงามอย่างแท้จริง นำเอาอย่าง ข้อนี้ก็เป็นคุณสมบัติอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้มีศรัทธาและเกิดความร่วมมือด้วยดี (พระพรหมคุณาภรณ์ , 2558 : หน้า 41)

ภาวนีโย แปลว่า นำเจริญใจ หมายถึง ความรู้สึกชื่นชมที่เกิดขึ้นภายในและอดไม่ได้ที่จะเอาคุณธรรมความดี ของกัลยาณมิตรมากล่าวเล่าขานให้หมู่ญาติทั้งหลายได้รับฟังอย่างไม่รู้เบื่อ อยากจะชักชวนหมู่ญาติทั้งหลายให้ได้ไปพบเจอ ได้ไปฟังธรรมจากกัลยาณมิตร เพราะเชื่อมั่นว่าไม่ว่าหมู่ญาติจะมีปัญหาย่างยาก หนักหนาเพียงใด กัลยาณมิตรย่อมแก้ไขให้ได้หมดทั้งสิ้นกัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้จะต้องเพียบพร้อมไปด้วยภูมิปัญญาทางโลก และเต็มเปี่ยมไปด้วยภูมิปัญญาทางธรรม เมื่อจะพูดก็พูดดี เมื่อลงมือทำก็ยิ่งทำได้ดีกว่าที่พูดเสียอีก คุณสมบัติข้อนี้ ย่อมทำให้กัลยาณมิตรเป็นศูนย์รวมแห่งความศรัทธา คือทั้งน่ารัก น่าเคารพ และน่าเทิดทูน ย่อมจะมีอานิสงส์ต่อการทำหน้าที่กัลยาณมิตรได้อย่างดีเยี่ยม เพราะเพียงได้ยินก็ทำให้เกิดความประทับใจแล้วกัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติข้อนี้ อุปมาเหมือนดวงอาทิตย์ยามเที่ยง โชติช่วงซวาล เป็นใหญ่ในท้องฟ้าเป็นลักษณะของผู้ที่ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการพัฒนาตนเอง โดยเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีความประพฤติเหมาะสม แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ทำให้ผู้อยู่ใกล้เกิดความเชื่อถือ ความศรัทธา พร้อมทั้งจะรับฟัง ให้ความร่วมมือ และกล่าวถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจ และภูมิใจ (สมศักดิ์ ชวนเชย, 2561 : หน้า 37)

4. วตฺตา จ “เป็นผู้รู้จักพูด” หมายความว่า รู้จักพูดให้ได้ผล รู้ว่าในสถานการณ์ไหน และกับใคร ควรพูดอะไร อย่างไร เป็นต้น พูดง่ายๆ ว่า เป็นนักสื่อสารที่ดี และเอาใจใส่สื่อสารกับผู้ร่วมไปด้วยอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เข้าใจกัน และรู้เข้าใจในสิ่งที่ทำ เป็นต้น แต่รู้จักพูดนั้น บางทียิ่งกว่าสื่อสารเก่งอีก คนที่รู้จักพูดนั้นจะพูดให้เขาเข้าใจก็ได้ พูดให้เขาเห็นใจก็ได้ พูดให้เขาเชื่อก็ได้ พูดให้เขาเห็นด้วยหรือคล้อยตามก็ได้ พูดให้เขาร่วมมือด้วยก็ได้ พูดให้เขารวมกำลังกันก็ได้ แต่ที่ท่านมุ่งหมายก็คือ พูดให้เขาเข้าใจ พูดให้เขาได้ประโยชน์ และพูดให้เขาช่วยกันสร้างสรรค์ประโยชน์ ต่างจากจิตวิทยาทุนนิยม ที่

เน้นในแง่การพูดให้ตนเองได้ผลประโยชน์หรือพูดหาผลประโยชน์ให้แก่ตนพระพุทธเจ้าทรงแสดงลักษณะของนักสื่อสารหรือนักสั่งสอนที่ดีไว้ 4 อย่าง คือ

4.1 พูดแจ่มแจ้ง คือ ชี้แจงอธิบายให้เข้าใจชัดเจน มองเห็นเหตุผลแจ่มแจ้ง หมดสงสัยเหมือนจูงมือไปเห็นกับตา (สันตัสสนา)

4.2 พูดจูงใจ คือ พูดให้เห็นคุณค่าและความสำคัญ จนเกิดความซาบซึ้งยอมรับอยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ (สมาทปนา)

4.3 พูดเข้าใจ คือ ปลูกใจให้คึกคัก เกิดความแข็งขันมั่นใจและมีกำลังใจหาญกล้ากระตือรือร้นที่จะทำให้สำเร็จ โดยไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก (สมุตเตชนา)

4.4 พูดให้ร่าเริง คือ ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งเมตตาไมตรี ความหวังดี และความรู้สึกที่ดีชื่นร่าเริง เบิกบาน ผ่องใส ชุ่มชื่นใจด้วยความหวังในผลดีและทางที่จะสำเร็จ (สัมปหังสนา) (พระพรหมคุณาภรณ์ , 2558 : หน้า 44)

วัดตา จ แปลว่า รู้จักพูดให้ได้ผล หมายถึง มีความสามารถพูดโน้มน้าวให้หมู่ญาติ หรือคนรอบข้าง ทำตามในสิ่งที่ดีงาม ชี้แจง พยายามด้วยความกรุณา ปราศจากความจริงใจและต่อเนื่องจนทำให้หมู่ญาติ และคนรอบข้าง ระลึกรู้ถึงในฐานะของผู้มีหัวใจของการเป็นกัลยาณมิตรที่แท้จริงที่คอยประคับประคองหมู่ญาติ และคนรอบข้าง ให้อยู่ในเส้นทางบุญ แม้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ง่ายต่อการชักจูงไปสู่หนทางอันเป็นอกุศล กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้ จะต้องได้รับการถ่ายทอดและหล่อหลอมจากการเลี้ยงดูโดยมีคุณพ่อคุณแม่ หรือบุพการี หรือครูอาจารย์เป็นอย่างดีเป็นพื้นฐาน และปฏิบัติเป็นกัลยาณมิตรช่วยชี้แนะ อบรม ถ่ายทอด จนกระทั่งติดเป็นอุปนิสัย คุณสมบัติข้อนี้ถึงแม้กัลยาณมิตรจะชี้แนะพราสอนอย่างต่อเนื่อง แต่หมู่ญาติและคนรอบข้างก็สามารถรับรู้ถึงเจตนาอันบริสุทธิ์ที่อยู่เบื้องหลังการอบรมสั่งสอนได้โดยไม่รู้สึกรำคาญหรือรังเกียจแต่ประการใดและพร้อมที่จะปฏิบัติตามด้วยความยินดีว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำ ว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดีด้วยการพูดให้เข้าใจ มองเห็นเหตุผลชัดเจน ทำให้หมดความเคลือบแคลงสงสัย พร้อมทั้งเห็นคุณค่าและความสำคัญจนเกิดความซาบซึ้งยอมรับ อยากลงมือกระทำหรือนำไปปฏิบัติ ทั้งยังเป็นคำพูดที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความกระตือรือร้นที่จะทำให้สำเร็จ โดยไม่หวั่นกลัว ต่อความยากลำบาก และเป็นบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร การพูดเป็น พูดเพราะพูดแบบสร้างสรรค์ ต้องพูดแบบปิยวาจา ไม่พูดหยาบคาย ไม่พูดลามก ไม่พูดปด ถ้าจะสอนใครหรือแนะนำใครก็จงชมส่วนตัวของเขาเสียก่อน แล้วจึงแนะนำเขาจะพอใจและไม่โกรธ... การจะคบหาพูดจากับบุคคลทั่วไปก็ให้เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ และพูดแต่สิ่งดี ๆ ด้วยคำพูดที่เป็นบวกเสมอ จงพูดแบบจับถูก ยกย่องชมเชย ไม่ใช่พูดแบบจับผิดและตำหนิติเตียน... ต้องมีทัศนคติที่ดีและแสดงพฤติกรรมที่ดีต่อคนอื่นเสมอ... ฉะนั้นเวลาพูดกับผู้อื่นต้องพูดคุยอย่างดีและอย่าอวดฉลาด (สมศักดิ์ ขวนเชย, 2561 : หน้า 44)

5. วณักขโม คือ รู้จักฟังด้วย ท่านใช้คำว่า วณักขโม แปลว่า “ทนหรือควรต่อถ้อยคำ”(ของ คนอื่น) มิใช่ว่าเอาแต่พูดแก่เขาอย่างเดียวโดยไม่ยอมรับฟังใคร ต้องยอมรับฟัง เพราะการรู้จักรับฟัง เป็นส่วนหนึ่งของการที่จะสื่อสารให้ได้ผล แม้ว่าเขาพูดมาจะไม่ถูกใจอะไรก็ทนได้ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้งาน การ และประโยชน์ที่จะทำนั้นสำเร็จ ยกตัวอย่าง เช่น ครูอาจารย์ถูกลูกศิษย์ซักไซ้ไล่เลียงได้ถาม ถาม จุกจิก ถามเรื่องที่ครุคิดว่าจะรู้แล้ว ถ้าครูอาจารย์ไม่มีความอดทนในการรับฟัง เดียวก็จะเบื่อ หรือ รำคาญ ท่านบอกว่าต้องมีคุณธรรมข้อนี้จึงจะแก้ไขได้ ต้องทำใจให้สบาย อดทนรับฟังเขาเพื่อให้เข้าใจ เขาและช่วยเขาได้ดี (พระพรหมคุณาภรณ์ , 2558 : หน้า 54)

วณักขโม แปลว่า อดทนต่อถ้อยคำ หมายถึง พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ปัญหา ข้อเสนอแนะ หรือข้อวิพากวิจารณ์ต่าง ๆ ด้วยความอดทน ไม่แสดงความเบื่อหน่ายไม่แสดงอารมณ์ อุนเฉียว หรือโต้แย้งด้วยอารมณ์รุนแรง และ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ซักถามอยู่เสมอจากญาติและ คนรอบข้าง อดทนในการฟังได้แม้เรื่องการระบายความทุกข์ ความคับแค้นใจจากสภาพครอบครัว การทำงาน หรือการดำเนินชีวิต หรือคำก้าวร้าวหยาบคายของคนที่ไม่เข้าใจความปรารถนาดี โดยไม่ตอบโต้กลับด้วยความอุนเฉียวโกรธเคือง กัลยาณมิตรที่จะมีลักษณะอย่างนี้ได้จะต้องตระหนักถึงสถานะ ของกัลยาณมิตรที่ตนเองดำรงอยู่ หากขาดความอดทน โดยแสดงอาการโกรธอุนเฉียวออกไปเสียแล้ว ก็ ย่อมทำให้ตนเองต้องแสบใจ ในการทำหน้าที่กัลยาณมิตรที่ไม่สมบูรณ์ บนเส้นทางของกัลยาณมิตร คุณสมบัติข้อนี้ ย่อมทำให้กัลยาณมิตรเป็นศูนย์รวม เป็นที่ยอมรับและศรัทธาของหมู่ญาติมหาชนเป็น อันมาก ทำให้ได้รับการยกย่องสมกับการทำหน้าที่กัลยาณมิตร กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติข้อนี้ อุปมา เหมือนแผ่นดินที่ไม่สะทกสะท้าน ไม่หวั่นไหว เปรียบแผ่นดินไม่ว่าจะมีของหอมหรือของสกปรกมาราด รดเพียงใด และเมื่อใดที่เราเป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำหยาบ คำเสียดสี เราจะลด บรรเทากรรมเวรที่ต้อง ตอบโต้กับผู้กล่าววาจาร้ายใส่เราได้ เป็นการฝึกขันติ (อดกลั้น) ทมะ (ข่มใจ) รวมไปถึงอภัยทาน (ทาน ที่ทำได้ยากเมื่อทำได้จะตัดเวรตัดกรรม) แก่ผู้ที่มาทำร้ายทางวาจา บางท่านใครพูดทับถมเสียดสี ก็ ร้อนใจ นอนไม่หลับ กินไม่ลง ผิพรรณหม่นหมอง เป็นผลของการเก็บเอาคำพูดของคนอื่นมาทิ่มแทง ใจตัวเองทุกวัน (สมศักดิ์ ชวนเชย, 2561 : หน้า 49)

6. คมภิรณจ ถล กตดา แปลว่า “รู้จักแกล้งเรื่องราวต่าง ๆ ที่ลึกลับ” ปัญหาอะไรที่หนักและ ยาก ก็เอามาชี้แจงอธิบาย ช่วยทำให้คนที่ร่วมงานมีความกระจ่างแจ้ง เรื่องที่ลึกลับที่ยากก็ทำให้เห็นได้ง่าย ได้ และพาเขาเข้าถึงเรื่องที่ยากและลึกลงไป ๆ อย่างได้ผล (พระพรหมคุณาภรณ์ , 2558 : หน้า 60)

คมภิรณจ ถล กตดา แปลว่า แกล้งเรื่องล้าลึกได้ คือ สามารถอธิบายเรื่องต่าง ๆ อย่างเป็น ลำดับ เป็นขั้นเป็นตอน พร้อมทั้งการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นหมายถึง สามารถนำ เรื่องที่ยากมาอธิบายให้เห็นภาพพจน์เข้าใจได้ง่าย ทำให้หมู่ญาติทั้งหลายสิ้นความเคลือบแคลงสงสัย ในปัญหาเรื่องโลกและชีวิต หรือหัวข้อธรรมะต่าง ๆ มีความเข้าใจจนสามารถนำไปแก้ไขปัญหาที่ ประสบอยู่ให้คลายทุกข์ความกังวลไปสู่ความสุขได้โดยง่าย กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้แสดงว่า

ทุกลมหายใจจะต้องมีหมู่ญาติอยู่ในหัวใจ คิดแต่จะแสวงหาความรู้มาถ่ายทอดให้หมู่ญาติเข้าใจได้ โดยง่าย นับว่ามีหัวใจของการเป็นกัลยาณมิตรอย่างแท้จริง คุณสมบัติข้อนี้ ย่อมทำให้กัลยาณมิตรอยู่ในฐานะของผู้จุดประกายความสว่างทางปัญญาแก่หมู่ญาติทั้งหลาย กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัตินี้ อุปมาเหมือนผู้จุดคบเพลิงในที่มืด หายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง ให้สิ้นความเคลือบแคลงสงสัย พร้อมทั้งจะเดินไปสู่หนทางแห่งความสุขอย่างมั่นใจ (สมศักดิ์ ชวนเชย, 2561 : หน้า 57)

7. โน จงฺฐานะ นิโยชเย แปลว่า “ไม่ชักนำในทางเสื่อมเสีย” เรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ไม่ใช่สาระที่ไม่เกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย (พระพรหมคุณาภรณ์ , 2558 : หน้า 72)

โน จงฺฐานะ นิโยชเย แปลว่า ไม่ชักนำในอวิชชา คือ เป็นลักษณะของผู้ที่ไม่แนะนำชักชวนให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขต่าง ๆ หรือไม่ชักชวนหรือชี้แนะให้ทำในเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์พร้อมทั้งแนะนำในทางที่ดี ชี้ให้เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์ หรือโทษของสิ่งนั้น ๆ ได้ การประพฤติดนอยู่ในทำนองคลองธรรม ไม่ยอมทำเรื่องที่เป็นความเสื่อม ทั้งในเรื่องการงาน ครอบครัว และการทำหน้าที่ กัลยาณมิตรจนหมู่ญาติทั้งหลายถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้ จะต้องมียุติปัญญาที่จะแยกแยะออกได้ว่าสิ่งใดถูกผิด สิ่งใดชั่วดี สิ่งใดควรไม่ควร และเต็มเปี่ยมไปด้วยหิริโอตตัปปะคือความละอายบาป กลัวบาป ไม่ยอมกระทำความชั่วแม้มีโอกาส หรือในที่ลับตาคน กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัตินี้ อุปมาเหมือนช้างตวงวัดที่มีมาตรฐานคงเส้นคงวา ไม่มีนอกไม่มีใน ไม่มีเบื้องหน้า ไม่มีเบื้องหลัง คุณสมบัติทั้ง 7 ประการ นี้ หากมีอยู่ในบุคคลใด ย่อมทำให้ผู้นั้นเป็นผู้ทรงคุณประโยชน์อันใหญ่แก่ชาวโลก เป็นคนศักดิ์สิทธิ์มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ทำให้คนทั้งโลกรู้สึกเย็นใจแม้อยู่ท่ามกลางแสงแดดอันแผดกล้า ทำให้เห็นความสว่างได้ทั้ง หลับตา ผู้ที่จะสามารถทรงคุณสมบัติเหล่านี้ได้จำเป็นต้องมีคุณธรรมพื้นฐาน 3 ประการ คือ มีปัญญา มีความกรุณา และมีความบริสุทธิ์ รongรับอยู่ การจะได้ปัญญา กรุณา และบริสุทธิ์อย่างครบถ้วน นอกจากจะต้องศึกษาธรรมะให้แตกฉานแล้ว ยังจะต้องหมั่นทำทาน รักษาศีล และฝึกสมาธิภาวนาเป็นประจำ ไม่ยอมว่างวันแม้จะมีภารกิจหนักหนาเหนื่อยอ่อนเพียงใดก็ตาม ทำอย่างนี้ได้จึงจะสมกับเป็น "กัลยาณมิตรผู้นำสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่โลก" อย่างแท้จริง (สมศักดิ์ ชวนเชย, 2561 : หน้า 71)

สรุปว่า จากการศึกษาองค์ประกอบของหลัก “กัลยาณมิตร 7” ตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่ากัลยาณมิตรเป็นหลักธรรมสำคัญที่ช่วยพัฒนาทั้งตนเองและผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง โดยมีความหมายลึกซึ้งในมิติของความสัมพันธ์ ความดีงาม และการเป็นผู้นำทางจิตใจ ข้อแรก ปิโย คือ การเป็นผู้มีเมตตาและอัธยาศัยไมตรี ทำให้ผู้อื่นรักและไว้วางใจ ข้อสอง ครุ คือ ผู้มีหลักการมั่นคง นำเคารพเพราะยึดธรรมเป็นที่ตั้ง ข้อสาม ภาวนีโย คือ เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านความรู้ ความประพฤติ และคุณธรรม ส่วนข้อสี่ วตฺตา จ คือ ผู้มีศิลปะในการพูด พูดให้เข้าใจและเกิดประโยชน์ ข้อห้า วจนกฺขโม คือ ผู้รู้จักฟัง อดทนต่อคำพูดของผู้อื่นเพื่อสร้างความเข้าใจที่แท้จริง ข้อหก คมภิรณฺจ กถกตฺตา คือ ผู้สามารถอธิบายเรื่องลึกซึ้งให้เข้าใจง่ายด้วยปัญญา และข้อสุดท้าย โน จงฺฐานะ นิโยชเย

คือ ผู้ไม่ชักนำในทางเสื่อม แต่ชี้ทางดีให้ผู้อื่นดำเนินชีวิตอย่างมีสติ หลักกัลยาณมิตรทั้ง 7 ประการนี้สะท้อนถึงคุณสมบัติของ “ผู้รู้ ผู้เมตตา และผู้มีธรรม” ที่ช่วยเกื้อหนุนให้เกิดสังคมที่มีความเข้าใจเอื้อเฟื้อ และเจริญด้วยปัญญา การนำหลักกัลยาณมิตรมาใช้ในการศึกษาและชีวิตประจำวันจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นทั้ง “ผู้ให้” และ “ผู้เติบโตทางจิตใจ”

3.1.3 ประเภทของมิตร

ประเภทของมิตรตามหลักการของพระพุทธศาสนานั้นมีมิตรที่คอยเกื้อหนุนในปัจจุบันช่วยแบ่งเบาภาระงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือเมื่อเกิดปัญหาก็คอยช่วยเหลือเพื่อให้ผ่านพ้นปัญหานั้นไปได้ หรือช่วยให้ปัญหาที่มีนั้นค่อยเบาบางหรือทุเลาลงไปได้มิตรประเภทนี้คือมิตรที่คอยช่วยเหลืออยู่ในปัจจุบันนอกจากมิตรที่คอยช่วยเหลือในปัจจุบันแล้วยังมีมิตรที่คอยแนะนำเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดของชีวิตเพื่อให้บรรลุถึงโลกุตตรสุขและเข้าสู่พระนิพพานเช่นพระพุทธเจ้าพระองค์เป็นกัลยาณมิตรของสัตว์โลกทั้งหลายเพราะพระพุทธเจ้านั้นพระองค์ทรงมีความรักต่อมนุษย์ทุก ๆ คนปรารถนาให้มนุษย์ทุกคนพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะสงสารฉะนั้นการจะคบกับบุคคลใดควรใช้การพิจารณาให้เห็นว่าบุคคลนี้จัดอยู่ในมิตรประเภทไหนควรเข้าไปเสพคุ่นหรือไม่เพราะถ้าใช้หลักของพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้วนั้นก็ยังสามารถทำให้เข้าใจได้และรับรู้ได้ว่าบุคคลนี้เป็นมิตรประเภทไหนและควรเข้าไปเสพคุ่นหรือไม่มิตรตามหลักในพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าได้แบ่งไว้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือมิตรแท้ และมิตรเทียม

3.1.3.1 มิตรแท้ บาลีใช้ศัพท์ว่า “สุทฺถมิตฺร” คือมิตรที่มีใจดี มีความจริงใจ คบหาด้วยความบริสุทธิ์ใจเสมือนมารดาบิดาดูแลบุตรที่เกิดแต่อกตนเอง เป็นมิตรที่คบหาแล้วมีแต่ความเจริญฝ่ายเดียวแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ (เสถียรพงษ์ วรรณปก , 2534 : หน้า 39)

1. มิตรมีอุปการะ “อุปการะ” แปลว่า ความช่วยเหลือเกื้อกูล ดังนั้น “มิตรมีอุปการะ” คือมิตรที่คอยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เพื่อนให้เพื่อนนั้นพ้นจากทุกข์

2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ เราได้ยินสุภาษิตพูดถึงลักษณะ ของเพื่อนอย่างหนึ่งว่า “เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหายาก” เพื่อนจำพวกนี้ ถ้าเราร่ำรวยมีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อนก็จะมาช่วยกินช่วยใช้ แต่ถ้าเราเกิดยากจนลงเพื่อนก็จะหลีกหนีหายไป แสดงว่าเขาผู้นั้นมิใช่มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ แต่มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์นั้น ไม่ว่าเพื่อนจะประสบกับความทุกข์ก็จะคอยช่วยเหลือ เมื่อเพื่อนมีความสุขก็จะพลอยยินดีด้วยหรือเรียกว่า “มุทิตา”

3. มิตรแนะนำประโยชน์ เพื่อนที่ดีต้องคอยแนะนำประโยชน์ทำประโยชน์ให้เพื่อไม่ให้เพื่อนนั้นประสบกับความล้มเหลว เพราะธรรมชาติว่าการคิดเรื่องต่าง ๆ เพียงคนเดียวย่อมมีโอกาสผิดพลาดได้ แต่ถ้ามีเพื่อนที่คอยแนะนำและคอยช่วยเหลือย่อมทำให้งานนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงได้อย่าง

4. มิตรมีความรักใคร่ มิตรที่ดีจะต้องเป็นคนมีน้ำใจ มีจิตใจเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สิ่งใดที่พอจะช่วยกันได้ก็ช่วยกันไปตามกำลังความสามารถ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ หวัง

เพียงว่าเพื่อนของเรานั้นจะพ้นจากความทุกข์นั้นไปได้จะเห็นได้ว่ามิตรแท้ คือบุคคลที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการคือ มีอุปการะร่วมสุขร่วมทุกข์ แนะนำประโยชน์ และ มีความรักใคร่ บุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นย่อมก่อให้เกิดความสุขและความอุ่นใจกับบุคคลที่คบหาสมาคมด้วยอย่างสนิทใจ

3.1.3.2 มิตรเทียม คือมิตรไม่แท้ มิตรไม่หวังดี มาในสภาพของมิตร แต่ไม่ใช่มิตร เพราะเป็นมิตรหวัง ประโยชน์ฝ่ายเดียว บาลีใช้คำว่า “มิตรปฏิรูป” พึงทราบว่าเป็นมิตรเทียมไม่ใช่มิตรแท้แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท

1. มิตรที่ถือเอาแต่ประโยชน์จากผู้อื่นฝ่ายเดียว มิตรประเภทนี้หวังแต่ประโยชน์ของตนเองฝ่ายเดียว โดยไม่คิดที่จะเสียสละเพื่อจะช่วยเหลือมิตรแม้แต่น้อยหวังเพียงตนเองนั้นได้อย่างที่ตัวเองต้องการ คือหวังเพียงการงานของตัวเองสำเร็จผลเท่านั้นส่วนของมิตรจะเป็นอย่างไรก็ไม่สนใจ

2. คนดีแต่พูดมิตรประเภทนี้นั้นมักยกย่องและนับถือเรื่องที่ผ่านมาแล้วและกล่าวสรรเสริญในเรื่องที่ยังไม่ปรากฏคือพูดเอาใจเพื่อให้เพื่อนเกิดความรักในตนเองและไม่สามารถจะพึ่งพาอาศัยได้ เพราะมิตรประเภทนี้เป็นมิตรที่ใช้ปากทำงานมากกว่าการกระทำ

3. คนหัวประจบมิตรประเภทนี้ไม่ว่าเพื่อนจะปรึกษาเรื่องอะไรไม่ว่าจะเป็นเรื่องดีหรือเรื่องที่ไม่ดีก็จะพลอยเห็นด้วยไม่ได้ป้องกันเพื่อนให้พ้นจากความประมาทเพราะเพื่อนทำชั่วก็พลอยสนับสนุนทำดีก็สนับสนุนเพราะไม่สามารถแนะนำเรื่องดีได้เพราะกลัวเพื่อนจะไม่พอใจเมื่อตกเดือนในเรื่องนั้น

4. คนชวนฉิบหายมิตรประเภทนี้ชอบชักชวนไปในทางที่เสียหายเมื่อคบกับมิตรประเภทนี้สนิทสนมย่อมชักชวนไปในทางที่ไม่เกิดประโยชน์ดังเช่นพระเทวทัตชักชวนพระเจ้าอชาตศัตรูให้รอบปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสารเพื่อขึ้นครองราชย์สมบัติเองนั้นถ้าพระเจ้าอชาตศัตรูไม่เข้าไปคบหากับพระเทวทัตนั้นคงสามารถบรรลุธรรมไปแล้วแต่ที่เป็นเช่นนี้เพราะไปคบกับคนชวนฉิบหายนั้นเองจะเห็นได้ว่ามิตรเทียมคือบุคคลที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ ๔ ประการคือถือเอาแต่ประโยชน์ตัวเองดีแต่พูดประจบสอพลอและชักชวนในทางฉิบหายบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นย่อมก่อให้เกิดความทุกข์และความเดือดเนื้อร้อนใจต่อบุคคลที่คบหาสมาคมด้วยจากการศึกษาพบว่ามิตรในทางพระพุทธศาสนามีอยู่ 2 ประเภทด้วยกันคือมิตรที่บุคคลคบแล้วเกิดความสบายใจอุ่นใจมีความสุขเรียกว่ามิตรแท้ส่วนมิตรที่เมื่อคบแล้วก่อความรำคาญใจสร้างแต่ความทุกข์ความเดือดร้อนความฉิบหาย เรียกว่า มิตรเทียม (พระราชมุนี ประยูร ธมมจิตโต, 2530 : หน้า 56)

สรุปว่า “ประเภทของมิตร” พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญต่อ “การเลือกคบมิตร” อย่างยิ่ง เพราะมิตรมีอิทธิพลโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตและการพัฒนาทางจิตใจของบุคคล พระพุทธเจ้าทรงจำแนกมิตรออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ มิตรแท้ และ มิตรเทียม ซึ่งแต่ละประเภทมีลักษณะและผลต่อชีวิตที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน มิตรแท้ เป็นผู้มีใจบริสุทธิ์ คบหาด้วยความจริงใจ ไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน มีความเกื้อกูลและปรารถนาดีต่อกัน ประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการ คือ

มีอุปการะต่อกัน ร่วมสุขร่วมทุกข์ แนะนำประโยชน์ และมีความรักใคร่เอื้ออาทร มิตรแท้เช่นนี้เป็นที่พึงพาและเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิต นำพาให้เกิดความสุข ความอบอุ่น และความเจริญในธรรม ในทางตรงกันข้าม มิตรเทียม เป็นผู้สร้างทำเป็นมิตรภายนอก แต่ภายในแฝงความเห็นแก่ตัว และหลอกลวง มีลักษณะ 4 ประการ คือ คิดถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง ดีแต่พูด ไม่จริงใจ ประจบสอพลอ และชักชวนไปในทางที่ผิด การคบมิตรเทียมจึงนำมาซึ่งความทุกข์ ความเสียหาย และความเสื่อมทั้งทางโลกและทางธรรม ควรใช้ปัญญาและการพิจารณาในการเลือกคบมิตร เพื่อให้ได้มิตรแท้ที่เป็น “กัลยาณมิตร” ซึ่งจะเป็นผู้ส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรม มีคุณธรรม และสามารถบรรลุประโยชน์สูงสุดทั้งในทางโลกและทางธรรมได้ การคบมิตรดีจึงเป็นรากฐานของการสร้างความสุข ความมั่นคง และความก้าวหน้าในชีวิต

3.1.4 ความสำคัญของมิตร

พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสถึงความสำคัญของมิตรโดยเฉพาะส่วนที่เป็นของกัลยาณมิตร คือมิตรที่ดี หมายถึง บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอนแนะนำ ชี้แจง ชักจูงช่วยบอกทางหรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นได้ปฏิบัติตาม พร้อมทั้งดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้องเพราะคุณค่าแห่งความมีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดีนั้นเป็นสิ่งที่ประเสริฐสูงสุดในการประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น เป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์ดังพุทธพจน์ว่า (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต , 2552 : หน้า 662)

“ความมีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี ถือได้ว่าเป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์ เพราะอาศัยเราผู้เป็นมิตรดี เหล่าสัตว์ทั้งหลายผู้มีความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความเศร้าโศก เป็นต้นเป็นธรรมดาวย่อมพ้นจากความเกิด ความแก่ เป็นต้น เพราะอาศัยความมีกัลยาณมิตรที่ดี ภิกษุทั้งหลาย เราไม่เห็นธรรมอื่น แม้อย่างหนึ่งที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ก็เกิดขึ้นหรือเป็นเหตุให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วถึงความเสื่อมไป เหมือนความมีกัลยาณมิตรนี้เมื่อมีกัลยาณมิตรกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป”

ความเป็นกัลยาณมิตรนั้น พระพุทธศาสนากล่าวว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความมีเมตตากรุณาต่อกัน พึงพาอาศัยกันและกัน เป็นการอยู่ในเชิงสังคมที่มีความสร้างสรรค์ฐานะของกัลยาณมิตร เป็นทั้งฝ่ายรับและฝ่ายให้ ซึ่งเป็นธรรมชาติ และเป็นธรรมชาติที่ถูกต้องของมนุษย์ ที่มีฐานะเป็นผู้รับและผู้ให้ เพราะโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มีความแตกต่างกันตามเหตุตามปัจจัย ในด้านความสามารถก็มีความแตกต่างกัน การเป็นอยู่ให้มีความสุขหรือการทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น บางคนสามารถจะทำให้สำเร็จได้ด้วยความสามารถที่จะทำเองได้บางคนที่มีความสามารถน้อยลงมาอาจจะต้องอาศัยเพื่อน หรือรับการช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้าง อันเป็นขั้นตอนของการฝึกฝนความสามารถของตนเอง ให้สามารถทำได้ในภายหลัง ผู้นั้นต้องเป็นผู้ผ่านการอบรม หรือได้รับการแนะนำจากบุคคลอื่นก่อน คือ ต้องอาศัยมิตรเป็นเบื้องต้นก่อน จึงสำคัญว่ามนุษย์

นั้นต้องมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร มีการช่วยเหลือกันและกัน ความเป็นกัลยาณมิตร จึงมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์

(พระมหานรินทร์ สุธรรม, 2545 : หน้า 72) พระผู้มีพระภาค ทรงจัดว่าเป็นองค์เบื้องต้นแห่งการบรรลุอริยมรรค เช่น ที่ตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัยย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิต ฉนใด กัลยาณมิตตดา (ความเป็นผู้มีมิตรดี) ก็เป็นตัวนำเป็นบุพนิมิตเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ฉะนั้น”

บางครั้งก็มีการตรัสถึงความสำคัญของกัลยาณมิตรว่า เป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์ ดังที่พระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า “อานนท์ เธออย่ากล่าวอย่างนั้นเลย ก็ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดีนี้เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว อานนท์ อันภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี นี่เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว อานนท์อันภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี พึงหวังข้อนี้ได้ว่า จักเจริญจักกระทำซึ่งอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8”

กัลยาณมิตรนั้น เป็นปัจจัยภายนอกแห่งกระบวนการสร้างสัมมาทิฐิ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถานที่ วัตถุ สิ่งแวดล้อม ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ การอบรมสั่งสอนเป็นปัจจัยภายนอกทั้งหมด ที่สามารถสร้างให้เกิดการเรียนรู้ โดยการฝึกฝน อบรม ความเจริญก้าวหน้าในธรรม กัลยาณมิตรในส่วนที่เป็นตัวบุคคลนั้น คัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้ยกตัวอย่างเช่นพระพุทธเจ้า พระอรหันต์สาวก ครู อาจารย์ และท่านที่เป็นพหูสูตทางปัญญา สามารถให้การสั่งสอนแนะนำ เป็นที่ปรึกษาแม้ว่าจะอ่อนวัยกว่าและในบรรดากัลยาณมิตรทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคเป็นผู้ยอดเยี่ยมเป็นผู้ประเสริฐสุด พระองค์ตรัสถึงความเป็นกัลยาณมิตรของพระองค์ไว้ว่า ด้วยว่าเหล่าสัตว์ผู้มีชาติเป็นธรรมดา ย่อมพ้นไปจากชาติ ผู้มีชราเป็นธรรมดา ย่อมพ้นไปจากชรา ผู้มีมรณะเป็นธรรมดา ย่อมพ้นไปจากมรณะ ผู้มีโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัสและอุปายาสเป็นธรรมดา ย่อมพ้นไปจาก โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสเพราะอาศัยเราเป็นกัลยาณมิตร ยังมีคำอุปมาเปรียบเทียบที่แสดงว่าพระผู้มี พระภาคเป็นกัลยาณมิตรที่ดีเยี่ยมว่า พระองค์เปรียบเสมือนไก่ตัวแรกที่เกาะเกาะเปลือกไข่ คือ อวิชชาหลุดพ้นจากกรงของอวิชชา ตรัสรู้เห็นตามความเป็นจริงของชีวิตด้วยพระองค์เอง จากนั้นพระองค์ทรงทำหน้าที่ของกัลยาณมิตรที่ดี หรือที่กล่าวสรรเสริญคุณของพระองค์เป็นบาลีว่า “สตถา เทว มนุสสานัง” เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นครูของครูเป็นครูผู้ยิ่งใหญ่ของบรมครู ทรงแสดงธรรมสอนธรรมแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย ผู้วนเวียนอยู่ในวัฏฏะสงสารเพราะอาศัยพระองค์ หมู่สัตว์ทั้งหลายจึงพ้นจากวัฏฏะถึงบรมสุข คือ พระนิพพานพระพุทธเจ้าก็ดีพระสงฆ์ก็ดีทำหน้าที่เป็นผู้ให้ธรรมทานบอกกล่าวธรรมนำคนเข้าสู่ธรรมนำคนเข้าสู่ความหลุดพ้นดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นผู้ให้อาหารใจ เป็นผู้ยกจิตใจของบุคคลให้สูงกว่าสภาวะเดิม เป็นผู้ชำระจิตวิญญาณให้บริสุทธิ์เป็นที่พึ่งทางจิตใจเป็นผู้ให้กำเนิดทางจิตวิญญาณ ดังนั้นความเป็นกัลยาณมิตรของพระองค์จึงถือว่าเป็นกัลยาณมิตรที่ดีเยี่ยม และประเสริฐที่สุดเพราะพระองค์ชื่อว่ามีคุณครบทั้ง 3 คือพระปัญญาคุณ พระบริสุทธิ์คุณ และพระมหากรุณาคุณ

เพราะฉะนั้น คุณสมบัติของกัลยาณมิตรอาจจะสรุปด้วยคุณสมบัติของพระผู้มีพระภาคเป็นกัลยาณมิตรสูงสุด ซึ่งทรงประกอบด้วยคุณสมบัติของกัลยาณมิตรอย่างเลิศ ครบทั้งสองข้อ คือ ทรงทำได้จริง บรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่นำมาสอนแล้วด้วยและทรงมีความอิสระหลุดพ้นจากระบบของสังคมที่แวดล้อมอยู่ และทั้งจากกิเลสที่ผูกมัดสมุจรมอยู่ในจิตใจ นอกจากนี้ การเสวนากับสัตบุรุษ หรือความมีกัลยาณมิตร ก็ยังนำไปสู่การได้สดับธรรม คือคำสอน คำแนะนำชี้แจงต่าง ๆ โดยตรงหรือโดยอ้อม เมื่อธรรม คือ หลักความจริงหรือหลักแห่งความดีงามที่แสดงนั้นเป็นจริง ดีงามจริง หรือแสดงเหตุผล ผู้รับฟังก็เกิดศรัทธา อาจจะเขียนให้เข้าใจได้ ดังนี้เสวนากับสัตบุรุษ (มีกัลยาณมิตร) สดับธรรม ศรัทธา โยนิโสมนสิการ การคบหาหรือการเสวนากับสัตบุรุษนั้น เป็นปัจจัยแห่งศรัทธาบุคคล แม้ว่าบุคคลนั้นจะมีปัญญา เมื่อเกิดศรัทธาแล้ว ใจรับก็นำความคิดได้ อาจทำให้เกิดการเลียนแบบ หรือชักนำไปในทางที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นอีกขั้นตอนหนึ่ง ฉะนั้นการที่จะเชื่อว่าเป็น กัลยาณมิตร ได้นั้นต้องทำหน้าที่ของกัลยาณมิตรให้สำเร็จ คือ ทำให้เสวนาจนเกิดสัมมาทิฐิ กัลยาณมิตรมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้กระตุ้นเตือนให้เกิด ปรโตโฆสะ คือ เสียงธรรมจากภายนอก ที่เป็นองค์ประกอบแรกของ สัมมาทิฐิ และเป็นเหตุปัจจัยให้เกิด โยนิโสมนสิการ คือความคิดภายในบุคคลหรือการกระทำในใจโดยแยบคาย ทำให้บุคคลนั้นเห็นแจ้งแห่งทุกข์ และทางแห่งการดับทุกข์ เมื่อไม่มีกัลยาณมิตรก็จะมองไม่เห็นทางไม่รู้ว่าจะอยู่ทางไหน จึงเป็นสาเหตุให้ดำเนินชีวิตผิดพลาดเหมือนกับคนที่หลงเวียนอยู่ในป่า บางคนนั้นตลอดชีวิตก็ไม่สามารถที่จะมองหาหนทางที่ถูกต้องได้ แม้จะรู้ว่าทางนี้เป็นทางที่ถูกต้องแล้วแต่ถ้าไม่รู้วิธี หรือไม่มีบุคคลมาแนะนำ ก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของการดับทุกข์ได้ บุคคลที่คบหากัลยาณมิตรที่ควรคบหาสมาคม ทำให้ธรรมะของบุคคลที่คบสูงขึ้นเป็นลำดับ ตั้งแต่ระยะแรกคือเป็นผู้มีธรรมะ ทำให้เกิดความเป็นที่รักสูงขึ้นโดยปฏิบัติปฏิบัติชอบจึงเป็นที่เคารพต่อเนื่องเป็นลำดับ จนถึงระยะที่เป็นผู้กล่าวถ้อยคำอันลึกซึ้ง คือเป็นผู้ให้การช่วยเหลือชี้แนะแนวทางให้มิตร ดำเนินการไปสู่การดับทุกข์โดยอาศัยมาน วิปัสสนาธรรมและนิพพาน และมีธรรมะขั้นสูง คือไม่แนะนำในสิ่งที่ไม่ควรแนะนำบุคคลผู้ต้องการคบมิตรควรคบแม้โดยการสูญเสียบางสิ่งบางอย่าง เช่น เวลา ทรัพย์ หรือเกียรติ เพื่อแลกกับการคบหามิตรที่ดี ดังกล่าว (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต , 2552 : หน้า 669)

สรุปว่า “กัลยาณมิตร” หรือมิตรที่ดี เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตมนุษย์ เพราะมิตรดีเป็นผู้ชี้แนะ แนะนำ และส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องและดีงาม พระพุทธเจ้าทรงถือว่าการมีมิตรดีเป็น “ทั้งหมดของพรหมจรรย์” เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เกิดกุศลธรรม และทำให้อกุศลธรรมเสื่อมไป กัลยาณมิตรจึงเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นผู้ชี้ทางสว่าง และช่วยให้เกิดสัมมาทิฐิ การมีกัลยาณมิตรยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ เพราะเป็นแหล่งของคำสอน การชี้แนะ และแรงบันดาลใจ ที่ทำให้บุคคลพัฒนาได้ทั้งด้านปัญญาและจิตใจ มิตรดีไม่เพียงเป็นผู้ให้ แต่ยังเป็นผู้ร่วมเดินทางในมรรคาแห่งความดี มีความเมตตา กรุณา และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นทั้ง “ผู้ให้” และ “ผู้รับ” ที่ช่วยกันยกระดับชีวิตให้สูงขึ้น พระพุทธเจ้าทรงเป็นแบบอย่างของกัลยาณมิตรที่สูงที่สุด เพราะทรง

ประกอบด้วยพระปัญญา พระบริสุทธิ์ และพระมหากรุณา พระองค์ทรงทำหน้าที่เป็นครูของเทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้ให้ธรรมทานและชี้ทางหลุดพ้นจากทุกข์ การคบถ้อยมิตรจึงเป็นหนทางนำไปสู่การเกิดสัมมาทิฐิ และการเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 อันเป็นทางแห่งความพ้นทุกข์อย่างแท้จริง ดังนั้น มนุษย์ทุกคนควรมีกัลยาณมิตร และพยายามเป็นกัลยาณมิตรให้ผู้อื่น เพราะมิตรดีคือผู้ชี้ทางสู่ความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นแรงผลักดันให้เกิดความดีงาม และเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและความสุขที่แท้จริง

3.1.5 การฝึกตนเพื่อเป็นกัลยาณมิตร

(พระครูปลัดฐณปฏล กิตติวิโส (สุขหอม) , 2561 : หน้า 45) การฝึกตนเพื่อเป็นกัลยาณมิตรนั้น หมายถึง การฝึกฝนตนเองให้เป็นบุคคลที่ควรคบหาเพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นกัลยาณมิตรที่ดีเป็นเหตุให้เกิดความดีงามความเจริญบุคคลที่จะทำให้อื่นเห็นแล้วนาคบหาสมาคมเป็นมิตรนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฝึกตนตามหลักกัลยาณมิตรเพื่อจะทำให้มิตรมีความรักใคร่มากขึ้นซึ่งหมายถึงหลักธรรม ดังนี้

1) ปิโย หมายถึง น่ารัก คือเข้าถึงใจสร้างความรู้สึกละสลักสนทนกันเองชวนใจผู้ที่เข้ามาหาหรือผู้ที่เราคบอยากให้เราคบเราอีกต่อไปจะทำอะไรก็ริยารยาทการแต่งกายการพูดจาก็ดูเรียบร้อยดีงามทุกอย่างใครเห็นก็ปรารถนาที่จะเข้าไปคบหาด้วยเพราะว่าเป็นบุคคลที่ประพัตถิ์ตัวน่ารัก

2) ครุ หมายถึง น่าเคารพ คือมีความประพฤติสมแก่ฐานะทำให้เกิดความรู้สึกอุ่นใจเป็นที่พึ่งของมิตรหรือบุคคลรอบข้างเมื่อเข้าใกล้แล้วรู้สึกปลอดภัยการประพฤติตัวน่าเคารพหรือเป็นผู้หนักแน่นนี้จะทำให้มิตรรู้สึกว่เรานั้นสามารถเป็นที่พึ่งพาอาศัยต่อไปได้เพราะการประพฤติตัวเป็นผู้ใหญ่พอที่จะพึ่งพิงอาศัยได้ต่อไป

3) ภาวนีย หมายถึง น่าเจริญใจคือมีความรู้จริงมีปัญญารู้้อย่างแท้จริงและเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ ๆ เป็นที่ยกย่องและสมควรเอาอย่างสิ่งใดที่มิตรไม่ชอบก็ละการกระทำการพูดการคิดสิ่งนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงการบาดหมางใจกัน

4) วตฺตา จ หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผลคือรู้จักชี้แจงให้เข้าใจรู้ว่เมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไรคอยให้คำแนะนำตักเตือนมิตรเป็นที่ปรึกษาที่ดีในยามที่มิตรนั้นหลงผิดหรือไม่รู้จริงเพราะคนเรานั้นย่อมมีเวลาที่จะทำผิดพลาดด้วยกันทั้งนั้นจะมากจะน้อยนั้นก็แล้วแต่สติของใครนั้นจะสมบูรณ์มากกว่ ดังนั้น เมื่อมิตรทำผิดพลาดเราต้องพร้อมที่จะให้อภัยกันด้วยการพูดจาอย่างมีเหตุมีผลและให้กำลังใจเพื่อจะได้ต่อสู้กับอุปสรรคที่เข้ามาได้

5) วจนกฺขโม หมายถึง อดทนต่อถ้อยคำคือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาจากมิตรมิตรมีความทุกข์อะไรก็พร้อมที่จะรับฟังและให้การช่วยเหลือตามความสามารถแม้จะมีเรื่องรบกวนจิตใจบ้างถึงบางครั้งจะโดนพูดจาล่วงเกินบ้างหรือถูกวิพากษ์วิจารณ์อะไรต่าง ๆ ก็สามารถอดทนฟังได้ไม่เบื่อง่ายไม่เสียอารมณ์พร้อมที่จะให้คำปรึกษาและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดเวลา

6) คมกิริณ จ กถ กตดา หมายถึง กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่เรารู้แต่มิตรไม่รู้พร้อมจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์แนวคิดที่เอื้อประโยชน์ต่อกันและกันพร้อมทั้งให้การช่วยเหลือมิตรที่ประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้องให้ดำเนินทางไปอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

7) โนจภูฐานะ นิโยชเย หมายถึง ไม่ชักชวนมิตรไปในทางที่เสื่อมเสียหรือผิดต่อกฎหมาย บ้านเมืองสิ่งที่สังคมนั้น ๆ ไม่ยอมรับก็ไม่ชักนำหรือชักชวนกันทำเพราะจะนำมาซึ่งความเดือดร้อนแก่ตนเองและแก่ส่วนรวมได้มิตรที่ดีจะต้องแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันหรือต่อบุคคลโดยส่วนรวม

สรุปว่า การฝึกตนเพื่อเป็นกัลยาณมิตรหมายถึงการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่น่าคบหา เป็นแบบอย่างที่ดี และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การเป็นกัลยาณมิตรต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ ได้แก่ การเป็นมิตรที่เข้าถึงง่าย น่าคบหา มีมารยาทเรียบร้อย สร้างความอบอุ่นใจและความสนิทสนม ทำให้ผู้อื่นอยากใกล้ชิด มีความประพฤติสมฐานะ น่าเชื่อถือ และเป็นที่พึ่งพาได้ ทำให้มิตรมั่นใจและไว้วางใจ มีความรู้และปัญญาจริง ปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นที่ยกย่องและควรเอาอย่าง พร้อมหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง สามารถชี้แจงและให้คำแนะนำอย่างเหมาะสม เตือนและแก้ไขข้อผิดพลาดของมิตรด้วยเหตุผลและกำลังใจ รับฟังคำปรึกษาและวิจารณ์จากมิตรอย่างอดทน ไม่โกรธง่าย พร้อมให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษาเสมอ สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ ช่วยให้มิตรประพฤติถูกต้อง และไม่ชักชวนมิตรไปทำสิ่งที่ผิดกฎหมายหรือไม่เหมาะสม แต่สนับสนุนสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและส่วนรวม ดังนั้น การฝึกคุณสมบัติเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีความรักใคร่ไว้วางใจระหว่างกัน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่นในสังคม

3.2 แนวทางการปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตร 7

แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักกัลยาณมิตรนั้น เป็นข้อปฏิบัติที่สร้างผลสำคัญที่แสดงต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม เพราะบุคคลมีความเป็นมิตรหรือกัลยาณมิตรต่อกันแล้วความสัมพันธ์สุขจะพึงบังเกิดขึ้น และการปฏิบัติตนก็มีส่วนสืบเนื่องกับคุณสมบัติของกัลยาณมิตร ดังนี้

(สมศักดิ์ ชวนเชย , 2561 : หน้า 25)

1. ปิโย หมายถึง น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนมให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย คือ การปฏิบัติให้เป็นผู้ที่มีความเข้าใจใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง จูงใจผู้ที่เข้ามาหา หรือผู้ที่เราคบอยากให้เราคบเราอีกต่อไป จะทำอะไร กิริยามารยาทการแต่งกาย การพูดจาก็ดูเรียบร้อยดีงามทุกอย่าง ใครเห็นก็ปรารถนาที่จะเข้าไปคบหาด้วยเพราะว่าเป็นบุคคลที่ประพฤติตัวน่ารัก

2. ครุ หมายถึง น่าเคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย คือ การปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีความประพฤติสมแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ

เป็นที่พึ่งของมิตร หรือบุคคลรอบข้าง เมื่อเข้าใกล้แล้วรู้สึกปลอดภัย การประพุดิตัวน่าเคารพหรือเป็นผู้หนักแน่นนี้ จะทำให้มิตรรู้สึกว่ เราสามารถเป็นที่พึ่งพาอาศัยต่อไปได้ เพราะการประพุดิตัวเป็นผู้ใหญ่พอที่จะพึ่งพิงอาศัยได้

3. ภาวนียะ หมายถึง นำเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาอย่างแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยความซาบซึ้งภูมิใจ คือ การประพุดิตนเป็นผู้ที่มีความรู้จริง มีปัญญาความรู้อย่างแท้จริงและเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ ๆ เป็นที่ยกย่องและสมควรเอาอย่าง สิ่งใดที่มิตรไม่ชอบก็ละ การกระทำ การพูด การคิดสิ่งนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงการบาดหมางใจกัน

4. วตตะ จ หมายถึง รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดอะไรคอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี คือ การประพุดิตนเป็นผู้รู้จักชี้แจงให้เข้าใจรู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำตักเตือนมิตร เป็นที่ปรึกษาที่ดีในยามที่มิตรหลงผิด หรือไม่รู้จักจริง เพราะคนเรานั้นย่อมมีโอกาสทำผิดพลาดด้วยกันทั้งนั้น จะมากจะน้อยแล้วแต่ว่าสติของใครจะสมบูรณ์มากกว่า ดังนั้น เมื่อมิตรทำผิดพลาด ต้องพร้อมที่จะให้อภัยกัน ด้วยการพูดจาอย่างมีเหตุผลผล และให้กำลังใจเพื่อจะได้ต่อสู้กับอุปสรรคที่เข้ามาได้

5. วจนกฺโขม หมายถึง อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ซักถามนำเสนอ และวิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว หมายถึง อดทนต่อถ้อยคำ คือประพุดิตนเป็นผู้พร้อมรับฟังคำปรึกษาจากมิตร มิตรมีความทุกข์ก็พร้อมที่จะรับฟังและให้การช่วยเหลือตามความสามารถ แม้จะมีเรื่องรบกวนจิตใจ อาจจะถูกพูดจาล่วงเกิน หรือถูกวิพากษ์วิจารณ์ก็สามารถอดทนฟังได้ ไม่เบื่อ ไม่เสียอารมณ์ พร้อมที่จะให้คำปรึกษา ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดเวลา

6. คมภีรณฺจ กถิ กตฺตา หมายถึง แลกเปลี่ยนเรื่องเล่าได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และเรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปหมายถึง เป็นผู้กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่เรารู้แต่มิตรไม่รู้ พร้อมที่จะแลกเปลี่ยน ประสพการณ์ แนวคิด ที่เอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน พร้อมทั้งให้การช่วยเหลือมิตรที่ประพุดิตปฏิบัติไม่ถูกต้อง ให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องเหมาะสม

7. โน จฏฐาเน นิโยชเย หมายถึง ไม่ชักนำในอูฐาน คือ ไม่แนะนำเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย หมายถึง ไม่ชักชวนมิตรไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ เพราะจะนำมาซึ่งความเดือดร้อนแก่ตนเองและส่วนรวมได้ มิตรที่ดีจะต้องแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน หรือต่อบุคคลโดยส่วนรวม

ดังนั้น ผู้ที่ต้องการให้มิตรที่คบหาสมาคมได้รู้สึกถึงความภาคภูมิใจว่าได้เข้ามาคบกับมิตรที่ดีหรือกัลยาณมิตรนั้น แท้ที่จริงก็เพื่อทำให้ตนเองเป็นที่น่าพอใจของมิตร จะต้องประพุดิตนตามหลักกัลยาณมิตรทั้ง 7 ข้อ มองดูภายนอกแล้วเป็นคนที่น่าคบหา และเมื่อเข้าไปคบหาแล้วก็ยัง ทำให้พบแต่ความสุขทั้งกลางวันและกลางคืน ฉะนั้นการฝึกตนเพื่อให้มีคุณสมบัติครบตามที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็น

สิ่งที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ หรือสร้างสายสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นอยู่แล้วให้มันคงยิ่งขึ้นไป และเสนอหลักในการสื่อสาร หรือการสอนแก่มิตร เพื่อส่งเสริมความเป็นกัลยาณมิตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการนำ พุทธวิธีในการสอนของพระผู้มีพระภาค มาเป็นแนวทางในการสอน ดังนี้

1. สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจได้ยากหรือยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ ตัวอย่างที่เห็นชัด คือ อริยสัจ ซึ่งทรงเริ่มสอนจากความทุกข์ ความเดือดร้อนปัญหาชีวิตที่คนมองเห็นและประสบอยู่โดยธรรมดา รู้เห็นประจักษ์กันอยู่ทุกคนแล้ว

2. สอนเนื้อเรื่องที่ค่อยลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับขั้น และต่อเนื่องกันเป็นสายลงไปอย่างที่เราเรียกว่า สอนเป็นอนุพุทธิกถา ตัวอย่างก็คือ อนุพุทธิกถา ไตรสิกขา พุทธโอวาท 3 เป็นต้น

3. ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ ก็สอนด้วยของจริง ให้ผู้เรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเองอย่างที่เราเรียกว่าประสบการณ์ตรง เช่น ทรงสอนพระนันทะที่คิดถึงคู่รักคนงาม ด้วยการทรงพาไปชมนางฟ้า นางอัปสรเทพธิดา ให้เห็นกับตา

4. สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คุณอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่วกวน ไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่อง

5. สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้ อย่างที่เราเรียกว่า สนิทาน

6. สอนเท่าที่จำเป็น พอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ ให้การเรียนรู้ได้ผล หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มากเหมือนอย่างที่เราพุทธเจ้า เมื่อประทับอยู่ในป่าประดู่ลายใกล้เมืองโกสัมพีได้ทรงหยิบใบไม้ประดู่ลายเล็กน้อยใส่กำพระหัตถ์ แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า ใบประดู่ลายในพระหัตถ์กับในป่า ไหนจะมากกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่าในป่ามากกว่าจึงตรัสว่า สิ่งที่พระองค์ตรัสรู้แต่มิได้ทรงสอน เหมือนใบประดู่ลายในป่า ส่วนที่ทรงสั่งสอนน้อยเหมือนใบประดู่ลายในพระหัตถ์ และตรัสแสดงเหตุผลในการที่มีได้ทรงสอนทั้งหมดเท่าที่ตรัสรู้ไว้ เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่เป็นประโยชน์ มิใช่หลักการดำเนินชีวิตอันประเสริฐไม่ช่วยให้เกิดความรู้ถูกต้องที่จะนำไปสู่จุดหมาย คือนิพพานได้

7. สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขาคจะเรียนรู้และเข้าใจ เป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเองอย่างพุทธพจน์ที่ว่า พระองค์ทรงมีพระเมตตา จึงตรัสพระวาจาตามหลัก 6 ประการ คือ

7.1 คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น-ไม่ตรัส

7.2 คำพูดที่จริง ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น-ไม่ตรัส

7.3 คำพูดที่จริง ถูกต้อง, เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น-เลือกกาลตรัส

7.4 คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์, ถึงเป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น-ไม่ตรัส

7.5 คำพูดที่จริง ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์, ถึงเป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น-ไม่ตรัส

7.6 คำพูดที่จริง ถูกต้อง เป็นประโยชน์ เป็นที่รักที่พอใจของคนอื่น-เลือกกาลตรัสลักษณะ

ของพระพุทธเจ้าในเรื่องนี้ คือ ทรงเป็นกาลวาที สัจวาที ภูตวาที อัถวาที ธรรมวาที วินยวาที (ณัชชา เพ็ชรทรัพย์ , 2565 : หน้า 28)

สรุปว่า แนวทางการปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตร เป็นข้อปฏิบัติที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุขและความเชื่อใจในมิตรภาพ โดยเน้นการพัฒนาตนเองให้เป็นมิตรที่ดีหรือกัลยาณมิตร ซึ่งประกอบด้วย 7 คุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ ปิโย (น่ารัก) เป็นมิตรที่เข้าถึงง่าย นาคบหา สร้างความอบอุ่นใจ ทำให้ผู้อื่นอยากใกล้ชิด ครุ (น่าเคารพ) ประพฤติสมฐานะ มีความมั่นคง ทำให้ผู้อื่นรู้สึกไว้วางใจและพึ่งพาได้ ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) มีความรู้และปัญญา ฝึกอบรมตนเองอย่างสม่ำเสมอ เป็นที่ยกย่องและน่าเอาอย่าง วตตา จ (รู้จักพูดให้ได้ผล) ชี้แจง อธิบาย และให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสม ช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดของมิตรด้วยเหตุผลและกำลังใจ วจนกฺขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) พร้อมรับฟังคำปรึกษาและวิจารณ์จากมิตรอย่างอดทน ไม่รำคาญหรือโกรธง่าย คมภีรญจ กถ กตตา (ชี้แจงเรื่องลึกซึ้งได้) อธิบายสิ่งที่ซับซ้อน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และชี้แนวทางที่ถูกต้องแก่มิตร

โน จฏฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำไปในทางเสื่อมเสีย) ไม่แนะนำมิตรไปในสิ่งที่ไม่ดีหรือผิดกฎหมาย ส่งเสริมแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและส่วนรวม แนวทางการสอนหรือแนะนำมิตร ตามหลักพุทธวิธี สอนจากสิ่งที่ผู้เรียนเข้าใจง่ายไปสู่เรื่องซับซ้อน สอนเป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากง่ายไปยาก ใช้ประสบการณ์ตรงเพื่อให้เห็นและเข้าใจด้วยตัวเอง สอนตรงประเด็น มีเหตุผล และไม่วกวน สอนเฉพาะที่จำเป็นและมีประโยชน์สอนให้ผู้เรียนได้เข้าใจสิ่งที่สำคัญต่อชีวิตและการปฏิบัติให้ถูกต้อง ดังนั้น การเป็นกัลยาณมิตรต้องฝึกตนให้มีคุณลักษณะทั้ง 7 ประการ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ผู้อื่นมีความสุขและเกิดความไว้วางใจ นอกจากนี้การสื่อสารหรือสอนควรเป็นไปอย่างมีเหตุผล เข้าใจง่าย และเป็นประโยชน์ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและความสุขร่วมกันในสังคม

3.3 หลักธรรมส่งเสริมการคบมิตรแท้ และหลีกเลี่ยงการคบมิตรเทียม

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาหลักธรรมที่ส่งเสริมหรือเกี่ยวเนื่องกับการคบมิตร พระพุทธเจ้าได้กล่าวถึงคุณและโทษของการคบมิตรไว้ในสังคัลลสูตร ว่าคบหบดีบุตร อริยสาวกละกรรมกิเลส 4 ประการได้แล้ว ไม่ทำบาปโดยเหตุ 4 ประการและไม่ข้องแวะอบายมุข 6 ประการ แห่งโกศะทั้งหลายอริยสาวกนั้นเป็นผู้ปราศจากบาปกรรม 14 ประการนี้แล้ว ชื่อว่าเป็นผู้ปิดป้องทิศ 6 ปฏิบัติเพื่อครองโลกทั้งสอง ทำให้เกิดความยินดีทั้งในโลกนี้และโลกหน้า หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์” และได้ตรัสเรื่องอบายมุข 6 ประการข้อที่ 5 ว่า “การหมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นอบายมุขแห่งโกศะทั้งหลาย

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าการคบมิตรในมุมมองของพระพุทธศาสนามีทั้งส่วนดีและส่วนเสียอันเกิดจากเหตุปัจจัยคือตัวบุคคลที่คบหาสมาคมด้วยถ้าคบคนดีย่อมนำไปสู่หนทางที่ดี ถ้าคบคนไม่ดีก็ย่อมนำไปสู่ความฉิบหายดังนั้นในประเด็นนี้จะกล่าวถึงหลักธรรมที่ส่งเสริมการคบมิตรแท้ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการคบมิตรเทียม

3.4 หลักธรรมส่งเสริมการคบมิตรแท้

(พระครูปลัดฐณปฎล กิตติวิโส (สุขหอม) , 2561 : หน้า 47) หลักธรรมที่ส่งเสริมการคบมิตรแท้ คือ หลักธรรมที่สนับสนุนในการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างบุคคลในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขซึ่งตรงตามลักษณะของมิตร 4 จำพวกที่ปรากฏในสังคาลสูตรว่าคบดีคน 4 จำพวกนี้เธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดี (มิตรแท้) คือ

1. มิตรมีอุปการะพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดี
2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์พึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดี
3. มิตรแนะนำประโยชน์พึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดี
4. มิตรมีความรักใคร่พึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดี

คบดีบุตรมิตรมีอุปการะเธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดยเหตุ 4 ประการคือ

1. ป้องกันมิตรผู้ประมาทแล้ว
2. ป้องกันทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว
3. เมื่อมีภัยก็เป็นที่พักพิงได้
4. เมื่อมีกิจที่จำเป็นเกิดขึ้นก็ช่วยโยคทรัพย์ให้ 2 เท่าของทรัพย์ที่ต้องการเมื่อกิจนั้นคบดีบุตร

มิตรมีอุปการะเธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดยเหตุ 4 ประการนี้แล คบดีบุตรมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์เธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดยเหตุ 4 ประการคือ

1. บอกความลับแก่เพื่อน
2. ปิดความลับของเพื่อน
3. ไม่ละทิ้งในยามอันตราย
4. แม้ชีวิตก็อาจสละเพื่อประโยชน์ของเพื่อนได้

คบดีบุตรมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์เธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดยเหตุ 4 ประการนี้แลคบดีมิตรแนะนำประโยชน์เธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดยเหตุ 4 ประการคือ

1. ห้ามมิให้ทำความชั่ว
2. แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
3. ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
4. บอกทางสวรรค์ให้

คบดีบุตรมิตรแนะนำประโยชน์เธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดยเหตุ 4 ประการ

นี้แลคบดีบุตรมิตรมีความรักใคร่เธอพึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดีโดยเหตุ 4 ประการคือ

1. ไม่พอใจในความเสื่อมของเพื่อน
2. พอใจในความเจริญของเพื่อน

3. ห้ามปรามคนที่นินทาเพื่อน

4. สนับสนุนคนที่สรรเสริญเพื่อน

จะเห็นได้ว่าบุคคลทั้ง 4 ประเภทนี้คือ 1. มิตรมีอุปการะ 2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ 3. มิตรแนะนำประโยชน์ 4. มิตรมีความรักใคร่เป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปควรเข้าไปคบหาสมาคมด้วยเนื่องจากเป็นมิตรที่สามารถส่งเสริมให้มิตรนั้นไม่เดือดร้อนในโลกนี้และสามารถเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือการเข้าสู่พระนิพพานไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะสงสารหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานของการคบมิตรที่พระพุทธศาสนาได้วางไว้เป็นแบบอย่างเนื่องจากหลักธรรมเหล่านี้ต้องอาศัยกันเกิดขึ้นตามหน้าที่ที่เกื้อกูลกันผู้วิจัยได้ยกหลักธรรมที่เกี่ยวข้องไว้ คือพรหมวิหาร 4 ดังนี้

พรหมวิหาร 4 ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐบริสุทธิ์หรือคุณธรรมประจำตัวของท่านผู้จริงใจกว้างขวางยิ่งใหญ่เป็นหลักธรรมที่มิตรนั้นต้องมีไว้ประจำใจเป็นธรรมที่เป็นการควบคุมตนให้เกิดความรู้สึกที่เหมาะสมต่อมิตรเพราะจะทำให้มิตรนั้นมีความรักผูกพันต่อกันและกันมากยิ่งขึ้นซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ

(1) เมตตา ความรักความปรารถนาดีต่อกันความมีมิตรไมตรีมีน้ำใจปรารถนาดีต้องการให้เขามีความสุขหมายถึงปรารถนาดีต่อมิตรที่เราเกี่ยวข้องเพิ่มออกไปจนถึงการปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไปตลอดทั้งสังคมโลกเมตตาเป็นคุณธรรมพื้นฐานทางจิตใจที่ต้องมีซึ่งใช้ในยามปกติเช่นเมื่อมิตรหรือคนอื่นอยู่กันเป็นปกติเราก็มีความปรารถนาดีคิดหาทางสร้างสรรค์ความสุขความเจริญให้แก่มิตรและผู้อื่นเรื่อยไปเมตตาเป็นเครื่องปลุกอภัยภัยเอื้ออาทรทำให้มีความหนักแน่นอารมณ์ไม่ร้อนวู่วามเป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกเป็นมิตรไม่เป็นศัตรูไม่เบียดเบียนใครอีกอย่างหนึ่งการมองมิตรหรือเพื่อนในทางที่ดีก็ถือว่าเป็นเมตตาเช่นกันเพราะเมื่อมองจุดดีของมิตรในเมื่อมีเรื่องที่ไม่พอใจกันก็พร้อมที่จะให้อภัยมิตรได้เพราะต่างคนต่างมองกันในแง่ดีหรือจะระลึกถึงความดีที่มีต่อการมองโลกในแง่ดีจะทำให้มีความหวังการมองจุดดีของมิตรมองมิตรในแง่ดีจะทำให้มิตรภาพยั่งยืนผู้ใดมีเมตตาเกิดความรักแท้ต่อมิตรย่อมได้รับความสุขประเภทที่สองคือความสุขจากการให้ส่วนมิตรที่เราคบคนใดที่ไม่มีคุณธรรมคือเมตตาจะเป็นคนอยู่ในโลกโดยไม่มีการพัฒนาจะมีความสุขประเภทเดียวคือความสุขจากการได้และการเอาต้องได้ต้องมีถึงจะมีความสุขเมื่อบุคคลที่เป็นมิตรมีมิตรไมตรีหรือมีเมตตาต่อกันย่อมมีความสุขความเจริญไม่ว่าจะหลับหรือตื่นก็มีความสุขสบายเป็นต้นสรุปแล้วการใช้เมตตาในการคบมิตรเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อการคบมิตรให้มีความรักใคร่ต่อกันยาวนานเพราะเมตตาเป็นคุณธรรมอีกประการหนึ่งที่ทำให้คนในโลกเกื้อกูลกันทำให้เกิดความรักความปรารถนาดีต่อกันสนิมสนมกันในหมู่เพื่อนมนุษย์เมื่อเราไม่ได้เกิดมาคนเดียวในโลกจะรักแต่ตัวเองคนเดียวไม่ยอมเกี่ยวข้องกับคนอื่นเลยคงเป็นไปไม่ได้ทุกอย่างหรือทุกคนย่อมมีเหตุให้ต้องเกี่ยวพันกันทั้งในครอบครัวในหมู่บ้านตำบลหรือสังคมประเทศและทั่วโลกนอกจากนั้นแล้วคนเราย่อมเสมอภาคใน

เรื่องของการเกิดแก่เจ็บตายโกรธเกลียดเหมือนกันทุกคนดังนั้นถ้ามีมิตรไมตรีหรือมีความปรารถนาดีต่อกันสังคมของเราก็จะพบแต่ความสุขความเจริญ

(2) กรุณา ความห่วงใยที่ไม่ได้ที่จะสงสารผู้ประสบทุกข์ใฝ่ใจในการปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากความเดือดร้อนของปวงสัตว์จึงคิดหาทางช่วยเหลือสัตว์โลกทั้งนี้เพื่อให้สัตว์โลกได้หลุดพ้นจากความทุกข์ทางกายทางวาจาทางใจกรุณาเป็นเครื่องปลูกอภัยาศัยเผื่อแผ่เจือจานช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ต่าง ๆ แต่เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเลือกคบมิตรกรณาน่าจะเป็นไปในลักษณะสร้างความชุ่มเย็นให้กับคนที่เราคบช่วยด้วยดีรอบนเย็นเป็นที่พึ่งพายามยากเวลาที่มีมิตรตกต่ำก็ไม่ทอดทิ้งกันเพราะมีใจกรุณาเพื่อนบางคนโกรธกันเพราะคำพูดผิดเพียงสองสามประโยคเท่านั้นก็สามารถทำให้เลิกคบกันได้ทั้งที่รู้จักกันมานานพูดไม่ถูกใจก็โกรธกันนานถ้าเป็นลักษณะนี้คงดีกันยากถ้าหากขาดความกรุณาต่อกันกรุณาเกิดได้เร็วถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับพระพุทธรูปเจ้าทรงพระมหากรุณาคุณจึงสงสารบรรดาสรรพสัตว์ถ้ารู้ว่าคนอื่นมีความทุกข์มีปัญหาเราก็สงสารไม่ถือโอกาสซ้ำเติมเขาทั้งยังพร้อมที่จะให้อภัยถ้าหากมีการล่วงเกินกันนอกจากนี้คุณธรรมข้อกรณายังเป็นหลักธรรมคำสอนที่หลาย ๆ ศาสนากล่าวไว้เช่นศาสนาเชนกล่าวว่าหลักธรรมที่แสดงถึงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมี 4 ประการคือมีความกรุณาโดยไม่หวังผลตอบแทนยินดีในเวลาที่ยุคคลอื่นได้ดีมีความเป็นใจในความทุกข์ของบุคคลอื่นรวมทั้งช่วยเหลือให้บุคคลที่ทุกข์นั้นพ้นจากความทุกข์ร้อนนั้นและมีความกรุณาต่อผู้ที่ทำผิดศาสนาสิกขาให้ถือคติว่าตนเกิดมาเพื่อช่วยเหลือเปลื้องทุกข์ให้แก่บุคคลอื่นและนำความเจริญมาให้แก่ชาติศาสนาศาสนาคริสต์มีพระบัญญัติว่าจงอย่าฆ่าคนอันรวมถึงไม่โกรธไม่ด่าไม่กล่าวคำหยาบต่อบุคคลอื่น ๆ มีแต่ความรักให้กันและกันความกรุณาความเสียสละและการรู้จักให้อภัยเสมอหน้ากันทุก ๆ คน

สรุปว่า การที่มีมิตรมีความกรุณา คือ ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ในเวลาที่มีมิตรนั้นเดือดร้อนต้องให้ความช่วยเหลือไม่ทอดทิ้งสุขก็สุขด้วยกันทุกข์ก็ทุกข์ด้วยกันถึงจะเชื่อว่าเป็นมิตรแท้พฤติกรรมของความกรุณาจะแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจและความมีน้ำใจทำไปเพื่อช่วยเหลือมิตรที่เดือดร้อนเป็นเจตนาที่ไม่หวังผลตอบแทนกลับมาเป็นการทำด้วยความจริงใจต่อกัน

(3) มุทิตา ความยินดีในเมื่อบุคคลอื่นอยู่ดีมีสุขมีจิตใจแจ่มใสประกอบด้วยความเบิกบานเสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุขพลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้มีสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปเป็นเครื่องปลูกอภัยาศัยส่งเสริมความดีความสุขความเจริญของกันและกันมุทิตาเป็นความพลอยชื่นชมยินดีในความ สุขและความสำเร็จแก่ของบุคคลอื่นคุณธรรมข้อนี้ทำให้เพื่อนไม่ริษยาเพื่อนมีแต่จะส่งเสริมให้กำลังใจเพื่อนยิ่ง ๆ ขึ้นไปคนไทยเรามักมีเฉพาะเมตตาต่อกันกับกรุณาคือรักเพื่อนสงสารเพื่อนแต่มักขาดข้อที่สามไปคือมุทิตาพลอยยินดีกับความสุขและความสำเร็จของเพื่อนเพื่อนมีตำแหน่งฐานะเท่ากันกับตนก็ยังคงกันได้แต่ถ้าเพื่อนมีตำแหน่งที่สูงกว่าตนจะเกิดความอิจฉาริษยาทันทีเมื่อความอิจฉาริษยาการยกย่องชมเชยกันก็ไม่เกิดจึงทำให้ขาดความยินดีต่อกันในเมื่อมิตรได้สุขกว่าตนเพราะฉะนั้นความยินดีต่อผลสำเร็จของมิตรไม่ว่าจะมีความสำเร็จในด้านใดก็ตามล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการให้

กำลังใจกันหรือความภาคภูมิใจที่มีตรมให้โดยการแสดงออกทางกายวาจาใจด้วยการมาร่วมให้ความยินดีพบปะพูดคุยกันเหมือนก่อนนั้นก็จะเป็เหตุให้มิตรได้รับรู้ในความจริงใจของเราด้วยว่าเรายังรักและเป็นห่วงเพื่อนคนนี้อยู่ด้วยความรักความจริงใจเสมอ

(4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงด้วยความชอบหรือชังไม่ยินดีในร้ายเมื่อใช้ปัญญาพิจารณาเห็นผลอันเกิดขึ้นโดยสมควรแก่เหตุและรู้ว่าพึงปฏิบัติไปตามธรรมหรือควรแก่เหตุนั้นมองตามความจริงรู้จักวางเฉยเมื่อเห็นเขารับผิดชอบต่อตนเองได้หรือเมื่อเขาควรได้รับผลอันสมควรจากการรับผิดชอบของเขาเองวางเฉยเมื่อคนนั้น ๆ สิ่งนั้น ๆ ดำรงอยู่หรือดำเนินไปตามวิถีของเขาไม่เข้าข้างไม่ตกเป็นฝ่ายไม่ก้าวกายแทรกแซงอุเบกขาต้องมีปัญญาคือความรอบรู้กำกับในเรื่องการคบเพื่อนเราต้องติดตามความเคลื่อนไหวของเพื่อนถ้าเพื่อนพึ่งตนเองได้ก็วางเฉยถ้าเพื่อนมีความทุกข์ก็เข้าไปช่วยเหลือเราต้องสามารถที่จะอ่านนิสัยของเขาออกและเข้าใจสถานการณ์ดีจึงจะปฏิบัติได้อย่างถูกต้องพยายามช่วยเหลือตามความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่แล้วเมื่อไม่ประสบผลสำเร็จหรือช่วยเหลือไม่ได้ก็ต้องวางเฉยปล่อยให้เป็นไปตามวิถิทางของการกระทำแต่เมื่อเกิดความผิดพลาดก็ไม่ควรซ้ำเติมให้มิตรนั้นเจ็บช้ำน้ำใจหมดกำลังใจที่จะแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดหรือรู้สึกเป็นศัตรูกับเราต้องถือว่าความทุกข์เป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกคนต้องประสบ

สรุปว่า การคบมิตรในพระพุทธศาสนามีทั้งด้านดีและด้านเสีย ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคคลที่คบหากบคนดีย่อมได้รับผลดีและนำไปสู่ความเจริญ ส่วนการคบคนไม่ดีจะนำไปสู่ความเสื่อมและความเดือดร้อน พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรมไว้ใน สังคาลกสูตร ว่าผู้คบมิตรแท้ย่อมเป็นผู้ป้องกันตนจากความชั่วและอบายมุขทั้งหลาย มิตรแท้ในพระพุทธศาสนามี 4 ประเภท คือ มิตรมีอุปการะ มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มิตรแนะนำประโยชน์ และมิตรมีความรักใคร่ ซึ่งมิตรแต่ละประเภทล้วนมีคุณสมบัติที่ช่วยเกื้อกูลกันทั้งด้านวัตถุและจิตใจ หลักธรรมที่สนับสนุนการคบมิตรแท้ได้แก่ พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ เมตตาทำให้เกิดความรักและไมตรีต่อกัน กรุณาทำให้เห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ มุทิตาทำให้เกิดความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น และอุเบกขาทำให้รู้จักวางใจเป็นกลางด้วยปัญญา หลักธรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างมิตรภาพที่มั่นคงและจริงใจ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกิดความไว้วางใจ เกื้อกูล และปราศจากการเบียดเบียน ดังนั้น การนำหลักธรรมเหล่านี้มาปฏิบัติจะช่วยให้มนุษย์รู้จักเลือกคบมิตรที่ดี หลีกเลียงมิตรเทียม และสร้างสังคมที่มีความรัก ความปรารถนาดี และความสงบสุขร่วมกัน ทั้งยังเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่นำไปสู่ความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม

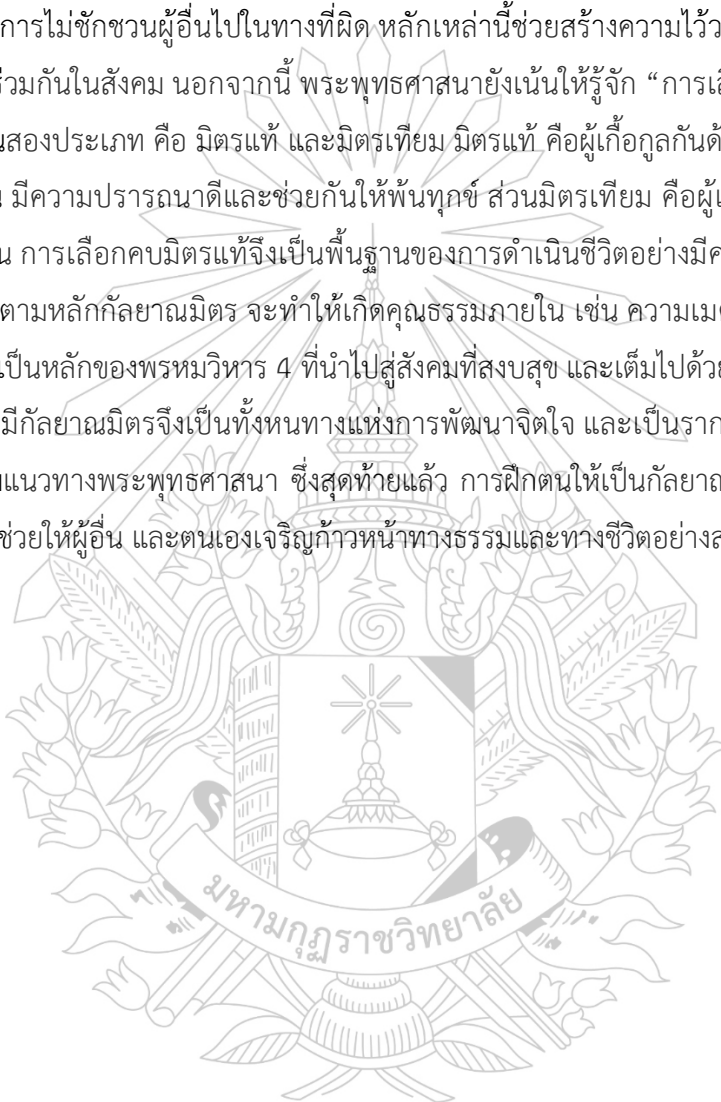
3.5 สรุป

หลักกัลยาณมิตร 7 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ที่มุ่งส่งเสริมให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความรัก ความเข้าใจ และเกื้อกูลกัน โดยมีพื้นฐานจาก “เมตตา” คือความรักและความปรารถนาดี

อย่างบริสุทธิ์ต่อผู้อื่น กัลยาณมิตรจึงมิได้หมายถึงเพื่อนทั่วไป แต่คือผู้มีธรรม ผู้แนะนำ ตักเตือน และชี้แนะแนวทางให้ผู้อื่นดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและเจริญงอกงามทั้งทางโลกและทางธรรม การเป็นกัลยาณมิตรต้องฝึกตนให้มีคุณลักษณะอันงดงามทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น

หลักกัลยาณมิตร 7 เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาตนเองและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การมีอัธยาศัยไมตรีที่เข้าถึงง่าย การเป็นผู้มีความมั่นคงน่าเคารพ การมีความรู้และปัญญาที่น่าเจริญใจ การรู้จักพูดและแนะนำด้วยเหตุผล การมีความอดทนต่อคำพูดของผู้อื่น การสามารถอธิบายสิ่งลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และการไม่ชักชวนผู้อื่นไปในทางที่ผิด หลักเหล่านี้ช่วยสร้างความไว้วางใจ ความอบอุ่น และความเจริญร่วมกันในสังคม นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังเน้นให้รู้จัก “การเลือกคบมิตร” โดยแยกมิตรออกเป็นสองประเภท คือ มิตรแท้ และมิตรเทียม มิตรแท้ คือผู้เกี่ยวคู่กันด้วยความจริงใจ ไม่หวังผลตอบแทน มีความปรารถนาดีและช่วยกันให้พ้นทุกข์ ส่วนมิตรเทียม คือผู้สร้างทำดีเพื่อหวังประโยชน์ส่วนตน การเลือกคบมิตรแท้จึงเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมั่นคง

เมื่อบุคคลฝึกตนตามหลักกัลยาณมิตร จะทำให้เกิดคุณธรรมภายใน เช่น ความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา อันเป็นหลักของพรหมวิหาร 4 ที่นำไปสู่สังคมที่สงบสุข และเต็มไปด้วยมิตรภาพที่จริงใจ การเป็นและการมีกัลยาณมิตรจึงเป็นทั้งหนทางแห่งการพัฒนาจิตใจ และเป็นรากฐานของการสร้างสังคมที่ดีงามตามแนวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสุดท้ายแล้ว การฝึกตนให้เป็นกัลยาณมิตร คือการเป็น “ผู้ให้ความดี” ที่ช่วยให้ผู้อื่น และตนเองเจริญก้าวหน้าทางธรรมและทางชีวิตอย่างสมบูรณ์

บทที่ 4

วิเคราะห์ผลการประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documents) และข้อมูลภาคสนาม (Field study) จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในบริบทของพื้นที่วิจัย ดังนี้ 1) นักวิชาการศึกษา จำนวน 3 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู จำนวน 3 คน 3) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คน 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 3 คน รวม 12 คน

จากการศึกษาการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี สภาพปัจจุบันและแนวทางการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ได้ ดังนี้ ในส่วนของสภาพปัจจุบัน โรงเรียนบ้านดงตาหวังมีนโยบายในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 โดยเฉพาะการขับเคลื่อนทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ครอบคลุมทั้งด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จากการให้ทรงสนของผู้บริหารและคณะครูพบข้อมูลที่สอดคล้องกันว่า กระบวนการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของสถานศึกษามุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่เป็นแกนหลักในการปลูกฝังคุณธรรมและวิธีการเรียนรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตาม บริบทของโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลในจังหวัดอุบลราชธานี ทำให้นักเรียนต้องเผชิญกับพลวัตความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อสมาธิและแรงจูงใจในการศึกษาเล่าเรียน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากข้อมูลในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ผู้วิจัยพบว่ากลไกสำคัญที่ทางโรงเรียนใช้ในการขับเคลื่อนคือการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันระหว่างครูและนักเรียน โดยครูผู้สอนไม่ได้ทำหน้าที่เพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นผู้นำ

ทางจิตวิญญาณและจริยธรรมให้แก่นักเรียน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการสร้าง โปรโตโฆสะ หรือ ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเกิด โยนิโสมนสิการ ในตัวผู้เรียน ทักษะการเรียนรู้จะพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อนักเรียนมีความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจและมีความไว้วางใจในตัวผู้สอน ซึ่งสภาพปัจจุบันโรงเรียนบ้านดงตาหวัง พยายามสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกัลยาณมิตร เพื่อลดช่องว่าง และส่งเสริมให้เด็กกล้าที่จะตั้งคำถามและแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ การประยุกต์ใช้หลัก กัลยาณมิตร 7 ประการ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะมองที่ทักษะพื้นฐาน 3R ประกอบด้วย ด้านการอ่าน ด้านการเขียน ด้านการคำนวณ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง ดังรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

- 4.1 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านการอ่าน
- 4.2 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านการเขียน
- 4.3 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านการคำนวณ
- 4.4 สรุป

4.1 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านการอ่าน

กระบวนการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะที่โรงเรียนบ้านดงตาหวังนั้น ไม่ใช่เพียงแค่การมุ่งเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียว แต่หัวใจสำคัญคือการสร้างฐานรากแห่งปัญญา ผ่านทักษะพื้นฐาน 3R โดยทักษะแรกคือ ด้าน การอ่าน (Reading) ซึ่งเป็นทักษะแรกที่สำคัญ การส่งเสริมทักษะนี้จำเป็นต้องอาศัยการประยุกต์ใช้ หลักกัลยาณมิตร 7 เพื่อเปลี่ยนสถานะของห้องเรียนจากพื้นที่แห่งการควบคุม ให้กลายเป็นพื้นที่แห่ง การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและศิษย์ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ตามหลักการของกัลยาณมิตร 7 การเรียนรู้ที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมี โยนิโสมนสิการ หรือการรู้จักคิดพิจารณาอย่างถูกวิธี อย่างไม่รู้ตัวมาก่อนที่นักเรียนจะสามารถคิดเองได้ จำเป็นต้องมีแรงกระตุ้นจากภายนอกที่เรียกว่า โปรโตโฆสะ ซึ่งก็คือคำแนะนำและการชี้แจงจากครูที่เป็นกัลยาณมิตร การจัดการเรียนรู้ในบริบทของ โรงเรียนบ้านดงตาหวัง จึงเน้นที่ปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ครูต้องลดบทบาทจากการเป็นผู้มอบความรู้ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ที่ใช้กระบวนการทางจิตวิทยาเชิงพุทธในการสร้างความไว้วางใจ การสร้าง บรรยากาศที่อบอุ่นและปลอดภัยในชั้นเรียน เมื่อเด็กมีความรู้สึกปลอดภัยทางใจ สภาวะสมองจะ เปิดรับการเรียนรู้ได้ดีที่สุด ส่งผลให้ทักษะการอ่านซึ่งต้องอาศัยสมาธิและการจดจำทำงานได้อย่างเต็ม ประสิทธิภาพ การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ตามหลักกัลยาณมิตร 7 ถือเป็นนวัตกรรมเชิงพุทธที่ทรงคุณค่าในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียน โดยในเชิงการจัดการ เรียนรู้ทั่วไป ครูได้นำคุณสมบัติ 7 ประการมาใช้เป็นเครื่องมือหลัก เริ่มต้นจาก ปิโย (น่ารัก) และ ครุ (น่าเคารพ) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างศรัทธา เมื่อศิษย์เกิดศรัทธาในตัวครู กระบวนการเรียนแบบ

พฤติกรรม จะเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ครูที่เป็น ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) จะเป็นแรงบันดาลใจให้เด็กอยากพัฒนาตนเอง การประยุกต์ใช้ขั้นตอนกระบวนการสอนจะเน้นไปที่ วตตา (รู้จักพูด) และ คมภีรณจ กถ กตตา (อธิบายเรื่องลึกซึ้งได้) ครูต้องมีวาทศิลป์ในการสอน ย่อยเนื้อหาที่ยากให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ พร้อมทั้งใช้หลัก วจนกขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) เพื่อรองรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนที่มีพื้นฐานครอบครัวและสติปัญญาที่หลากหลาย และสุดท้ายคือ โน จมฺฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำไปในอับปางคล) คือการวางเป้าหมายการเรียนรู้ที่ถูกต้อง มุ่งเน้นให้เด็กเป็นคนดีควบคู่ไปกับความเป็นคนเก่ง

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 สู่การพัฒนาทักษะด้านการอ่านเมื่อเจาะลึกถึงการพัฒนาทักษะด้านการอ่าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูคนที่ 1 ผมได้นำหลัก ปิโย โดยการใช้ปิยวาจาและรอยยิ้มเข้าหาเด็กที่อ่านหนังสือไม่ออกหรือไม่คล่อง เด็กกลุ่มนี้มักมีความประหม่าและกลัวการถูกตำหนิ เมื่อผมทำให้ตนเองเป็นที่รักและเข้าถึงง่าย (ปิโย) ช่วยให้เด็กกล้าเดินเข้ามาหาครูเพื่อฝึกสะกดคำพื้นฐาน จากข้อมูลนี้ทำให้เห็นว่าครูทำหน้าที่เป็นมิตรที่คอยประคับประคองมากกว่าผู้คุมกฎ ครูประยุกต์ใช้หลัก วตตา และ คมภีรณจ กถ กตตา อย่างโดดเด่น โดยเฉพาะการสอนอ่านจับใจความ (Reading Comprehension) ครูต้องมีความสามารถในการเปรียบเทียบหรือยกตัวอย่างเรื่องราวใกล้ตัวนักเรียน เช่น นิทานพื้นบ้านหรือเหตุการณ์ในชุมชนบ้านดงตาวัง มาเชื่อมโยงกับตัวอักษรเพื่อให้เด็กเห็นภาพตาม การสอนในลักษณะนี้ช่วยเปลี่ยนจากการอ่านเพื่อจำ เป็นการอ่านเพื่อเข้าใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตามแนวทางศตวรรษที่ 21 ประเด็นสำคัญคือการใช้หลัก วจนกขโม (ความอดทน) จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนท่านที่ 1 ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าการอ่าน นักเรียนบางคนมีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้หรือสมาธิสั้น การฝึกอ่านซ้ำๆ อาจทำให้ทั้งครูและศิษย์เกิดความล้า ครูที่ยึดหลักกัลยาณมิตรจะมีความอดทนต่อความผิดพลาดของเด็ก ไม่ตำหนิเมื่อเด็กสะกดผิด แต่จะให้การให้กำลังใจและการชี้แนะทีละขั้นตอน สิ่งนี้ส่งผลให้เด็กมีความเพียร ในการฝึกฝนจนสามารถอ่านออกเขียนได้ในที่สุด นอกจากนี้ หลัก โน จมฺฐาเน นิโยชเย ถูกนำมาใช้ในการคัดสรรสื่อการอ่าน ครูไม่เพียงสอนให้อ่านออก แต่ต้องสอนให้อ่านเป็น คือเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ไม่ชักนำไปในทางที่ผิดหรือสื่อที่มอมเมา ซึ่งเป็นการปลูกฝังการรู้เท่าทันสื่อ ตั้งแต่วัยเยาว์

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะด้านการอ่านที่โรงเรียนบ้านดงตาวัง ไม่ใช่แค่การสอนตามสูตรสำเร็จในตำรา แต่เป็นการใช้พลังแห่งความเมตตาและปัญญา ของครูเป็นตัวขับเคลื่อน หลักธรรมทั้ง 7 ประการทำงานประสานกันเป็นระบบ โดยเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ (ปิโย-ครู-ภาวนีโย) นำไปสู่กระบวนการถ่ายทอดที่ทรงพลัง (วตตา-คมภีรณจ กถ กตตา) และประคับประคองด้วยความอดทน (วจนกขโม) จนบรรลุเป้าหมายคือการพัฒนาผู้เรียนที่สมบูรณ์ (โน จมฺฐาเน นิโยชเย) ส่งผลให้นักเรียนไม่เพียงแต่มีทักษะการอ่านที่เพิ่มขึ้นแต่ยังมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.2 การประยุกต์หลักกลายาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านการเขียน

ทักษะการเรียนรู้ด้านการเขียนเป็นกระบวนการบันทึกตัวอักษรลงบนกระดาษ แต่เป็นทักษะการเรียนรู้ขั้นสูงที่สะท้อนถึงระบบการคิด (Thinking System) และกระบวนการสื่อสาร ของมนุษย์ ในบริบทการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง ทักษะด้านการเขียนถือเป็นหนึ่งใน 3R ที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสติปัญญา เนื่องจากการถ่ายทอดมโนทัศน์ (Concept) ที่อยู่ในจิตใจออกมาเป็นรูปธรรม การส่งเสริมทักษะนี้จึงต้องอาศัยหลักการทางวิชาการร่วมกับนวัตกรรมเชิงพุทธ คือ หลักกลายาณมิตร 7 เพื่อสร้างแรงจูงใจและลดอุปสรรคทางความคิดของนักเรียน การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้นี้มีรากฐานมาจากความเชื่อที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ตามแนวคิดกลุ่มมนุษยนิยม และมีกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) อย่างไรก็ตามทักษะการเขียนมักเป็นทักษะที่นักเรียนในวัยประถมศึกษาให้ความรู้สึกลัวว่าเป็นเรื่องยากและน่าเบื่อ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างครูและศิษย์เป็นตัวนำ ในเชิงพุทธศาสนา การเรียนรู้คือการเปลี่ยนจาก ความไม่รู้ สู่ปัญญา (ความรู้แจ้ง) การเขียนคือการฝึกสมาธิและวิริยะอย่างหนึ่ง ครูจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้ประคับประคองที่ไม่ใช่เพียงแค่ผู้ตรวจคำตอบ แต่ต้องเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ และการคิดวิเคราะห์ โดยใช้ความเมตตาและปัญญาเป็นเครื่องมือหลักในการจัดการเรียนการสอน

หลักกลายาณมิตร 7 ประการ เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างจิตวิทยาเชิงพุทธ และระเบียบวิธีสอนสมัยใหม่ ได้อย่างลงตัว โดยในภาพรวมของการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนบ้านดงตาหวัง ครูผู้สอนได้นำหลัก ปิโย (น่ารัก) มาสร้างสัมพันธ์ภาพเบื้องต้นให้เด็กเกิดความไว้วางใจ ครู (นำเคารพ) วางตัวเป็นแบบอย่างด้านความรู้และความประพฤติ ภาวนีย (นำเจริญใจ) เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้เป็นที่น่าศรัทธา วตฺตา (รู้จักพูด) ให้คำแนะนำที่ชัดเจน ตรงประเด็น และสร้างสรรค์ วจนฺทโม (อดทนต่อถ้อยคำ) รับฟังข้อสงสัยและความผิดพลาดของศิษย์ด้วยใจเป็นกลาง คมภิณฺณฺย กถฺตา (อธิบายเรื่องลึกซึ้ง) มีความสามารถในการย่อยความรู้ที่ยากให้เข้าใจง่าย และนำหลัก โน จณฺฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในทางเสื่อม) ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อประโยชน์ของตัวศิษย์อย่างแท้จริง การพัฒนาทักษะการเขียนให้ได้ผลจริงนั้น ต้องมีการนำหลักธรรมเข้ากับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์คนที่ 4 ได้ให้ข้อมูลว่า การสร้างแรงบันดาลใจก่อนการเขียน ครูประยุกต์ใช้หลัก ปิโย และ ภาวนีย โดยการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ครูจะพูดคุยกับนักเรียนด้วยท่าทีที่เป็นมิตรเพื่อให้เด็กกล้าที่จะถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมา เมื่อเด็กมีความสุขทางใจ จินตนาการจะพรั่งพรู ครูที่นำรักจะทำให้เด็กเรียนรู้ว่าการเขียนไม่ใช่ภาระ แต่เป็นการบอกเล่าเรื่องราวให้ครูฟัง และการสัมภาษณ์คนที่ 5 การลงมือเขียนและการถ่ายทอดความคิด หลักธรรมข้อ วตฺตา และ คม

ภิญญ์ กลั กตดา มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ครูผู้สอนต้องแสดงความเชี่ยวชาญในการแนะวิธีการรวบรวมความคิด และการวางโครงเรื่อง ครูต้องรู้จักพูดให้กำลังใจและชี้แจงเทคนิคการเขียนสะกดคำ หรือการสร้างประโยคที่สละสลวย การอธิบายเรื่องยาก เช่น การเขียนความเรียงหรือการสรุปใจความสำคัญ ให้เป็นเรื่องง่ายและสนุก จะช่วยลดความท้อถอยของนักเรียนในพื้นที่ที่อาจจะยังมีข้อจำกัดด้านคลังคำศัพท์ จากข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่าการประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในทักษะด้านการเขียนนี้ ส่งผลสะท้อน กลับไปสู่ทักษะ การอ่าน อย่างสำคัญ เมื่อนักเรียนมีทักษะการเขียนที่ดีจากการฝึกฝน ภายใต้การกระตุ้นประกอบอย่างกัลยาณมิตร จะส่งผลให้เด็กมีความเข้าใจโครงสร้างภาษาและคลังคำศัพท์ที่กว้างขวางขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยเกื้อหนุนโดยตรงต่อการอ่านออกเขียนได้ ครูที่ใช้หลัก วัตถุประสงค์ ในการสอนเขียน จะส่งผลให้เด็กมีสมาธิในการฟังและนำไปสู่การสังเกตตัวอักษรเพื่อการอ่าน ครูที่ใช้หลัก ปิโย ในการสร้างกำลังใจให้เด็กเขียน จะช่วยคลายกำแพงแห่งความกลัวภาษาไทย ทำให้เมื่อเด็กต้องเผชิญกับบทอ่านที่ยาวขึ้นในอนาคต พวกเขาจะมีความมั่นใจ ว่าสามารถอ่านและเข้าใจได้เฉกเช่นเดียวกับที่เขาสามารถเขียนสื่อความหมายได้ด้วยตนเอง

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ด้านทักษะการเขียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาทอง เป็นการใช้นุชนสัมพันธ์ตามหลัก ปิโย (น่ารัก) มาสร้างสัมพันธ์ภาพเบื้องต้นให้เด็กเกิดความไว้วางใจ ครู (นำเคารพ) วางตัวเป็นแบบอย่างด้านความรู้และความประพฤติ ภาวนิโย (นำเจริญใจ) เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้เป็นที่น่าศรัทธา ซึ่งจะยกระดับสมรรถนะการเรียนรู้ด้านการเขียนและการอ่านให้เกิดขึ้นอย่างบูรณาการ เป็นการพัฒนาที่เริ่มจากใจสู่สติปัญญา และจากสติปัญญากลับมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนตามแนวทางพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4.3 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านการคำนวณ

การเรียนรู้ด้านการคำนวณ (Arithmetic) มิใช่เพียงทักษะการบวก ลบ คูณ หาร หรือการแก้โจทย์สมการตามแบบฝึกหัดเท่านั้น แต่คือกระบวนการพัฒนาทักษะการคิดเชิงตรรกะ และการใช้เหตุผล ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาทอง ปัญหาที่มักพบในวิชาคณิตศาสตร์คือทัศนคติเชิงลบ ของนักเรียนที่มีต่อตัวเลขและสูตรคำนวณที่ดูซับซ้อน การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 จึงมิใช่เพียงวิธีการสอน แต่เป็นการสร้างระบบนิเวศแห่งความไว้วางใจ ที่ช่วยให้ผู้เรียนกล้าที่จะใช้ปัญญาในการแก้โจทย์ปัญหาได้อย่างมีสติ การส่งเสริมทักษะการคำนวณต้องเริ่มจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายในของผู้เรียนมุ่งเน้นการพัฒนาตั้งแต่ความจำไปจนถึงการประเมินค่า แต่ในทางพุทธศาสตร์ ด้านการคำนวณเปรียบเสมือนการฝึก การมองปัญหาตามความเป็นจริงและใช้เหตุและผลในการแก้ปัญหา ครูจึงต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ออกคำสั่ง เป็น

มิตรผู้ชี้ทาง โดยใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมเป็นสะพานเชื่อมเพื่อให้เด็กข้ามพ้นกำแพงแห่งความกลัว ตัวเลข

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 สู่กระบวนการสร้างทักษะการคำนวณ จากการศึกษาและการสัมภาษณ์ครูผู้สอนคนที่ 6 ได้ให้ข้อมูลว่า ครูคณิตศาสตร์ที่นี่จะไม่ดูเด็กเวลาคิดเลขผิด แต่จะถามว่าหนูคิดยังไงลูก ไหนลองมาดูใหม่ซิ ซึ่งการสอนคำนวณครูโรงเรียนบ้านดงตาทอง ชี้ให้เห็นว่าครูได้ใช้หลัก ปิโย (น่ารัก) โดยการใช้รอยยิ้มและคำพูดที่อ่อนโยนเพื่อเข้าหาเด็กที่รู้สึกว้าเหว่ตนเอง หัวไม่ตีเรื่องเลข เมื่อครูทำตัวให้น่ารักและนำเข้าหา ความกลัวในตัวเด็กจะลดลงและถูกแทนที่ด้วยความไว้วางใจ ควบคู่กับหลัก ครู (น่าเคารพ) และ ภาวนิโย (น่าเจริญใจ) ซึ่งคือความเชี่ยวชาญในเนื้อหาของครู ครูต้องแสดงให้เห็นว่าคณิตศาสตร์ไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่เป็นเรื่องที่ครูมีความแตกฉานและพร้อมจะแบ่งปันด้วยความเมตตา ความสงบเสถียรและความน่าภูมิฐานของครูจะกลายเป็นแรงบันดาลใจให้เด็กอยากเลียนแบบ ความเก่งของครู ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดรับความรู้ กระบวนการถ่ายทอดและการชี้แจงทักษะการคำนวณอยู่ที่การอธิบาย หลักธรรมข้อ ๖ อดทน (รู้จักพูด) ถูกนำมาใช้อย่างโดดเด่นในการสอนโจทย์ปัญหา ครูต้องรู้จักใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ชี้แนะแนวทางโดยไม่เฉลยคำตอบในทันที เพื่อให้เด็กได้ฝึกคิดด้วยตนเอง และที่สำคัญที่สุดคือหลัก คมกิริณจก ถก กตตา (อธิบายเรื่องลึกซึ้ง) ครูคณิตศาสตร์ที่เป็นกัลยาณมิตรจะมีความสามารถพิเศษในการย่อย สูตรที่ยากหรือทฤษฎีที่ซับซ้อนให้กลายเป็นเรื่องใกล้ตัว เช่น การใช้การนับผลผลิตทางการเกษตรในชุมชนบ้านดงตาทองมาเป็นโจทย์คำนวณ เพื่อให้เด็กเห็นภาพว่าคณิตศาสตร์คือส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เนื่องจากการคำนวณมักต้องมีการลองผิดลองถูก บ่อยครั้งที่เด็กทำโจทย์ผิดหรือคิดเลขซ้ำหลักธรรมข้อ ๖ อดทน (อดทนต่อถ้อยคำ) จึงมีความสำคัญมาก ครูต้องไม่อารมณ์เสียหรือใช้อภัยคำรุนแรงเมื่อเด็กตอบผิด แต่ต้องอดทนฟังเหตุผลในการคิดของเด็กและค่อยๆ ปรับจนแนวคิดให้ถูกต้อง ความอดทนของครูจะช่วยสร้างความปลอดภัยทางอารมณ์ ทำให้เด็กกล้าที่จะฝึกฝนต่อไปโดยไม่ท้อถอย ซึ่งสอดคล้องกับหลัก วิริยะ หรือความพยายามในการปฏิบัติธรรม การวางเป้าหมายและจริยธรรมในการใช้เหตุผลคือการไม่ชักนำไปในทางที่ผิด ครูต้องสอนให้เด็กใช้ทักษะการคำนวณด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เช่น การชั่ง ตวง วัด ที่เป็นธรรม หรือการคำนวณที่ไม่ได้มุ่งหวังเพื่อการเอาเปรียบผู้อื่น เป็นการปลูกฝังว่าทักษะการคิดคำนวณ ไม่ใช่แค่เก่งตัวเลข แต่ต้องเก่งด้วยคุณธรรม

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในทักษะด้านการคำนวณ ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งจะทำให้ทักษะการเรียนรู้ด้านการคำนวณให้นักเรียนคิดอย่างเป็นระบบ เมื่อนักเรียนเข้าใจระบบตรรกะจากการคำนวณ นักเรียนจะมีทักษะการอ่านจับใจความได้ดีขึ้น และสามารถเขียนเรียบเรียงความคิดได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน กระบวนการเรียนรู้เรื่องการคิดคำนวณที่โรงเรียนบ้านดงตาทอง ภายใต้หลักกัลยาณมิตร 7 คือกระบวนการที่ครูทำหน้าที่เป็นผู้ประคับประคองให้ศิษย์เดินทางสาย

กลางระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง พร้อมเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและคุณธรรมตามแนวทางพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

4.4 สรุป

จากการศึกษาการประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนบ้านดงตาทอง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการแสวงหาความรู้และเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งครอบคลุมทักษะในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) โดยเน้นที่ทักษะด้านการอ่าน (Reading) ทักษะด้านการเขียน (Writing) ทักษะด้านการคำนวณ (Arithmetic) ซึ่งทักษะทั้งหมดนี้จะประสบความสำเร็จได้นั้น มิได้ขึ้นอยู่กับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของสัมพันธภาพ ระหว่างครูและนักเรียนเป็นสำคัญ หลักกัลยาณมิตร 7 ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางจิตวิทยาที่ช่วยทลายกำแพงแห่งความกลัวและความประหม่าของผู้เรียน โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนบ้านดงตาทองที่นักเรียนบางส่วนยังขาดความมั่นใจในการสื่อสารและการคิดคำนวณ เมื่อครูประยุกต์ใช้หลัก ปิโย (น่ารัก) และ ภวานิโย (น่าเจริญใจ) จะก่อให้เกิดสภาพห้องเรียนแห่งความไว้วางใจ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดของการเปิดรับความรู้ นำไปสู่การพัฒนาทักษะการอ่านที่มีประสิทธิภาพ ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน และการคำนวณ สิ่งสำคัญคือหลักวตฺตา (รู้จักพูด) และ คมกิริณจฺกถํ กตฺตา (อธิบายเรื่องลึกซึ้งได้) ครูที่มีความเป็นกัลยาณมิตรจะมีความสามารถในการเปลี่ยนภาษาทางวิชาการที่ยากและซับซ้อน ให้กลายเป็นภาษาที่ง่ายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียนในพื้นที่ การที่ครูสามารถย่อเนื้อหาเรื่องหลักการสะกดคำ หรือขั้นตอนการทำโจทย์คณิตศาสตร์ให้เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ช่วยให้เด็กเกิดกระบวนการคิดเป็นระบบและมีเหตุผล ส่งผลให้ทักษะการเขียนสื่อความหมายและการคำนวณเชิงตรรกะพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สะท้อนว่า นักเรียนจะมีความสุขกับการฝึกฝนทักษะเหล่านี้เมื่อรู้สึกว่าการเรียนนั้นเข้าใจได้จริง และจับต้องได้ ความอดทนและการประคับประคองสู่วิถีการเรียนรู้ที่ยั่งยืนโดยใช้หลัก วทนฺทฺทโม (ความอดทนต่อถ้อยคำ) เนื่องจากทักษะ 3R เป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนซ้ำๆ ความผิดพลาดจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้เสมอในกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนที่ยึดหลักความอดทนจะไม่ใช้การตำหนิหรือการลงโทษเป็นตัวขับเคลื่อน แต่จะใช้การประคับประคองและการให้โอกาสเด็กได้ลองผิดลองถูก ความอดทนของครูเปรียบเสมือนน้ำเย็นที่ขลิบใจศิษย์ ทำให้เด็กไม่เกิดความท้อถอย และมีความเพียรพยายามที่จะอ่านให้ถูก เขียนให้คล่อง และคิดให้แม่นยำยิ่งขึ้นในทุกครั้งที่ได้รับการชี้แนะ

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้เป็นการสร้างต้นทุนทางปัญญาและอารมณ์ให้กับผู้เรียน เมื่อนักเรียนได้รับการส่งเสริมทักษะ 3R ผ่านวิถีทางพุทธศาสตร์ จะ

ส่งผลให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นภาพรวมของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การมีวิจรรย์ญาณ ความคิดสร้างสรรค์ และการสื่อสารที่เป็นกุศล หลักธรรมข้อสุดท้ายคือ โณ จณฺฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในทางที่ผิด) เป็นตัวกำกับทิศทางให้การเรียนรู้ของนักเรียนดำเนินไปบนเส้นทางที่ถูกต้อง มีศีลธรรม และสามารถนำทักษะที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาตนเองและชุมชนบ้านดง ตาหวังได้อย่างแท้จริง และการประยุกต์ใช้หลักธรรมกัลยาณมิตร 7 เป็นสะพานเชื่อม ระหว่าง หลักสูตรแกนกลางกับศักยภาพของผู้เรียน ครูมิใช่เพียงผู้ถ่ายทอดวิชาอ่าน-เขียน-คำนวณ แต่คือมิตรแท้ผู้สร้างบรรยากาศแห่งศรัทธาและปัญญา การพัฒนาทักษะ 3R ในบริบทพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา จึงมิได้เน้นเพียงแต่ความเก่งกาจเชิงวิชาการ แต่เน้นการสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่มีความพร้อมทั้ง ความรู้คู่คุณธรรม

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวั่ง อำเภอฟุไธโร จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวั่ง อำเภอฟุไธโร จังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อศึกษาหลักกัลยาณมิตร 7 ในพุทธศาสนาเถรวาท 3) เพื่อประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียน บ้านดงตาหวั่ง อำเภอฟุไธโร จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากการทำวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field study) โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในบริบทของพื้นที่วิจัย ดังนี้ 1) นักวิชาการศึกษา จำนวน 3 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู จำนวน 3 คน 3) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 3 คน 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 3 คน รวม 12 คน ตามหัวข้อต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวั่ง อำเภอฟุไธโร จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิจัยพบว่าการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวั่ง อำเภอฟุไธโร จังหวัดอุบลราชธานี มีการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ด้านการอ่าน ด้านการเขียน ด้านการคำนวณ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง กระตุ้นทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร โดยมีกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรมควบคู่กับวิชาการ อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์พบข้อค้นพบสำคัญว่า ท่ามกลางพลวัตความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี นักเรียนในพื้นที่ห่างไกลมักประสบปัญหาด้านแรงจูงใจและความเปราะบางทางจิตใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสมาธิ

และประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านดงตาหวังจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดเนื้อหาตามหลักสูตร แต่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการสร้างระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ผ่านการปรับบทบาทของครูจากผู้สอน มาเป็นผู้ชี้แนะ และผู้นำทางจริยธรรม กลไกความสำเร็จในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง คือการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูและนักเรียน โดยใช้ความเมตตาธรรมและความไว้วางใจเป็นฐานในการสร้างพื้นที่ปลอดภัย ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ประโตโมสะ ที่สำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างถูกวิธี และมีฉันทะในการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

5.1.2 หลักกัลยาณมิตร 7 ในพุทธศาสนาเถรวาท

ผลการวิจัยพบว่า หลักกัลยาณมิตร 7 (Kalyāṇamittadhammā) ในพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักธรรมที่ว่าด้วยองค์ประกอบของคุณสมบัติมิตรแท้หรือผู้สอนที่พึงประสงค์ 7 ประการ อันได้แก่

1) ปิโย หมายถึง ความน่ารัก การเป็นผู้ที่ผู้อื่นเข้าใกล้แล้วสบายใจ มีความเมตตาเป็นฐาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีไม่ถือตัว การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่น ทำให้นักเรียนกล้าซักถามและเปิดใจรับความรู้

2) ครุ หมายถึง น่าเคารพ ความมีวุฒิภาวะ มีระเบียบวินัย และมีความประพฤติที่สมกับฐานะครูที่เป็น ครุ คือครูที่มีความหนักแน่นในหลักการและศีลธรรม ทำให้นักเรียนเกิดความเลื่อมใสในความรู้ความสามารถและความเป็นระบบระเบียบ

3) ภาวนีโย หมายถึง น่าเจริญใจ การเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนอบรมตนเองมาดีแล้ว ทั้งกาย ศีล จิต และปัญญา เป็นผู้ที่น่ายกย่องและเป็นแรงบันดาลใจ ครูที่เป็นภาวนีโย จะเป็นต้นแบบให้นักเรียนอยากพัฒนาตนเองตาม

4) วตฺตา หมายถึง รู้จักพูด มีทักษะในการสื่อสาร รู้จักกาลเทศะในการพูด สามารถชี้แจงเหตุผล ให้คำปรึกษา และวางกล่าวตักเตือนด้วยความปรารถนาดี ในเชิงการสอนคือความสามารถในการอธิบายบทเรียนให้เข้าใจง่ายและชัดเจน

5) วจนกฺขโม หมายถึง อดทนต่อถ้อยคำ ความเป็นผู้มีขันติสูง รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง หรือคำวิพากษ์วิจารณ์ได้โดยไม่โกรธเคือง ข้อนี้สำคัญมากสำหรับครูยุคใหม่ที่ต้องรับฟังเสียงของนักเรียน เพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น

6) คมภีรณฺจ กถํ กตฺตา หมายถึง แกล้งเรื่องล้าลึกได้ ความแตกฉานในเนื้อหาวิชาการ สามารถอธิบายเรื่องที่ยาก ซับซ้อน หรือประเด็นทางจริยธรรมที่ลึกซึ้งให้กลายเป็นเรื่อง que ผู้เรียนเข้าถึงได้ มีกระบวนการคิดที่เป็นระบบ

7) โน จฏฺฐาเน นิโยชเย หมายถึง ไม่ชักนำในอัมปลมกฺล การมีจุดยืนทางจริยธรรมที่มั่นคง ไม่ชักจูงมิตรหรือศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย เช่น อบายมุข หรือทัศนคติที่เป็นมิฉฉาปฏิญฺฐิ แต่จะมุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนก้าวไปในทางที่เจริญ สัมมาปฏิบัติ

หลักกัลยาณมิตร 7 ทำหน้าที่เป็น ปรโตโมสะ หรือปัจจัยภายนอกที่สำคัญในการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด โยนิโสมนสิการ หรือกระบวนการคิดอย่างถูกวิธี อันนำไปสู่การมีสัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) อีกทั้งหลักกัลยาณมิตร 7 ไม่ได้เป็นเพียงคุณสมบัติเฉพาะตัวของมิตรเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางปัญญาที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้กัลยาณมิตรมีความสำคัญในฐานะเป็นจุดเริ่มต้นของพรหมจรรย์และเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในทุกด้าน

5.1.3 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียน บ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการวิจัยพบว่าการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อยกระดับทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ครูได้ใช้หลักกัลยาณมิตร 7 เข้ากับกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มต้นจากการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ผ่านหลัก ปิโย (ความน่ารัก) และ ครุ (ความน่าเคารพ) ซึ่งเป็นการใช้เมตตาธรรมและความสม่ำเสมอในความประพฤติเพื่อสร้างความไว้วางใจ และลดช่องว่างระหว่างครูกับศิษย์ ทำให้นักเรียนเกิดฉันทะ และกล้าที่จะแสดงออกทางความคิดร่วมกับหลัก ภวานิโย (ความน่าเจริญใจ) ที่ครูวางตัวเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียน ในมิติของการพัฒนาทักษะทางปัญญา ครูได้ประยุกต์ใช้หลัก วุตตา (ความเป็นผู้รู้จักพูด) และ วจนกขโม (ความเป็นผู้มีคำตอบทันต่อถ้อยคำ) ในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการชี้แจงเหตุผลและเปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาให้กับนักเรียน ขณะที่หลัก คมกิริยจ กถ กตตา (การแถลงเรื่องล้าลึกได้) ถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการที่ซับซ้อนให้กลายเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นอำเภอโพธิ์ไทร และปิดท้ายด้วยหลัก โน จฏฐาเน นิโยชเย (การไม่ชักนำในอัมปมคล) ซึ่งครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการแนะแนวการดำเนินชีวิตและการใช้สื่อสารสนเทศอย่างรู้เท่าทันเพื่อป้องกันนักเรียนจากปัจจัยเสี่ยงทางสังคม การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในโรงเรียนบ้านดงตาหวัง ไม่ได้เป็นเพียงทฤษฎีในคัมภีร์ แต่คือปฏิสัมพันธ์ทางปัญญาที่ครูใช้เป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน จากผู้รับความรู้ สู่ผู้แสวงหาความรู้ด้วยกระบวนการคิดที่ถูกต้อง ส่งผลให้ทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งในมิติวิชาการและมิติจริยธรรมตามความมุ่งหมายของพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.2.1 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทักษะด้านการอ่าน

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะด้านการอ่านผลการวิจัยพบว่าการประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะด้านการอ่าน โรงเรียนบ้านดงตาหวัง ไม่ใช่แค่การสอนตามสูตรสำเร็จในตำรา แต่เป็นการใช้พลังแห่งความเมตตาและปัญญา ของครูเป็นตัวขับเคลื่อน หลักธรรมทั้ง 7 ประการทำงานประสานกันเป็นระบบ โดยเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ (ปิโย-ครู-ภาวนีโย) นำไปสู่กระบวนการถ่ายทอดที่ทรงพลัง (วตตะ-คัมภีรณจ กถ กตตะ) และประทับใจด้วยความอดทน (วจนกขโม) จนบรรลุเป้าหมายคือการพัฒนาผู้เรียนที่สมบูรณ์ (โน จญฺฐาเน นิโยชเย) ส่งผลให้นักเรียนไม่เพียงแต่มีทักษะการอ่านที่เพิ่มขึ้นแต่ยังมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2541) ที่ระบุว่าบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกศรัทธา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเมธีมณต์ ศรีปัดดา (2567) หลักกัลยาณมิตรธรรมกับการพัฒนาความฉลาดทางสังคมในสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่าคุณสมบัติหรือคุณค่าที่เป็นส่วนสำคัญของกัลยาณมิตรธรรมหรือคุณลักษณะของมิตรที่ดีจะมุ่งเน้นไปที่บทบาทของมิตรประเภทครูหรือพี่เลี้ยง ประกอบด้วย (1) ปิโย คือ ความน่ารัก ที่สบายใจ และสนิท (2) ครู คือ ความน่าเคารพ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกรักชอบใจ (3) ภาวนีโย คือ ความน่าเจริญใจ ที่เกิดจากความรู้และภูมิปัญญา (4) วตตะ จ คือ การเป็นที่ปรึกษาที่ดี ที่รู้จักพูดให้ได้ผล (5) วจนกขโม คือ การฟังอย่างอดทน พร้อมรับฟังคำปรึกษา (6) คัมภีรณจ กถ กตตะ คือ การแถลงเรื่องกล้าได้ และ (7) โน จญฺฐาเน นิโยชเย คือ การไม่ชักนำในทางเสื่อมเสีย หลักธรรม

5.2.2 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทักษะด้านการเขียน

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ด้านทักษะการเขียน ผลการวิจัยพบว่าการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ด้านทักษะการเขียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง เป็นการใช้นุชนสัมพันธ์ตามหลัก ปิโย (น่ารัก) มาสร้างสัมพันธ์ภาพเบื้องต้นให้เกิดความไว้วางใจ ครู (น่าเคารพ) วางตัวเป็นแบบอย่างด้านความรู้และความประพฤติ ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อเป็นที่น่าสนใจ ศรัทธา ซึ่งจะยกระดับสมรรถนะการเรียนรู้ด้านการเขียนและการอ่านให้เกิดขึ้นอย่างบูรณาการ เป็นการพัฒนาที่เริ่มจากใจสู่สติปัญญา และจากสติปัญญากลับมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนตามแนวทางพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารย์ พานิช (2556) ที่กล่าวไว้ว่าการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ครูต้องให้ความสำคัญกับคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากกว่าการสอนตามเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ทักษะการเขียน (Writing) เป็นทักษะที่ต้องการการจดจำและแรงจูงใจสูง การที่ครูใช้หลัก ปิโย (น่ารัก) และ ครุ (น่าเคารพ) ในการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และยังสอดคล้องกับ พระปิฎกโกศล และคณะ (2562) ได้กล่าวถึงหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 เกี่ยวกับครูเป็นกัลยาณมิตร คือ มิตรแท้ที่ดี ที่คอยช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อย่างจริงใจโดยไม่หวัง สิ่งใดตอบแทน เป็นมิตรที่หวังดี มีสิ่งดี ๆ ให้กันด้วยความจริงใจคุณสมบัติของกัลยาณมิตรซึ่ง เรียกว่ากัลยาณมิตรธรรม

5.2.3 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านการคำนวณ

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทักษะด้านการคำนวณ พบว่าการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งจะทำให้ทักษะการเรียนรู้ด้านการคำนวณให้นักเรียนคิดอย่างเป็นระบบ เมื่อนักเรียนเข้าใจระบบตรรกะจากการคำนวณ นักเรียนจะมีทักษะการอ่านจับใจความได้ดีขึ้น และสามารถเขียนเรียบเรียงความคิดได้อย่างเป็นขั้นตอน กระบวนการเรียนรู้เรื่องการคิดคำนวณที่โรงเรียนบ้านดงตาหวัง ภายใต้หลักกัลยาณมิตร 7 คือหลัก วตตา (รู้จักพูด) ถูกนำมาใช้อย่างโดดเด่นในการสอนโจทย์ปัญหา ครูต้องรู้จักใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ชี้แนะแนวทางโดยไม่เฉลยคำตอบในทันที เพื่อให้เด็กได้ฝึกคิดด้วยตนเอง และที่สำคัญที่สุดคือหลัก คมกิริยา (อธิบายเรื่องลึกซึ้ง) คือกระบวนการที่ครูทำหน้าที่เป็นผู้ประคับประคองให้ศิษย์เดินทางสายกลางระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง พร้อมเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและคุณธรรมตามแนวทางพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารย์ พานิช (2556) ที่ระบุไว้ในบทที่ 1 ว่า ทักษะในศตวรรษที่ 21 (3R) โดยเฉพาะด้านการคำนวณ (Arithmetic) มักเป็นอุปสรรคสำหรับผู้เรียนหากขาดแรงจูงใจ การที่ครูใช้หลัก ปิโย (น่ารัก) และ วจนกฺขโม (อดทน) เข้าหาศิษย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมใจ มณีวงษ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) บูรณาการหลักพุทธธรรม พบว่า การใช้วาจาที่สุภาพและการชี้แนะอย่างใจเย็น (สอดคล้องกับหลัก วจนกฺขโม) ช่วยให้นักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้ มีพัฒนาการด้านการเขียนและการอ่านจับใจความที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของ นักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็น แนวทางในการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ และแนวทางสำหรับการศึกษาต่อยอด ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) โรงเรียนควรจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู ตามหลักกัลยาณมิตร 7 โดยเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงบวก (วุดตา) และการเป็นผู้ฟังที่ดี (วจนกขโม) เพื่อให้ครูสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ ที่เข้าถึงใจผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) โรงเรียนควรสนับสนุนให้มีการบูรณาการหลักธรรมกัลยาณมิตรเข้ากับทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้ โดยสร้างนโยบายห้องเรียนกัลยาณมิตร ที่เน้นการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางความรู้ (Safety Zone) เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิด กล้าถาม และกล้าลองผิดลองถูกตามแนวทาง Active Learning

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสำรวจระดับการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตร 7 ของครู ในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขึ้นและสามารถนำผลวิจัยไปใช้ในระดับนโยบายที่ กว้างกว่าเดิม

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือทักษะการเรียนรู้ของ นักเรียน ระหว่างกลุ่มที่ครูใช้รูปแบบการสอนตามแนวทางกัลยาณมิตร 7 กับกลุ่มที่จัดการเรียนรู้แบบ ปกติ เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของหลักธรรมเชิงประจักษ์

บรรณานุกรม

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับ สยามมรณ เทปิฎก 2525, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, (เล่มที่ 22), 2525.

_____. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์) 2534.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, มังคลัตถปิณี เล่ม 2. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์). 2523.

2. หนังสือภาษาไทย

1) หนังสือทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กิตติวดี บุญเชื้อ และคณะ. (2540). วิทยุกับการเรียนรู้อย่างมีความสุข. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2544). จิตวิทยาการศึกษาฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). การคิดเชิงสร้างสรรค์ (พิมพ์ครั้งที่ 10). ชัชเชส มีเดีย.

จรรยา คุณมี. (2520). การสอนสังคมศึกษา. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

ชวรัตน์ เสงฆ์กุล. (2566). ความคิดสร้างสรรค์: เกิดขึ้นเองหรือพัฒนาได้. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 13(2), 122-130.

บุญชม ศรีสะอาด. (2541). การพัฒนาการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก.

พนัส หันนาคินทร์. (2518). วิธีการสอนสังคมศึกษา. เอกสารประกอบการสอน. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2534). ขวนคิดพินิจธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2552). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). *ธรรมนุญชีวิต (ฉบับชาวบ้าน)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย (พิมพ์ครั้งที่ 42)*. กรุงเทพฯ: ฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ ครั้งที่ 11.
- พระราชวรมนู (ประยูร ธมมจิตฺโต). *เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2530.
- มุกดา บุญทด (เรียบเรียง). (2551). *พุทธธรรมนำสุข*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา).
- ลาวัลย์ วิทยาอุฎฺฒิกุล. (2533). *การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. (กรุงเทพมหานคร: คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533).
- ศาสตราจารย์ ดร. นพ. วิทยา นาควัชระ.(2542) .ชีวิตนี้ 2 , กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่งจำกัด.
- ศาสตราจารย์พิเศษเสถียร พันธรั้งชี.(2542). หนังสือศาสนาเปรียบเทียบ, พิมพ์ครั้งที่ 8. (กรุงเทพมหานคร :สุขภาพใจ, 2542).
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2555). *การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส*, รายงานการวิจัย,(นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- สุชา จันทรเอม. (2542). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุน อมรวิวัฒน์. (2535). *หลักบูรณาการทางการศึกษาตามแนวพุทธธรรม, โครงการกิตติเมธี ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2565-2570)*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

2) บทความในวารสาร

- พระยุทธพงษ์ อาภากรโร และพระราชเขมากร. (2563). การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่*, 6(1), 59–73. Retrieved from <https://ojs.mcupr.ac.th/index.php/jgrp/article/view/105>
- เพชรทรัพย์ ณ., แสงอัมพร ส., & อุณจะนำ ส. (2023). การใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหาร สถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. *ศึกษาศาสตร์ มจร*, 11(2), 173–185. สืบค้น จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/edj/article/view/263389>
- พระปิฎกโกศล และคณะ. (2562). หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระไตรปิฎกสำหรับครู. *วารสารมหา จุฬานาครทรรศน์*, 6(9), 4199-4214.

ศรีปัดดา พ. (2024). *หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 กับการพัฒนาความฉลาดทางสังคมในสถานศึกษา*.

วารสาร ประชาชนประชาคม, 2(1), 44–56.

ภณทิรา ธิตะปัน สุรศักดิ์ จันทลา และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส. (2565). การบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Modern Learning Development*, 7(3), 127-143

3) วิทยานิพนธ์

กฤษฎา ศรีจันฮอด. (2557). *ศึกษาครูและหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระไตรปิฎก*. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระจะจุ ญาณวิชัย (รักษาป่า). (2554). *การศึกษาวិเคราะห์ความเป็นกัลยาณมิตรของพระสารีบุตรเถระ*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระมหาทองพูน สติสมปนโน (เสือเขียว). (2547). *ศึกษาการคบมิตรในพระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระครูปลัดธมมปญฺญ กิตติวิโส (สุขหอม). (2561). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องกัลยาณมิตรในพุทธปรัชญาเถรวาท*, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

พระมหาวิมล ศรีโค (ตัวงัด). (2547). *ศึกษาเปรียบเทียบมิตรภาพในพุทธปรัชญาเถรวาทกับอริสโตเติล*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

ณัชชา เพ็ชรทรัพย์. (2565). *การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 เพื่อสร้างความสุขขององค์กรสำหรับครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).

สมศักดิ์ ชวนเขย. (2561). *การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิจังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	คุณวุฒิ
นายวิเชียร สอนภักดี	การศึกษา ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา) ศน.บ. (การประถมศึกษา) ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
นายสัมพาศ แวงวรรณ	การศึกษา คบ. (คณิตศาสตร์) ตำแหน่งปัจจุบัน รักษาการแทนผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
นายบรรชาชาญ น้อยบาท	การศึกษา คบ. (คณิตศาสตร์) ตำแหน่งปัจจุบัน ข้าราชการครูโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
นายอุทิศ สร้อยคำ	การศึกษา คบ. (วิทยาศาสตร์) ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการศึกษาโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
นายเลอสรณ์ สายสมบัติ	การศึกษา คบ. (ดนตรีศึกษา) ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการศึกษาโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
นางสาวชนิสราภรณ์ วัลภา	การศึกษา คบ. (ปฐมวัย) ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการศึกษาโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
นายมารุต ภาชี	การศึกษา คบ. (วิทยาศาสตร์) ตำแหน่งปัจจุบัน ข้าราชการครูโรงเรียนบ้านดงตาหวัง (ผู้ปกครองนักเรียน)
นางสาวนุชรา ไชยะโอชะ	การศึกษา คบ. (ปฐมวัย) ตำแหน่งปัจจุบัน ข้าราชการครูโรงเรียนบ้านดงตาหวัง (ผู้ปกครองนักเรียน)
นางवासนา ไชยะโอชะ	การศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
นางสาวจิรภิญญา สมเสร็จ	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
นายศักรินทร์ บุญกล้า	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
นายเมธิชัย คงศรี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ທີ່ ໑໖ ທຸລະກິດ/໑ ໑໐໐໖໑

โรงเรียนบ้านดงตาดำ
เลขที่ ๕๐๙
มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร ๐๔๓-๒๕๐-๔๔๔, ๐๔๓-๒๕๒-๓๕๖

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เจริญพร นายวิเชียร สอนภักดี

ด้วย นายเกริกตระการ ปะวะเส้ง เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๓๒๐๔๑๐๑๓๒๐๐๙ นักศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ ๔/๒๕๖๗ กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหัง
อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้สัมผัสกับท่านทั้งผู้สัมผัสภาษาจะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวก ในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

- 1524 20

- ๒. วิทยาลัยการอาชีพเสนา
๒๑๐ หมู่ ๖ ตำบลเสนา อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โรงเรียนโพธิ์ตาก

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระสุธีวชิรธรรม, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

- 7521

- ଅଧ୍ୟାୟ

2nd Mar. 20

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ๐๔๓-๒๔๑๔๔๕

ติดต่อประสานงาน : นายเกริกตระกูล ปะวะเสนัง

ที่ อว ๗๙๑๔/ว ๑๐๐๘๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๒๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร ๐๔๓-๒๔๑-๔๔๘, ๐๔๓-๒๔๒-๓๘๖

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เจริญพร นายสัมพัศ แวงวรรณ

ด้วย นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๗๒๐๔๑๐๑๓๒๐๐๙ นักศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ ๔/๒๕๖๗ กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้
มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้สัมภาษณ์ท่าน
ทั้งนี้ผู้สัมภาษณ์จะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวก ในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระสุธีวรธรรม, ผศ.ดร.)

/รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

๙/๒๗/๒๕๖๘

๙/๒๗/๒๕๖๘

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ๐๔๓-๒๔๑๔๔๕
ติดต่อประสานงาน : นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง

ที่ อว ๗๙๑๔/ว ๑๐๐๘๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร ๐๔๓-๒๔๑-๔๔๔, ๐๔๓-๒๔๒-๓๘๖

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เจริญพร นายบรรชาชาญ น้อยบาท

ด้วย นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๗๒๐๔๑๐๑๓๒๐๐๙ นักศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ ๔/๒๕๖๗ กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
อำเภอโพธิ์ไทย จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้
มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้สัมภาษณ์ท่าน
ทั้งนี้ผู้สัมภาษณ์จะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวก ในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระสุธีวรธรรม, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มนต์ให้สัมภาษณ์
[Signature]

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ๐๔๓-๒๔๑๔๔๕
ติดต่อประสานงาน : นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง

ที่ อว ๗๕๑๔/ว ๑๐๐๘๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๔/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร ๐๔๓-๒๔๑-๔๔๔, ๐๔๓-๒๔๒-๓๔๖

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เจริญพร นายอุทิศ สร้อยคำ

ด้วย นายเกริกตระการ ปะวะเส้ง เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๗๒๐๔๑๐๑๓๒๐๐๙ นักศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ ๔/๒๕๖๗ กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
อำเภอโพธิ์ไทย จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้
มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้สัมภาษณ์ท่าน
ทั้งนี้ผู้สัมภาษณ์จะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวก ในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระสุธีวรธรรม, ผศ.ดร.)

/รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

วันที่ ๑๖/๑๑/๖๘
ณ ห้องสัมมนา ๖

ที่ อว ๗๔๑๔/ว ๑๐๐๘๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร ๐๔๓-๒๔๑-๔๘๘, ๐๔๓-๒๔๒-๓๘๖

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เจริญพร นายเลอสรค์ สายสมบัติ

ด้วย นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๗๒๐๔๑๐๓๓๒๐๐๙ นักศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ ๔/๒๕๖๗ กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหัง
อำเภอโพธิ์ไทย จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้
มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้สัมภาษณ์ท่าน
ทั้งนี้ผู้สัมภาษณ์จะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวก ในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระสุธีวรธรรม, ผศ.ดร.)

/รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

๕๔๙๔๗๗
๕๔๙๔๗๗

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ๐๔๓-๒๔๑๔๙๕
ติดต่อประสานงาน : นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง

ที่ อว ๗๔๑๔/ว ๑๐๐๘๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๔/๒๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร ๐๔๓-๒๔๑-๔๔๔, ๐๔๓-๒๔๒-๓๘๖

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เจริญพร นางสาวชนิสราภรณ์ วัลภา

ด้วย นายเกริกตระกูลการ ปะวะเสนัง เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๗๒๐๔๑๐๑๓๒๐๐๙ นักศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ ๔/๒๕๖๗ กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
อำเภอโพธิ์ไทย จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้
มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้สัมภาษณ์ท่าน
ทั้งนี้ผู้สัมภาษณ์จะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวก ในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระสุธีวรธรรม, ผศ.ดร.)

/รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัย

- ยันต์ ๗๔๑๔/ว ๑๐๐๘๑

ที่ อว ๗๔๑๔/ว ๑๐๐๘๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
 ๔/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
 จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทร ๐๔๓-๒๔๑-๔๔๔, ๐๔๓-๒๔๒-๓๘๖

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เจริญพร นางสาวนุชรา ไชยะโอชะ

ด้วย นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๗๒๐๔๑๐๑๓๒๐๐๙ นักศึกษา
 หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ ๔/๒๕๖๗ กำลังทำวิทยานิพนธ์
 เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
 อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้
 มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้สัมภาษณ์ท่าน
 ทั้งนี้ผู้สัมภาษณ์จะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวก ในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
 ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระสุวิจิตรธรรม, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มีสำเนาให้โรงเรียน

ที่ อว ๗๙๑๔/ว ๑๐๐๘๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง

จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

โทร ๐๔๓-๒๔๑-๔๘๘, ๐๔๓-๒๔๒-๓๘๖

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เจริญพร นางวาสนา ไชยะโอชะ

ด้วย นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๗๒๐๔๑๐๑๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ ๔/๒๕๖๗ กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็นอย่างดี จึงขออนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้สัมภาษณ์ท่าน ทั้งนี้ผู้สัมภาษณ์จะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวก ในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระสุธีวรธรรม, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ยิได๋ให้สัมภาษณ์

วาสนา ไชยะโอชะ

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ๐๔๓-๒๔๑๔๙๕

ติดต่อประสานงาน : นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง

ที่ อว ๗๙๑๔/๑๐๑๐๙

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๔/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทร ๐๔๓-๒๔๑-๔๔๔, ๐๔๓-๒๔๒-๓๔๖

๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์นักเรียน

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดงตาหวัง

ด้วย นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๗๒๐๔๑๐๑๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ ๔/๒๕๖๗ กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่านักเรียนในโรงเรียนของท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ จึงขออนุญาตให้ นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง ได้สัมภาษณ์นักเรียน รายชื่อดังต่อไปนี้ ๑. นางสาวจิรภิญญา สมเสร็จ ๒. นายศักรินทร์ บุญกล้า และ ๓. นายเมธิชัย คงศรี ทั้งนี้ผู้สัมภาษณ์จะประสานวัน - เวลาที่นักเรียนสะดวก ในการให้สัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

ขอเจริญพร

(พระสุธีวรธรรม, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ปิ่นโตให้สัมภาษณ์นักเรียน
วิเชียร สอนภักดี

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ๐๔๓-๒๔๑๔๔๕

ติดต่อประสานงาน : นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	คุณวุฒิ
พระมหาสมบัติ คุณสโก, ดร.	การศึกษา Ph.D. Philosophy M.A. Indian Philosophy and Religion ปรัชญา ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
พระพจนันท์ อภิวัฒน์โน, ดร.	การศึกษา ปร.ด.(ปรัชญาและศาสนาตะวันออก) พธ.ม.(ปรัชญา) ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ดร.แสงอาทิตย์ ไทยมิตร	การศึกษา ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา) ศศ.ม. (การสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ) ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ) ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โทร. ๐๔๓ ๒๔๑๘๕๕

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๑๕๒๑

วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน พระมหาสมบัติ คุณโสโก, ดร.

ด้วย นายเกริกตระกูลการ ประเสริฐ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๗๒๐๔๑๐๑๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ ๔/๒๕๖๗ กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์โพธิ์ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาต่อไป

ในการนี้ เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็น อย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและพิจารณาเครื่องมือวิจัยของนักศึกษา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระสุธีวรธรรม, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

มหาวิทยาลัย

๓๓๐๒/๕๖

พระมหาสมบัติ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน...มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โทร. ๐๔๓ ๒๔๑๘๕๙

ที่ อว ๗๔๑๔/ว๐๕๖๑

วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน พระพจน์ อภิวุฒโน, ดร.

ด้วย นายเกริกตระกูลการ ปะวะเสนัง เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๗๒๐๔๑๐๑๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ ๔/๒๕๖๖ กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษาต่อไป

ในการนี้ เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็น อย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและพิจารณาเครื่องมือวิจัยของนักศึกษา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระสุวิจิตรธรรม, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

มหาวิทยาลัย

อินดีตรมส์และนิยาม

พระพจน์ อภิวุฒโน

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โทร. ๐๔๓๒๔๘๕๕

ที่ อว ๗๔๑๔/ว๐๕๒๑

วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.แสงอาทิตย์ ไทยมิตร

ด้วย นายเกริกตระกูล ปะวะเสนัง เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๗๒๐๔๑๐๑๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รุ่นที่ ๔/๒๕๖๗ กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงดาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัยก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษาต่อไป

ในการนี้ เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เป็น อย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและพิจารณาเครื่องมือวิจัยของนักศึกษา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระสุธีวรธรรม, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ฉันได้ไปขอรับข้อมูลเรียบร้อยแล้ว
1๔/๑๐/๖๘ ทรงพระเจริญ

ดร. กมลจาทิตย์ ไทยมิตร

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี

(สำหรับสัมภาษณ์ นักวิชาการศึกษา, ผู้บริหารสถานศึกษา, ข้าราชการครู, และผู้ปกครองนักเรียน)

เรียน.....

นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชา
พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน กำลังทำบทความวิจัย
เรื่อง “การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตา
หวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี” เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิจัย ซึ่งการทำวิจัยดังกล่าว
จำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ในการตอบคำถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์
ตอนที่ 2 การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
ตอนที่ 3 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของ

นักเรียน

2. โปรดอ่านคำชี้แจงในการตอบแบบสอบถามแต่ละตอน กรุณาตอบแบบแบบสัมภาษณ์ทุก
ข้อตามความเป็นจริง โดยผู้วิจัยขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ ซึ่งจะไม่
มีผลกระทบใดๆ ทั้งสิ้นต่อท่าน ขอความกรุณาให้ท่านและตอบแบบคำถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ ฉายา/นามสกุล อายุ ปี
 ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ หมู่ที่ ซอย ถนน ตำบล
 อำเภอ จังหวัด รหัสไปรษณีย์ โทร.
 Email.....
2. ระดับการศึกษา.....
3. สถานที่ทำงาน.....
4. ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ (3R) ของนักเรียน

2.1 ในมุมมองของท่าน ทักษะพื้นฐาน 3R (การอ่าน, การเขียน, การคำนวณ) มีความสำคัญอย่างไรต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง

.....

.....

.....

2.2 สภาพปัจจุบันของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง มีจุดเด่นหรือข้อจำกัดอย่างไรในด้านทักษะการอ่าน (เช่น อ่านจับใจความ) การเขียน (เช่น การสื่อสารความคิด) และการคำนวณ (เช่น ตรรกะเหตุผล)

.....

.....

.....

2.3 ทางโรงเรียนมีนโยบายหรือกิจกรรมเชิงรุก (Active Learning) ไตบ้างที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะ 3R ให้กับนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

.....

.....

.....

2.4 ปัจจัยหรืออุปสรรคใด (เช่น สภาพแวดล้อมทางไกล, เทคโนโลยี) ที่ส่งผลกระทบต่อสมาธิและพัฒนาการด้านการอ่าน การเขียน และการคำนวณของนักเรียนในปัจจุบัน

.....

.....

.....

2.5 บรรยายภาคการเรียนรู้ที่เป็นกัลยาณมิตรในโรงเรียน มีส่วนช่วยลดช่องว่างและส่งเสริมให้เด็กกล้าเรียนรู้ในวิชาที่ยาก (เช่น คณิตศาสตร์ หรือหลักภาษาไทย) มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะ 3R

3.1 ท่านมีการประยุกต์หลัก “หลักกัลยาณมิตร 7” เพื่อสร้างศรัทธาและเปิดใจนักเรียนให้พร้อมรับการฝึกทักษะการอ่านและการเขียนอย่างไร อย่างไร

.....

.....

.....

3.2 ในด้าน ทักษะการอ่าน (Reading) ท่านใช้หลัก วตตา (รู้จักพูด) และ คมกิริณญ กถ กตตา (อธิบายเรื่องลึกซึ้ง) เพื่อช่วยให้นักเรียนอ่านจับใจความและเข้าใจเนื้อหาที่ยากได้อย่างไร

.....

.....

.....

3.3 ในด้าน ทักษะการเขียน (Writing) ท่านมีวิธีการสร้างแรงบันดาลใจและประทับใจให้นักเรียนกล้าถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นตัวอักษรตามหลักกัลยาณมิตรได้อย่างไร

.....

.....

.....

3.4 ในด้าน ทักษะการคำนวณ (Arithmetic) ท่านประยุกต์ใช้หลัก วจนกขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) เพื่อรับมือกับความผิดพลาดและการลองผิดลองถูกของนักเรียนในการแก้โจทย์ปัญหาอย่างไร

.....

.....

.....

3.5 หลัก โน จฏฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในทางที่ผิด) ถูกนำมาใช้ในการคัดสรรสื่อการอ่านหรือการสอนให้เด็กใช้ทักษะการคำนวณอย่างมีจริยธรรม (เช่น ความซื่อสัตย์) อย่างไร

3.6 หลังจากการประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตร 7 ท่านสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงใน "ความมั่นใจ" และ "ระบบการคิดเชิงตรรกะ" ของนักเรียนที่ส่งผลต่อทักษะ 3R โดยรวมอย่างไรบ้าง

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้การสัมภาษณ์ในครั้งนี้

()

ผู้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง
อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี
(สำหรับสัมภาษณ์ นักเรียน)

นายเกริกตระการ ปะวะเสนัง นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน กำลังทำบทความวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี” เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิจัย ซึ่งการทำวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากท่าน จึงขอความร่วมมือในการตอบคำถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปนักเรียนผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง

ตอนที่ 3 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ของครูในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้
ของนักเรียน

2. โปรดอ่านคำชี้แจงในการตอบแบบสอบถามแต่ละตอน กรุณาตอบแบบแบบสัมภาษณ์ทุกข้อตามความเป็นจริง โดยผู้วิจัยขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ ซึ่งจะไม่มีผลกระทบใดๆ ทั้งสิ้นต่อท่าน ขอความกรุณาให้ท่านและตอบแบบคำถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปนักเรียนผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ นามสกุล.....อายุ.....ปี
2. ระดับชั้น.....
3. โรงเรียน.....

ตอนที่ 2 ทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง

2.1 นักเรียนคิดว่าตัวเองมีวิธีการเรียนรู้แบบไหน

(ตัวอย่างเช่น ชอบฟัง ชอบอ่าน ชอบทำกิจกรรม ชอบถามครู เป็นต้น)

2.2 เวล่านักเรียน เรียนในห้องเรียน นักเรียนรู้สึกว่าเรียนรู้ได้ดีแค่ไหน เพราะอะไร

2.3 อะไรทำให้นักเรียนรู้สึกอยากเรียน และไม่อยากเรียน

2.4 เวลาที่ครูสอน นักเรียนคิดว่ามีอะไรที่ช่วยให้เราเข้าใจบทเรียนมากขึ้น

ตอนที่ 3 การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ของครูในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน

3.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับครูที่สอน นักเรียน (ตัวอย่างเช่น เป็นกันเอง เข้าถึงง่าย พูดคุยได้สบาย)

3.2 เวลาอยู่กับครูที่โรงเรียน และอยู่กับผู้ปกครองที่บ้าน นักเรียนรู้สึกว่าได้รับการดูแลหรือให้กำลังใจอย่างไรบ้างในการเรียน

3.3 มีเหตุการณ์ใด ที่ครูช่วยให้นักเรียน ได้แก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียน เช่น เข้าใจเนื้อหา
การบ้าน การทำงานกลุ่ม

3.4 นักเรียนคิดว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ของครูแบบไหนบ้าง ที่ช่วยให้นักเรียนและเพื่อนๆ
เรียนหนังสือได้ดีขึ้น

3.5 ถ้ามีสิ่งที่คุณอยากทำให้โรงเรียน และครูต้องปรับปรุงเพื่อช่วยให้นักเรียน เรียนรู้ได้ดีขึ้น
นักเรียนอยากเสนออะไร

3.6 นักเรียนอยากจะทำอะไรเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องการเรียน หรือการที่ครูจะช่วยให้นักเรียน
เรียนรู้ได้ดีขึ้นไหม

(.....)

ผู้สัมภาษณ์

...../...../.....

มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา
เลขที่ 91 ถนนเทศบาล 1 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000 โทรศัพท์ 0 7321 2863 ต่อ 131
E-mail: scphyl.irb@yala.ac.th Website: http://www.yala.ac.th/IRB-SCPHYL/

AF 04-03

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ชื่อโครงการวิจัย	การประยุกต์หลักกัลยาณมิตร 7 ในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านดงตาหวัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดอุบลราชธานี		
รหัสจริยธรรมการวิจัย	SCPHYLIRB-2568/783		
ผู้วิจัยหลัก	นายเกริกตระกูลการ ปะวะเสนัง		
สังกัด	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน		
วิธีการพิจารณา	Expedited		
วันที่ส่ง	22 ตุลาคม 2568	วันที่พิจารณา	24 ตุลาคม 2568
วันที่รับรอง	12 พฤศจิกายน 2568	วันหมดอายุ	12 พฤศจิกายน 2569

เอกสารที่รับรอง

1. โครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. เอกสารชี้แจงข้อมูลอาสาสมัครวิจัย
4. เอกสารแสดงความยินยอมที่ได้รับการบอกกล่าว
5. ประวัตินักวิจัย/คณะนักวิจัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา ได้พิจารณาโครงการวิจัยแล้ว ตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากล ตามระเบียบแนวทาง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หมายเหตุ:

1. กำหนดส่งรายงานความก้าวหน้า 12 พฤษภาคม 2569 แบบฟอร์ม AF 03-19
2. กำหนดส่งรายงานสิ้นสุดโครงการ 12 ธันวาคม 2569 แบบฟอร์ม AF 03-20
3. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัยหลังได้รับการรับรอง ให้นักวิจัยขออนุมัติปรับรายละเอียด และ AF 07-01 และ AF 07-02
4. หากดำเนินการวิจัยไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลารับรอง ให้นักวิจัยขออนุมัติขยายระยะเวลา แบบฟอร์ม AF 03-18

(นายอวิรุทธิ์ สิงห์กุล)

เลขานุการคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม
การวิจัยในมนุษย์

(ผศ.ดร.อัญชลี พงศ์เกษตร)

รองประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม
การวิจัยในมนุษย์ คนที่ 1

(หนังสือรับรองมีปณิธานตราสัญลักษณ์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	เกริกตระการ ปะวะเสนัง
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2534
สถานที่เกิด	หมู่ที่ 18 ตำบลเสือโก้ก อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม
ประวัติการศึกษา	ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ที่อยู่ปัจจุบัน	หมู่ที่ 18 ตำบลเสือโก้ก อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	-

